

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje: za STO in Italijo pri upravi v Trstu Ul. sv. Frančiška 20 za cono B. pri Centru tiska v Kopru. Za Jugoslavijo pri ADIT v Ljubljani, Tyrševa 34 ali na čekovni račun pri Komunalni banki, N. 6 - 1 - 90603 - 7. Cena listu: lir 20. — din 15. — v Jugoslaviji in din 8 v coni B.

Poština plačana v gotovini.

LJUDSKI TEDNIK

Uredništvo Ljudskega tednika: Trst, Ul. Montecchi 6-II. Telefon štev. 95.823. Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopisi, razen na izrecno željo, ne vračajo. Vse ostale dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na Upravo listov Založništva tržaškega tiska v Trstu, Ulica sv. Frančiška štev. 20.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

CENA 20 lir

TRST, 8. decembra 1950

LETO 5 - štev. 243

Kronika

Veleposlanika ZDA in Velike Britanije sta odpotovala domov na posvetovanje.

Nekatere vesti pravijo, da je meja med Turčijo in Bolgarijo odprta, druge pa to zopet zanikajo.

V Berlinu so imeli volitve. Največ glasov so dobili socialdemokrati, čeprav manj kot leta 1948. Po zadnjih poročilih so rezultati naslednji: socialdemokrati 628.690 glasov (44,5 odst.), demokrščani 345.329 (24,4 odst.), svobodni demokrati 321.942 (23 odst.), ostale glasove so si razdelile med seboj manjše stranke. Odslele bo koalicijska trih glavnih strank vodila upravo berlinske občine v zapadnih sektorjih.

Statistični urad OZN je izdelal razpredelnico na kateri je razvidno, da je lani zaslužil vsak sovjetski državljan samo 308 dolarjev, dočim je znašal dohodek državljan ZDA 1453 dolarjev, Anglije pa 773.

V Londonu so pogajanja z Egiptom zaradi revizije pogodbe iz leta 1936. Dosedaj niso dali nobenih konkretnih rezultatov.

Prva pošiljka moke za FLRJ je prispela iz Zapadne Nemčije (1725 ton).

Med izraelskimi in jordanskimi silami je prišlo do oboroženega konflikta. Šef komisije OZN za Palestino je sklical sestanek mešane izraelsko-jordanske komisije. Jordanska vlada je naknadno ustavila ogenj, nato pa odstopila.

V Madridu so prepevali protiangliške demonstracije v zvezi z Gibraltarjem.

Zunanji minister pekinške vlade je opozoril, da mora biti njegova vlada udeležena pri pripravah za sklenitev japonske mirovne pogodbe.

Med Indijo in Nepalom so pogajanja. Nepalska vlada je baje priznala nujnost raznih reform v državi.

V Beograd se je vrnila jugoslovanska delegacija pri OZN z zunanjim ministrom Kardeljem na čelu. Skozi Trst je potovala v detek.

Libijska narodna skupščina je proglasila Idrisa El Senusija za libijskega kralja.

V ameriškem kongresu razpravljajo o programu pomoči FLRJ.

V Italijo je zopet prispela nova pošiljka ameriškega orožja.

Adenauer se je pritožil zaradi Schumacherjeve propagande, ki po njegovih besedah delo veliko škodo. Za pastora Niemolera pa je dejal, da njegovi govori niso vredni duhovnika.

L. Clay se je izrekel ponovno za nemško oborožitev. Po njegovem mnenju bodo Nemci pripravljali sodelovati pri zahodni obrambi, kadar jim ne bodo več priznavali vloge drugorazrednega zaveznika.

V pričetu prihodnjega leta bodo pričeli graditi v Južni Karolini tovarno za izdelavo vodikove bombe.

Oborožitveni komite atlantskega pakta je v Rimu pregledoval poročila o oborožitveni proizvodnji držav atlantskega pakta.

V Parizu je pričel zasedati evropski gospodarski svet.

Grotewohl je poslal Adenauerju pismo, v katerem se je zavzemal za enotno Nemčijo na podlagi praskih sklepov.

V Londonu so se sestali angleški, ameriški in francoski predstavniki in so razpravljali o protipredlogih za sklicanje štiristranske konference, na kateri bi razpravljali o vseh spornih vprašanjih med Vzhodom in Zahodom.

Koreja: Pjongjang je padel in sama bojna črta je med mestom in 38.0 vzporednikom. Vendar govore, da se ne mislijo obdržati sile OZN niti na tej črti. Kitajci namreč groze, da bodo te čete obšle Koksanu. Drugi umik bo šel verjetno pod 38.0 vzporednik k reki Inšon. Čete, ki so se borile pri Sosinu se sedaj bore za svoj obstanek in se poskušajo umakniti do morja, kjer bi se vkrcale v Hamhungu. Skušajo se združiti v vasi Kotori. Danes je na Koreji že približno pol milijona kitajskih »prostovoljcev«.

Zavezniki svet za Japonsko je imel novo sejo. Ker niso imeli na dnevnem redu nobenega vprašanja so sejo takoj zaključili.

Vasi Milo in Rinazzo so izpraznili, ker se je lava iz vulkana Etna približala vama za en kilometer.

Jugoslovanski poslanik v New Delhiju Josip Dierdja je bil imenovan za izrednega poslanika in opolnomočenega ministra FLRJ v Burmi.

Spanska republikanska vlada Alvara Albornoz je odstopila. Predsednik republike Martinez Barlo je Albornozu ponovno izročil mandat za sestavo vlade.

EN TEDEN ISKANJA POTI iz zagate, ki jo je pripravila Kitajska na Koreji

Predstavniki FLRJ o tem najvažnejšem vprašanju OZN

Bolj kakor kakršnakoli propaganda o »miru« je korejska vojna vplivala na vest človeštva. Nenadoma, kot je prišla je presenetila svet in ga spomnila na vse grozote, ki so jih morali ljudje pretrpeti v zadnji vojni, katere rane bo morala prenašati najmanj ena generacija.

Res je, odkar so v San Francisku pričeli pripravljati človeštvu novo usodo z ustanovitvijo OZN, ki naj bi preprečila vse nove nevarnosti za človeštvo — smo imeli že več krajevnih vojn. Toda pri nobeni ni bilo udeleženih toliko sil, pri nobeni ni požar tako visoko zaplamltel, da bi grozil požigati in uničiti še naprej, na drugih koncih sveta. Da, Koreja je pokazala, da ni niti Palestina niti Indonezija niti Kašmir!

Vojna na Koreji je divjala naprej. Spomnimo se samo enomesečnega zavladačevanja v Varnostnem svetu po Maliku. Odločili so se, da bodo generali opravili svoje delo in ga ob tretji plimi ognja in smrti res temeljito opravljajo! In tako je korejsko vprašanje postalo današnji najvažnejši problem OZN, od katerega razvoja je odvisen v tem času problem ohranitve splošnega miru.

Danes smo stopili v novo fazo korejske vojne, za katero je značilna navzočnost znatnih oboroženih sil, ki so prišle s Kitajske. To ne pomeni olajšanja v tem položaju, temveč nadaljnji zaplet.

Kitajski predstavniki, so tudi prišli pred tribuno svetovne organizacije miru, ki jo v resnici predstavlja OZN. Toda tam se izogiba slehernemu sodelovanju pri naporih, da bi rešili položaj, ki so ga ustvarila prav dejanja LR Kitajske. Pred Varnostnim svetom je imel na primer general Wu govor, ki smo ga objavili v naši zadnji številki. V tem dolgem govoru, ki je trajal cele tri ure sta bili zasenčeni Ustanovna listina Združenih narodov in njena načela. V njem se ni niti z besedico dotaknil vprašanja splošnega miru. Mnogo je govoril o problemu Formoze, nekaj manj o Koreji in ni opazil, da sta ti dve vprašanji nujno povezani s svetovnim mirom. General je zastopal isto tezo, kot sovjetski zastopniki v dolgih govorih, češ da je za celo korejsko žaloigro edino odgovorna vlada ZDA. Izognil pa se je glavnemu vprašanju: ugotovitvi odgovornosti.

Spomnimo se malo na začetek cele zadeve. Brž ko so izbruhnile sovražnosti, sta se obe stranki medsebojno obtoževali za začetek sovražnosti. Toda samo vlada Južne Koreje se je obrnila na OZN. Isti dan je Varnostni svet sprejel odredbo, da je treba prekiniti ogenj, čete pa umakniti na 38. vzporednik. In kaj se je tedaj zgodilo? Kdo je sprejel to odredbo in ji sledil? Ali je armada, katere enote so bile tisti čas, 12 ali 15 ur po začetku sovražnosti, na ozemlju nasprotnika, t. j. severnokorejska armada, sprejela odredbo o prekinitvi ognja in ali se je umaknila na vzporednik? Ne, tega ni storila. V svoji brzojavki generalnemu tajniku OZN je vlada Severne Koreje napadla to odločitev kot nezakonito. Kakšno pa je bilo stališče sovjetske vlade in vlade LR Kitajske do te odredbe o prekinitvi ognja in umiku na 38. vzporednik? Ali sta ti dve vladi kakorkoli podprli to odredbo? Ne. Obe sta prezirali to odredbo dva meseca in peli hkrati slavospeve zmagam severnokorejske armade na ozemlju Južne Koreje.

Tov. Kardelj je pred nedavnim dejal: Ne more biti nikakršnega dvoma, da tisti, ki vodi napadalno hegemonistično in protisocialistično politiko do socialistične Jugoslavije, ne more voditi v drugih delih sveta drugačne, t. j. miroljubne, demokratične, socialistične politike resnične enakopravnosti in bratstva vseh narodov. Politika informbirojevskih vrhov že zdavnaj več ne ustreza koristim človeškega napredka in zato škoduje vsem čistem naprednim in osvobodilnim

Koreja je v osprejju svetovnega zanimanja. Ko pregledujemo na kupa poročil in mnenj o tej nesrečni deželi, se nam zdi, kot da bi ne bilo na svetu drugega problema. Pokazalo se je, da je Koreja danes najbolj občutljivo področje. Nastalo je vprašanje, kako priti iz tega zamotanega položaja, ko kaže, da LR Kitajski ni na tem, da bi reševali samo problem mandžurske meje in central na reki Jalu. Drugič pa, ali bodo kitajsko plimo zaustavili diplomati, ko Mac Arthurju to ni mogoče.

V tem tednu so si s precejšnjo naglico sledili dogodki v tem vprašanju. Dokončnih rezultatov ne moremo še videti, vendar pa nam dosedanji kažejo smer bodočega razvoja.

Trumanov govor

Trumanova običajna petkova konferenca je bila zelo zanimiva in je po-

BEVIN IN ATTLEE V RAZGOVORU S PLEVENOM IN SCHUMANOM

vzročila velik odmev po svetu. Povedal je, da se je pričel kitajski napad v velikem obsegu. Povzročil je prisilen umik važnih kontingentov sil OZN. Sile OZN nimajo nobenega namena opustiti svoje naloge na Koreji. Pokazal je na tri poti: 1. skupna akcija v OZN zaradi Koreje se mora nadaljevati; 2. pomoč drugim državam, da se zavarujejo pred grožnjo druge in 3. naglo povečanje ameriških sil. Glede atomske bombe je povedal, da so o tem vprašanju govorili že od pričetka dogodkov na Koreji kakor tudi o uporabi drugih orožij. O tem more odločiti samo on, vendar pa kakršnega koli pooblastila o tej stvari še ni dal. Če bi se to dogodilo, tedaj bi imel poveljnik nalogo taktično uporabiti to orožje.

Nadalje je zavzel Truman stališče glede bombardiranja Mandžurije, češ da je to vprašanje OZN.

Se isti dan je Truman zahteval od kongresa skoraj 18 milijard novih dodatnih vojaških kreditov. Ti krediti bi tudi pripomogli, da bi povečali ameriške oborožene sile na 2.700.000 mož in povečali število letal. V poslanci kongresu pa je naglasil, da verjetno ta vsota ne bo zadostovala. Če se bo namreč položaj poslabšal, bo zahteval nove kredite, ki bi dali možnost za hitro mobilizacijo.

Vendar pa je Trumanov govor po svoje zelo zanimiv. V njem nam je Truman samo nakazal, da je mogoče, da bi prišlo do tega, da bi pregledali

gibanjem, ki postanejo njeno orodje. Ves njihov sedanjí hrup o njihovi zvestopi miru in o napadalnosti drugih ne bo mogel prikriti tudi njihovega dela odgovornosti za vojno v Koreji ter za ogrožanje miru na svetu sploh.

Naj navedemo še del govora, ki ga je imel pri istem vprašanju dr. Aleš Bebler v Varnostnem svetu. Izjavil je:

Odgovornosti za moralno in diplomatsko podpiranje vdora severnokorejske vojske na Južno Korejo je vlada LR Kitajske dodala odgovornost množične materialne in vojaške pomoči severnokorejskemu napadalcu.

Jugoslovanska delegacija je že imela priložnost, pojasniti svoje stališče glede korejskega spopada kot celote. Mislimo, da pada odgovornost za dogodek, ki so zalili Korejo z morjem krvi, v prvi vrsti na usodno politiko, ki jo vodi vlada Severne Koreje, kakor tudi na tiste, ki navdihujejo to politiko. In mi mislimo, da lahko

ponovno mandat OZN z dne 27. junija, kar bi verjetno privedlo do tega, da bi opustili cilj prodora do mandžurske meje.

Dejstvo pa je, da je Truman omenil atomsko bombo. To je povzročilo zaskrbljenost predvsem v Evropi. Attlee je takoj izjavil, da bi po mnenju njegove vlade morali sprejeti tako resno odločitev, kakor je uporaba atomske bombe, šele po izčrpnih pogovorih med vsemi članicami OZN, ki se sedaj udeležujejo policijske akcije na Koreji. Izjavil je še, da »želimo nagel konec sovražnosti na Koreji, ureditev korejskega vprašanja, s čimer je povezan sporazum ne samo s Korejo, temveč tudi s Kitajsko«. Napovedal je tudi svoj obisk pri Trumanu, še prej pa je francoski ministrski predsednik.

Pleven prišel v London

Kaj sta se Pleven in Schuman pogovarjala skupaj z Attleejem in Bevinom, nam ni povedalo suhoparno uradno poročilo, ki govori o enotnosti mnenj. To nam povedo šele po znejsa poročila o zasedanju francoske vlade, kjer so preučevali vprašanje nemške oborožitve. Na zasedanju je francoska vlada v glavnih točkah sprejela ameriški načrt glede vključitve nemških oboroženih oddelkov v atlantsko vojsko. Prišlo je sicer do nekaj nesoglasij med socialističnimi ministri in ostalimi člani vlade, vendar pa so ti pozneje prav tako klonili kot je Pleven v Londonu.

Obenem pa sta se Attlee in Pleven zmenila glede enotnega stališča, ki ga je potem Attlee zastopal pred Trumanom.

Pred nedavnim je Herriot izjavil v francoski narodni skupščini: »Tudi s hudičem se moramo pogajati, če je svetovni mir v nevarnosti«. V tem smislu je govoril tudi Pleven v Londonu.

Poučno je to popuščanje Francije. Se enkrat se je pokazalo, da znajo biti veseli enotne in prvi nevarnosti. Tudi v tem primeru se je pokazalo, da so se zmotili v Moskvi. »Pravda« je pred nedavno pisala v sedem kolon dolgem članku o tem, da bo obrambna koalicija Zapada, neenotna glede oborožitve Evrope in pri vprašanju oborožitve Nemčije razbita z razvojem korejskega konflikta. Nada-

regi smoter je, da se prepreči razširitev vojne na Daljnem vzhodu, ki ne bi bila samo katastrofa za azijske narode, temveč bi prav tako dovela do nove svetovne vojne.

Stališče jugoslovanske vlade je torej popolnoma jasno. Nimamo nikakih simpatij za južnokorejski režim in globoko obžalujemo, da so se dogodki na Koreji razvili v tej smeri. Vendar smo daleč od tega, da bi opravičevali politiko severnokorejske vlade. Ne moremo dati nikake podpore tej vladi, ker je njena politika dovela do sedanjega stanja stvari.

Samo korejsko ljudstvo mora odločiti o vodilnih političnih silah, ki so odgovorne za položaj, v katerem je to ljudstvo sedaj. To je edina pot, po kateri je treba iti v Koreji, edina pot, ki ne vsebuje nevarnosti za razširitev spopada.

Iz teh razlogov bo jugoslovanska delegacija podprla vsak ukrep, katerega smoter je, da se korejski spopad omeji, vsak ukrep, kate-

lje je »Pravda« zastopala stališče, da bodo morale ZDA kmalu zopet v izolaciji.

Delo Združenih narodov

V Varnostnem svetu je naletela resolucija šestih držav, ki so zahtevale umik kitajskih čet iz Koreje, na sovjetski veto. Vse kaže, da so se odločili, da najdejo drugo pot, ki bi bila lažja za LR Kitajsko. To je resolucija 13. držav (Indija, Filipini, Burma, Pakistan, Egipt, Irak, Libanon, Saudova Arabija, Sirija, Jamen, Indonezija in Afganistan), ki poziva LR Kitajsko, naj izjavi, da njene čete ne bodo prekoračile 38.0 vzporednika. Obenem pa je glavna skupščina vplivala na dnevni red vprašanje intervencije osrednje kitajske ljudske vlade na Koreji. Zadevo bo proučeval politični odbor. Resolucija je skoro enaka tisti, ki je naletela v Varnostnem svetu na sovjetski veto.

Kot vidimo, združeni narodi ta teden niso preveč posegli v korejsko zadevo.

Pogajanja s kitajsko delegacijo

Ta teden se je polzkušal Trygve Lie pogajati s Kitajci, vendar danes žal ta najvišji uradnik OZN nima več tiste moči, da bi mogel sam iskati srednje pot med Vzhodom in Zahodom. Nalogo je prevzel indijski zastopnik Benegal Rau in Nehrujeva sestra, ki je poslanik Indije v Washingtonu. Obenem pa so bile ZDA stalno v zvezi z New Delhijem, tako da lahko govorimo o tem, da je bila teoretično vzpostavljena zveza med Washingtonom in Pekingom.

Vsebina vseh pogajanj in tipanj na sestankih, večerjah in kosilih, kamor so ta teden širokogrudno vabili kitajsko delegacijo, je zgornji predlog 13. držav. Jasno je, da je moral Nehru dobiti zagotovila iz Pekinga, ker drugače ne bi na ta način Benegal Rau izgubljal časa.

Predlog so Angleži pozdravili, prav tako tudi Američani. Višinski se še ni izrekel.

Attlee in Truman

Na vsak način je jasno, da ni šel Attlee v Washington na dopust s celokopico vrhov angleške politike, vojske in gospodarstva; tam bo prišlo prav gotovo do važnih odločitev. Kot vse kaže, je s Trumanom in njegovimi svetovalci razpravljalo o položaju na Koreji in ukrepih, ki jih bodo podvzeli, da bodo kos položaju. Poročilo o drugem in tretjem sestanku govori, da sta se oba državnika sporazumela o potrebi nagle izvedbe načrtov ki jih je izdelala organizacija severnoatlantskega pakta in da sta v sporazumu z drugimi članicami te organizacije sklenila energično ustvariti oborožene sile atlantske skupnosti. Nadalje sta razpravljala o vprašanju strateških surovin, pozneje pa sta predala ta posel posebni komisiji. Evropo — pravijo — misli dati Truman v prihodnjem letu še 5 milijard dolarjev dodatnega kredita za oboroževanje. Nemška industrija bo delala za oborožitev, Eisenhower pa bo kmalu ustoličen za vrhovnega poveljnika atlantske vojske.

Zaključimo: posledica kitajske intervencije na Koreji je torej ta, da je sprožila vse večje tekmovanje v oboroževanju in nudila zahodnemu bloku pričko, da svoje oboroževanje utemeljuje z »nevarnostjo pred napadalnim komunizmom«.

Ko išče danes svet rešitve iz te nove zagate na Koreji, se spomni na pot, ki jo je ponovno nakazal maršal Tito v odgovoru na vprašanja znanega novinarja Kingsburyja Smitha:

»Kar zadeva najnovejši razvoj dogodkov v Koreji, mislim, da se je mogoče izogniti razširitev tega spopada, če bodo Združeni narodi ohranili hladnokrvnost, t. j. da niti za hip ne izgube izpred oči, da je v tem usodnem času za človeštvo najvažnejše preprečiti novo svetovno vojno katastrofo. Sedaj ne gre več za ugled, temveč za to, kdo je pripravljen več žrtvovati za rešitev miru, da pa pri tem ne postane dvomljivo vprašanje obstoja in neodvisnosti nobene države na svetu.«

Deset tednov dela glavne skupščine OZN

V Lake Successu se je pokazalo, da narode skrbi usoda miru in ga zato hočejo ohraniti. Izredno pomirljivo stališče OZN do neodgovornih pojavov igranja s svetovnim mirom je samo potrdilo te izkušnje z zasedanja glavne skupščine v letu 1950.

Medtem pa ne smemo podcenjevati nevarnosti, ki preti od jačanja elementov vojne in ne moremo preko dejstva, da je krepitev teh elementov poleg ostalega tudi rezultat današnje politike ZSSR. Napadalnost in težnja po hegemoniji sta največji oviri na poti umirjenja mednarodnega življenja. Pojavljata se v skoro vsaki zunanjepolitični gesti moskovske vlade ali pa od strani tistih, ki so odvisni od Moskve in to kljub možnostim

za dosego sporazumov v skoro vseh konkretnih mednarodnih vprašanjih. Dejstvo je, da morejo države z različnimi sistemi živeti druga od drugi in reševati spore z dobro voljo, da se ohrani mir, samo če hočejo.

Minulo je 10 tednov zasedanja generalne skupščine. Rezultati, doseženi na tem zasedanju, kažejo, da je bilo to delo kljub vsemu plodno in da bo moglo biti tudi v bodoče.

Rešena so bila številna mednarodna vprašanja, čeprav nekatera ne popolnoma, vsekakor pa na način, ki najbolj zadovoljuje. Libija bo tako dobila neodvisnost leta 1952 in bo potem sprejeta v OZN. Eritreja bo dobila federacijo z Abesinijo, kar odgovarja željam največjega dela njene prebivalstva. Somalija pa bo dobila svobodo po daljši dobi varuštva. Sporne stranke v Palestini morajo v bodoče reševati svoja nesoglasja preko instrumentov, ki jih predvideva sporazum o premirju. Južnoafriška zveza je bila opozorjena na obtožbo, če stališče OZN zaradi njene diskriminacijske politike do Indijcev; vlade Bolgarije, Madžarske in Rumunije pa so bile opozorjene, naj prenehajo kršiti mirovno pogodbo in gaziti narodne pravice.

Pomemben uspeh petega zasedanja pomeni serija resolucij o pomoči malorazvitim področjem. Aktivnost OZN na tem področju je pokazala, da je ideja o pomoči, ki ne bi bila plačana z izkoriščanjem in iskanjem političnih uslug, globoko prodrla v to organizacijo in si še dalje krči pot zahvaljujoč se v prvi vrsti malim narodom v njihovi borbi proti nasprotnim tendencam.

Ce bo neke nastal spopad in ne bi bilo mogoče doseči hitre odločitve glede akcije proti napadalcu zaradi nesoglasnosti varnostnega sveta, se bodo združeni narodi na osnovi resolucije o skupni akciji za mir lahko poslužili razširjenih pooblastil generalne skupščine, ki je prav tako odgovorna za varnost in mir v svetu. Vsak napad, ne glede na orožje, je bil obsojen z resolucijo «mir z deli» kot največji zločin proti miru in varnosti človeštva.

Obsojena je bila propaganda proti miru. Razni organi OZN so dobili nalogo proučiti možnost rešitve niza mednarodnih problemov, kar je v svojem programu miru zahteval Trygve Lie. Med predlagatelji resolucije je bila tudi FLRJ.

Jugoslavija je imela veliko vlogo pri jačanju sistema kolektivne varnosti v akciji OZN za preprečenje vojn. To zlasti z resolucijo o dolžnostih držav v primeru sovražnosti.

Ne da bi razpravljali o detajlih, ki ocenjujejo predlog kot resnični predlog nove Jugoslavije za ohranitev miru v svetu, moramo vendar poudariti značilno dejstvo: zgodovina dosedaj še ne pozna mednarodnega dokumenta, ki tako ostro obsoja vojno, kot je to primer pri jugoslovanski resoluciji. Jasneje kot v katerikoli mednarodni odločitvi, je rečeno v tej resoluciji, da se sila, orožje in vojni ne sme pristopiti razen v splošnem interesu, prepoveduje pa se vojna proti teritorialni integriteti in politični samostojnosti katerekoli države.

V vseh komitetih je imela FLRJ veliko besedo pri sprejemu odlokov, ki so težili k pravičnejšemu in de-

mokracičnejšemu reševanju mednarodnih problemov.

Stališče Jugoslavije se je pokazalo kot realno in dosledno pri jačanju mednarodnega sodelovanja preko OZN, v interesu miru in preprečevanja vojn.

Tega pa ne moremo trditi za vlado ZSSR. Ni se hotela pridružiti skupni obsodbi napada in je širila samo propagandne fraze. Isto je bilo tudi glede prepovedi uporabe atomske bombe. Slišali smo veliko demagoških parol o neodvisnosti, enakopravnosti in sodelovanju, ki jih ZSSR ne uporablja v svojih odnosih z drugimi državami.

Višinski je govoril, da ZSSR vedno spoštuje mednarodne sporazume. Nastopil je proti gospodarski diskriminaciji v Južni Afriki (da ne bi omejili diskriminacije v ZSSR proti neruskim narodom). Tudi v razpravljanih o nuerenberških principih obsodbe vojnih zločincev in še manj v ti-

stih o genocidu ni imela sovjetska delegacija jasnejšega stališča. Glede Eritreje, Libije in Jeruzalema je sovjetska delegacija po večkrat menjala svoje stališče po potrebah svoje ekspanzionistične politike.

Kje je principielnost te politike?

Ostaja še vprašanje korejskega spopada in tistih, ki so z njim povezana. Skupščina OZN je bila letos svečano odprta v istem času, ko so se ljudje na drugem koncu zemlje borili drug proti drugemu v vojni, ki bi morale sovjetskim državljanom po njih makiavelističnem gledanju nekaj prinesiti. Razumljivo je, da se je generalna skupščina bavila s temi vprašanji in da se bo še bavila. Prav tako je naravno, da so dali prav ti dogodki povod za sprejetje učinkovitih mer za skupno varnost.

Vprašanje je postalo še bolj komplicirano, ko so v spor odkrito posegle sile LR Kitajske. Tu so sedaj skoncentrirani naporji združenih narodov, ker bo ravno tu mogoče dobiti prvi odgovor na vprašanje: kako stoji stvar miru? Narodi, združeni v OZN, sami odgovarjajo: mir je mogoče očuvati samo z dobro voljo in konstruktivnimi napori, če se bodo vsa sporna vprašanja reševala v duhu listine OZN — na miren in demokratičen način.

Nov razvoj med Haagom in Djakarto?

V Haagu se je te dni končala enotedenska holandsko-indonezijska zvezna konferenca. Kakor predvideva statut, bi morale biti te konference vsakega pol leta. Politična napetost med obema državama je bila precej velika po dogodkih na Ambromu in glede na še nerešeni pa vendar zgoči problem Nove Gvineje. To pa posebno zaradi tega, ker so v zadnjih tednih v Djakarti ponovno izjavili, da je treba priti prej na čisto glede Nove Gvineje, preden se prične pregovori za dnevni red te konference.

Vendar pa so prišli Indonezijski v Haag po kratkih predhodnih pogajanjih in tam sta imela holandski zastopnik minister van Marseveen in indonezijski zunanji minister Mohammed Roem presenetljiva govora. Oba sta dejala, da bi se mogli obe stranki boljše razumeti in voditi pogajanja v dosti bolj prijateljskem duhu in razumevanju, kot je bilo to v preteklosti.

Tako so na tej konferenci podpisali enoletno trgovinsko pogodbo, ki predvideva holandski uvoz iz Indonezije v vrednosti 435 milijonov in obratno izvoz za 320 milijonov guldnov. Trgovinska bilanca bi torej predvidevala dobrobit za Indonezijo. Tega bo Indonezija porabila za kritje holandskih uslug (plovba, zavarovanja, banke) in prometa kapitala (penzije, rente, vrednosti), ki sta za Indonezijo strukturno pasivna.

K razvoju odnosov med obema državama je tudi zanimivo, da je Indonezija prosila Holandsko, naj pošlje za tri leta v Djakarto svojo vojaško misijo, ki bo pomagala indonezijski vladi pri čiščenju minskih polj in organiziranju letališč. Pomagala bi tudi pri izvežbanju in obnovi indonezijskih vojaških sil z dejanji in nasveti.

Za povprečnega opazovalca celotnega razvoja dogodkov po znani konferenci za okroglo mizo v Haagu je na vsak način zanimivo, odkod to nenadno pomirjenje in celo zaupanje zlasti na vojaškem področju med Haagom in Djakarto. Doslej se je še vedno pokazalo, da so imeli Holandi za vsemi «sporazumi» svoje posebne namene z enim samim ciljem: zrušiti novo indonezijsko republiko.

Nekateri komentatorji celo trdijo s tem v zvezi, da se je verjetno Indonezija zaenkrat odpovedala svoji zahtevi po Novi Gvineji.

TRGOVINA MED ZAHODOM IN VZHODOM in ameriški pritisk na maršalizirane države

Čim bolj se zaostrojuje nasprotju med Vzhodom in Zahodom, tem bolj se pojavlja tendenca vedno večje omejitve in celo blokade trgovine med obema blokama. Ta težnja prilita zlasti z Zahoda, kjer pravijo, da bodo le tako mogli doseči vojaško ravnotežje s sovjetskimi blokami.

Pričetek teh naporov opazimo že v pričetku prvih let Marshallovega plana. Sestavljene so bile tako imenovane «blokadne liste», vendar je ves sistem temeljil na prostovoljnosti. Ker se pa teh zlasti v Evropi države niso držale, so padle zaradi tega v ameriškem Kongresu kritike, ki so vodile ukinitve vsake ameriške pomoči državam, ki se ne bi držale ameriškega licenčnega sistema. Ta juha, skušana v ameriškem Kongresu se je sčasoma ohladila zaradi prilik samih in izdelal; so potem predpis, ki je dosti blažji.

Po izglasovanju tega predpisa se je Acheson obrnil na svoja kolega iz Anglije in Francije na znani konferenci treh v New Yorku. Posledica tega je bila konferenca strokovnjakov treh dežel v Londonu, ki pripravljala sporazum vseh Marshallovih dežel, da uvedejo kontrolo izvoza vojaško važnih surovin po ameriški praksi.

Ameriški sistem kontrola izvoza poseduje dve listi. Na eni so visoko strateške surovine, municija, znanstveni instrumenti itd. Druga pa obsega blago, ki je neposredno vojno važno in tisto, ki bi izvoženo v dežele sovjetskega bloka, moglo povečati tamošnji vojni potencial. Tu so posebni obdelovalni stroji, naprave za rudnike itd. Vendar pa so pri tej listi nastopila precejšnja nasprotja. Nekateri dežele so si po svoje razlagale te liste in nastopilo je zopet precejšnje razburjenje v ZDA. Tako pravijo: kakšen smisel ima, če mi pošiljamo

stroje za izdelavo krogljnih ležajev v Evropo, če pa tam krogljnice ležaje izdelujejo in jih potem pošiljajo na Vzhod. Zdi se, da bodo odslej ZDA zahtevale od teh dežel obvezo, da ne bodo pošiljale teh izdelkov naprej. ZDA skrbi tudi za problem prostih luk, kjer je kontrola precej težka.

Ta zadeva ima še svoje drugo lice. Na primer: če hoče imeti Zahod več poljskega premoga, mora tja pošiljati rudniške naprave. Problemi nastopajo tudi z Anglijo, ki potrebuje nekatere surovine v državah sovjetskega bloka, katere so jim ZDA odnesle z drugih tržišč pred nosom. Zato pa morajo tja pošiljati letalske motorje itd.

Vendar pa ZDA v tem vprašanju zelo pritiskajo na Marshallove države in vse kaže, da bo nastala še huda polemika v tem vprašanju. Vendar pa daje današnji položaj v svetu veliko prednosti ameriški tezi.

V koliko pa ta «blokada» koristi zmanjšanju hladne vojne med obema blokoma, pa je povsem drugo vprašanje.

PO FRANCOSKI VLADNI KRIZI

Kot je bilo pričakovati, je francoska vlada dobila zaupnico, ko je prejšnji teden propadla pri glasovanju v zvezi z generalno afero. Razpravljanje je trajalo sicer celih 7 ur, potem pa so s 347 proti 184 glasovom izglasovali resolucijo, ki se zahvaljuje Mochu za njegov trud in neodvisnost.

Za Plevenovo vlado je bilo to glasovanje več kot potrebno. Preden se je Pleven podal v London s Schumanom, da najde tam z Bevinom in Attleejem skupno linijo glede korejskega konflikta, je moral pokazati, da je njegova vlada močna.

Tudi v Franciji je narasla skrb zaradi novih nevarnosti na Koreji. Ta skrb je po svoje pobarvala tudi parlamentarna debata. Novo nastale politične probleme so zato dosti resneje vzeli, kot pa borbo med Mochom in njegovimi nasprotniki.

Prva poročila glede tiskovne konference Trumana, zlasti zaradi prve verzije, po kateri naj bi Truman trdil, da bo preal vprašanje uporabe atomske bombe vojakom, so delovala v Parizu precej alarmantno. Pozneje razširjeno uradno poročilo, da bo o tem Truman sam odločal ni pomirilo Francozov. V parlamentu je o tem vprašanju govoril zastopnik kmečke stranke, ki sodeluje v vladi, Delachenal. Najpreje je nastopil proti Mac Arthurju, potem pa dejal, da mora Francija podpreti pametne iniciative,

da bo na svetu ohranjen mir. Zanimivo je tudi, da je znani komunist Pierre Cot ob tej debati zahteval, da mora Francija podpreti iniciativo za sklicanje konference petih, v kateri bi bili tudi zastopniki LR Kitajske. Na njej bi rešili korejsko vprašanje. Pleven pa je ob koncu debate zahteval od parlamenta, naj s svoje strani podpre vlado in ji da potrebno avtoriteto, da bo ta «mogla govoriti v imenu Francije in mira».

Po obisku v Londonu pa je imel Pleven govor, v katerem je izjavil da je prepričan, da tretja svetovna vojna ni neizbežna. Dodal je, da se ne sme opustiti nobene prilike za razgovor za upostavitve miru, istočasno pa morajo zahtevne sile pojasniti, da se bodo branile pred vsakim napadom. Povedal je, da morajo sedanjí porazi na Koreji opozoriti zahodne sile, da bodo naglo povečale svoje oborožene sile. V Londonu je ugotovil, da sta Anglija in Francija pripravljene pristati na dragoceno koncesijo v interesu miru. Glede nemške vojske je povedal, da je še vedno mnenja, da bi bil najboljši izhod, če bi nemške čete služile v evropski vojski, v kateri bi bile vse države enakopravne članice.

Francoska narodna skupščina pa je medtem nadaljevala s svojim delom in izglasovala zakon, po katerem bodo izpuščeni na svobodo vsi kolaboracionisti, ki niso bili obsojeni na dosmrtno ječo.

IZ "MODERNEGA" SVETA

OD TU NI TANI NAVEČA

GLOBUS

Etna je pričela ponovno bruhati. Kazalo je že, da se bo umirila, toda v soboto se je ponovno pričela valiti lava po njenem počitju z brzino 50 m na uro. Prebivalci vasi Fernazzo, Rinazzo in Milo so se že oddahnili pa so sedaj v ponovni nevarnosti.

Kandidati za občinski svet v Bayeuxu so bili zelo razočarani. Niti en volivec jih ni prišel voliti.

Ralph Buche je obiskal Rim in Berlin na svoji poti na Svedsko, kjer bo prejel Nobelovo nagrado.

V Youngstonu (Ohio) se je rodil otrok z dvema glavama in štirimi rokami. Zdravniki dvomijo, da bi ga mogli obdržati pri življenju.

Angleška spodnja zbornica je ukinila star zakon proti čarovništvu in tako bo 50.000 angleških spiritistov brez skrbi lahko opravljalo vsaj posel.

Kot znano je Stalin razpisal veliko nagrado za tistega, ki bi mu dal kakšna poročila o njegovemu izginulemu sinu Saši Džugašviliju. Sedaj pa poroča švedski list «Tagbladet», da so ga ustrelili Nemci v poljskem mestu Slonim.

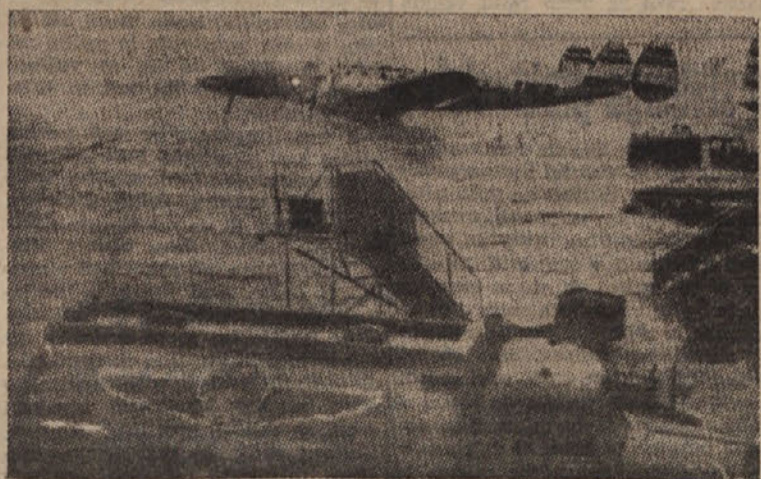
1 milijon Avstrijcev je trenutno brez strehe. Kakor poroča statistični urad na Dunaju, bi morali zanje zgraditi najmanj 250 tisoč stanovanj. Po vojni so jih zgradili samo 20.000.

Gallup poroča: povprečni Američan je meril čez pas leta 1930 77 cm, danes pa 88 cm. Najbolj debeli so moški v Washingtonu (mesto funkcionarjev) in Chicagu (mesto pivcev piva in gangsterjev). Nasprotno pa so moški v New Orleansu, Kaliforniji in Teksasu ostali suhi.

Rude Pravo piše dne 17. novembra: V pismih dekletom morajo češki vojaki opustiti vse prazne ljubezenske obljube. Razpravljati pa morajo v teh pismih o temi: izkušnje pri izgradnji novega človeštva v okviru vedno bolj močne ljudske armade. Za ročenke pa morajo v svojih pismih opisovati rezultate, ki jih dosegajo kot delavke, traktoristke ali aktivne članice združnih gospodarstev.

Guy de Boisson je podal demisijsko na mesto tajnika Svetovne zveze demokratične mladine. Njegovo mesto je prevzel Enrico Berlinguer, tajnik italijanske mladinske zveze.

Radionapovedovalec postaja Muenchen je pred nedavnim nenadoma prekinil branje večernih poročil in dejal: «karova dama», Hipnotiziral ga je namreč neki Fritz Strobl, ki je imel ob istem času ob svoji predstavi v hotelu «Regina» vključen radio in je pozval neko damo naj potegne karto in jo naj pokaže publiku. Bila je karova dama.

LETALA IN AVTOMOBILI SO BILI OB ZADNJEM STRAHO, VITEM NEURJU V ZDA NA NEWYORSKEM LETALIŠČU LA GUARDIA GLOBOKO V VODI

Kronika

V nedeljo je umrl Redo Sparta-co Petronio, sin tov. Bortola Petronia, odgovornega urednika «Voce di Trieste», predsednika SIAU in tajnika akcijskega odbora razrednih sindikatov. Uredništvo našega lista izreka staršem in sestri ob tej težki izgubi svoje najljubše sojalje.

Iz koprskih zaporov so v torek izpustili Dorina D'Este iz Izole, bivajočega v Millah, ki je pred kratkim prekorajčil demarkacijsko črto med obema conama na kraju, kjer ni dovoljen prehod. Kakor je znano, so ob aretaciji D'Esteja in njegovih tovarišev šovinisti in kominformisti zagnali velik hrup in trdili, da so bili ugrabljeni v cona A. Z izpustitvijo D'Esteja so se vsi ti hujskači še bolj razkrinkali.

Člani OF se povsod zbirajo na množičnih sestankih. Poleg tega imajo razni odbori seveda svoje redne seje. Na teh sestankih se pripravljajo na trimesečno tekmovanje za proslavo 10. obletnice ustanovitve OF. V I. okraju je bil najprej množični sestanek članov III. in IV. terena. Dan kasneje so se zbrali člani I. II. in V. terena. V Barkovljah se je sestel krajevni odbor OF. Člani Fronte so se sestali tudi v Sv. Križu.

V Nabrežini je bil v torek zelo slab živinski sejem. Na sejmščice so pripeljali samo 10 glav goveje živine in 80 malih prašičkov za rejo. Slabi kupčiji je bilo krivo tudi grdo vreme.

Tržaški občinski svet je imel v torek svojo redno sejo. Kominformistični svetovalec Ferlan je predlagal, naj bi občinski svet obsočil uporabo atomske bombe. Drugi so menili, da je treba protestirati proti vsakemu orožju in proti vojni. Občinski svet je med drugim tudi sklenil, da se zboljšajo pokojnine za občinske upokojence, kar pa bo morala seveda potrditi še ZVU. Občinski svet je tudi odobril napeljavno vodovod v industrijsko pristanišče v Zavljah, kar bo zahtevalo 60 milijonov izdatkov.

Pred sodiščem se je moral zagovarjati Rudolf Lazer iz Skednja 178, ker je svojčas pretepel svojo žepo Albino. Mož je priznal, da jo je res nabunkal, ker ga je varala in bila celo tako nesramna, da ga je zmerjala z bešeb: «beccos», to je orožičeni moz.

Za sv. Miklavž so na Akvedotu priredili običajni Miklavžev sejem. Vrsta stojnic je daljša kakor je bila vsa leta doslej. Kramarji pa so le malo zastujili, ker jih je oviralo pri njihovih kupčijah zelo slabo vreme.

Repentaborski občinski svet se je sestel preteklo nedeljo na redni seji. Svetovalci so sklenili, da bodo zgradili novo cesto od «Dveh hrastov» na Colu do Velikega Repna in sezidali kopališče v Velikem Repnu.

V Barkovljah so imeli pionirji lepo uspelo prireditev, pri čemer imata največ zaslug tov. Ema Stare in Milan Pertot, ki sta pionirje pripravljala. Tudi žene so mnogo pripomogle k uspehu.

S svečnim plinom se je zastrupil Ermanno Colilla iz Ul. Geppa 2. Zdravnik ga ni mogel več rešiti. Zivljenja se je vzela zaradi hude bolezni.

Na cesti med Opčinami in Trstom se je pripeljala težja avtomobilska nesreča. Ko sta se vozila 37-letni sofer Giulio Picot in njegov 35-letni spremljevalec Leon Drobnič s težkim kamionom proti Trstu, sta nenadoma zagledala pred seboj drug kamion. Sofer ni imel več časa zavreti, zato je naglo zavil na desno in kamion se je zakotalil po bregu. Materialna škoda je bila velika, sofer in njegov spremljevalec pa je nista preveč izkupilja.

Pred sodiščem se je začela razprava proti Marianu Toschesu, ki je na griču Montefiascone pobijal pse in mačke ter prodajal njihovo meso za kozličkovo in zajčje.

Znižanje delavskih mezd

težka posledica sindikalne povezave z Italijo

Pretekli teden je združenje industrijev poslalo vsem svojim članom okrožnico, v kateri jih poziva, naj ne plačujejo več delavcem 48 lir izredne doklade (tretji element), ki so jo delavci dobili po znani 20-dnevni februarjski stavki. Pri tem se sklicujejo na ono klavzulo sporazuma, sklenjenega 20. februarja t. l. med delodajalci in sindikalnimi organizacijami, katera določa, da se izredna doklada ne bo več izplačevala, ko se raztegnejo na Trst. mezdni sporazumi, sklenjeni v Italiji. To klavzulo so namreč sprejeli sindikati na zahtevo delodajalcev, ki bi takrat sicer ne sprejeli nobenega sporazuma. Enotnim sindikatom in Delavski zbornici pa se je takrat mudilo sprejeti kakršen koli sporazum, ker se niso zmal drugiče izvleči iz dolgotrajne stavke.

Industrijsko združenje je sedaj hkrati tuji naročilo svojim članom, naj z veljavnostjo od 1. novembra dalje raztegnejo na Trst sporazum o revalutaciji mezd, ki je bil sklenjen v Italiji.

Sporazum iz meseca februarja pa ne določa, da se neha v Trstu izplačevanje izredne doklade, ko v Italiji sklenejo mezdno pogodbo, ki se bo nanašala na samo osnovno plačo, temveč ko sklenejo zvišanje celotnih prejemkov, to je meze in draginske doklade, ki sta v Italiji in v Trstu elementa delavske meze in uradniške plače. Pri tem se moramo spomniti, da so sindikalne organizacije ob februarjski stavki zahtevale zvišanje draginske doklade za 60 lir na dan, tako da bi se ta doklada v Trstu izenačila s povprečno vsoto doklad v glavnih mestih Severne Italije. Spriče podražitev živil, obleke, ubutve in najemnin pa bi morali sedaj to doklado oziroma izredno doklado zvišati, ne pa jo odpraviti.

Delodajalci so seveda izkoristili politiko sindikalnih organizacij, ki hočeta biti le na repu italijanskim sindikalnim organizacijam in nočeta voditi nobene samostojne borbe. Z raztegnitvijo sporazuma o revalutaciji mezd in plač v Italiji na Trst bo večina tržaških delavcev prejemala manj kakor je prejela doslej. V Italiji in v Trstu bodo dobili specializirani delavci 90 lir poviška na dan, kvalificirani 44 lir, specializirani težaki pa 22 lir. Navadni delavci pa ne dobe nobenega poviška. Delavcem in uradnikom vseh kategorij pa bodo v Trstu odvezli izredno doklado. V številkah to pomeni, da bodo specializirani delavci dobili sedaj dejansko 42 lir poviška, kvalificiranim bodo znižali plačo za 4 lire na dan, specializiranim težakom za 26 lir na dan, vsem ostalim delavcem pa se bo plača znižala za 48 lir. Teh delavcev pa je v Trstu največ. Le v Tovarni strojev je kakih 20 odstotkov specializiranih delavcev, v lajedelnih jih je samo kakih 5 odstotkov.

Takšne so torej posledice kominformistične politike v Enotnih sindikatih. Akcijski odbor za obnovo razrednih sindikatov je že takoj po stavki opozoril delavce, da jim bodo že ob prvi priliki odvezli izredno doklado, ki je bila že itak majenkostna v primeri z 20-dnevno borbo za zvišanje draginske doklade. S tem da sta sindikalni organizaciji sprejeli omenjeno klavzulo o ukinitvi izredne doklade ob novih

mezdnih sporazumih v Italiji, sta že popolnoma predali v milost in nemilost delodajalcev in jim dali v roke nevarno orožje. To so takrat naredili iz golega oportunizma, ker so se bali odgovornosti, ki so jo imeli pred delavci zaradi dolgotrajne stavke, katere rezultat je bil nato tako pičel. Res je, da so sedaj delodajalci to klavzulo kakor jim pač najbolj ustreza, toda že dejstvo, da so sindikati takrat ta pogoj sprejeli, jim je vezalo roke.

To je pač najbolj konkreten dokaz, kam vodi oportunistična politika obeh sindikalnih organizacij. Ob tem vidnem in otipljivem dokazu, upamo, da bodo vsi delavci razumeli, da jih kominformistični Enotni sindikati in Delavska zbornica varajo ter da ne morejo od njih prav ničesar pričakovati. Znižanje plač je za delavce žalostno dejstvo zlasti sedaj, ko se vse draži. Zato naj bi ta novi udarec vsaj služil temu, da odpre vsem delavcem oči. Delavci naj se oklenejo razrednih sindikatov, ki so jim že za časa februarjske stavke kazali pravo pot in ki bodo 20. in 21. januarja 1951. sklicali ustanovni kongres ter položili temelje resnični delavski organizaciji.

Ni pionirja ali cicibančka, ki bi zdaj, ko se bliža konec leta, ne mislil na lanski obisk dedka Mraza. Prinesel mu je vrečko, veliko, tako da se je cicibanček skoro skrtil za njo, ko jo je držal v rokah. In ko je glavico potisnil v odprtino, so njegove srečne oči zagledale v nji sadje, sladkarije, igrače, toplo flanelo ali majico, nogavičke ali rokavičke.

Kako bi tudi letos ne napravili našim najmlajšim tega veselja!

Novoletna jelka je pred nami in dedek Mraz mora biti najmanj tako bogat, kot je bil lani, da bo veselje otrok še večje. Tudi odrasli bomo imeli, če bo novoletna jelka res dobro uspela, zadoščenje. Zato dajmo, kolikor zmoremo! Nabiralne pole še krožijo po terenu. Udeležimo se prireditve, ki jih prirejajo sami pionirji, prosvetna društva in druge organizacije v prid novoletni jelki!

Vzor naj nam bodo naše žene, ki so tako obložene z delom, pa si vendar najdejo časa, da šivajo igrače in pletejo. Poleg vseh mestnih okrajev so tudi na podeželju prav pridne. Na sliki vidimo openske žene pri šivanju, pionirji pa budno spremljajo njihovo delo.

Ce le pomislimo na dobre oči naših otrok, ne moremo stati ob strani. Zato vsak po svojih močeh prispevaj za novoletno jelko!

★ GLAS PODEŽELJA ★

RIGMANJE

Pretekli petek smo imeli v Ricmanjih ožji sestanek članov OF, na katerem smo se pogovorili o političnem položaju in o raznih gospodarskih vprašanjih naše vasi. Sklenili smo, da bomo okrepili OF s pritegnitvijo novih članov in novih naročnikov za naše liste. Žene so se obvezale, da bodo napele vse svoje sile, da naberjo čim več prostovoljnih prispevkov za novoletno jelko, tako da bodo obdarovani vsi naši otroci. Na sestanku smo tudi zbrali delegate za okrajno konferenco v Dolini, ki bo dne 10. t. m.

Pogovorili smo se tudi o vprašanju skupne vaške pralnice. Sedaj, ko imamo nov vodovod, bi se lahko občinski odbor v Dolini pobrigal, da dobimo pokrito pralnico, ko nam vode ne primanjkuje. Naše matere in žene morajo namreč hoditi k potoku po pravih kozjih stezah, polnih kaluž ob deževnem vremenu. Ob potoku pa morajo po več ur klečati pri svojem delu. Skrajni čas je, da se občinski svetovalci zganajo in ugodijo ljudem, ki so jih izvolili.

Tudi glavne ceste in stranskih poti smo se spomnili. Če greš le 20 m vstran od glavne ceste proti Koritom, se znajdeš na cesti, podobni potoku in zlasti v deževnem vremenu nimaš kam stopiti. Cesta je ozka in v višje ležečih dvorišč se nateka voda in gaziti moraš po globokem blatu in nato iti še po zidu, kjer vedno tvegaš, da ne padeš na spodnjo njivo. Se teže je hoditi po tej važni vaški poti ponoči. Marsikaj bi se dalo tu za majhnimi stroški popraviti. Kanal ob zidu bi treba globlje izkopati in betonirati, cestišče pa posuti z gramozom. Tako se bomo rešili velikih

skrbí in nevarnosti ob slabem vremenu.

Tudi tako imenovana Dolnja ulica, ki se za cerkvijo združi z glavno cesto, je v zelo slabem stanju. Po tej poti gre mnogo prometa: od samokolnice pa do težkih kamionov. Pred kratkim se je na tej cesti zdrsnilo kamionu, ki je tresel v neko hišo in razbil del stropne. Čemu je ta del vasi tako zanemarjen in še sedaj ni dobil toliko zaželenih vodovodnih napeljav? Zakaj morajo žene od tod hoditi po vodi na drugi konec vasi? Saji plačujemo vendar vsi enako davke, zakaj torej te razlike?

Tudi naš cestar bi lahko raje malce več obračal svojo lopato in pustil pri miru slovenske lepake in znake OF.

VASCAN.

NABREŽINA

V topli prijazni sobici smo se z zgovornim Nabrežincem pomenili o marsikaterih težavah, ki tarejo nabrežinske vaščane; pomenili pa smo se tudi o stvareh, ki razvesele vsakega zavednega Slovenca.

Kakor je že kar nekaka tradicija po vseh slovenskih vaseh, tako tudi v Nabrežini niso nič kaj zadovoljni s svojo občino. Citatelji že vedo, kako se v vseh čopiših vaščani pritožujejo nad slabimi cestami, vodovodom in lučjo. In v Nabrežini ni v tem pogledu nič bolje. Cesta proti Cerovljam in Mavhinjam je v obupnem stanju. Vaščani v Prečniku, Mavhinjah, Cerovljah, Medji vasi itd. pa so prikrasjani ne le samo za dobre ceste, ampak tudi za luč. Po hišah svetijo ljudem smrdiče petrolejke, po poteh vlada ponoči občutna tema in ljudje se morajo zadovoljiti z medlo svetlobo, ki prihaja izza oken. Občina se za take težave kaj malo meni, ali pa (taka pereča vprašanja le počasi rešuje, zanašajoč se, da so vaščani že itak vajeni slabih cest in brlečih petrolejk.

S tega pogovora je naš vaščan prešel na veseljejo plat svojega pripovedovanja. Zvedeli smo, kako pridno in uspešno deluje Kmetijska zveza, ki so jo ne dolgo tega ustanovili po nabrežinskem okraju. Zlasti kmetje, in med njimi tudi marsikateri doslej pod vplivom kominformistov, z veseljem in zanimanjem hodijo na njene sestanke, ki so vedno polnoštevilno obiskani. Tudi v Medji vasi, kjer so kominformisti najdlje kljubovali Kmetijski zvezi, so sklicali svoj prvi sestanek. Vaščani vedo, da jim bo Kmetijska zveza pomagala pri vseh njihovih kmetijskih vprašanjih, posebno pa si žele, naj bi jim predvsem preskrbelo semena domačih pridelkov, ker bi tako preprečila uvoz tujih se-

men, zlasti italijanskih trt, ki na kraški zemlji slabo uspevajo in tudi slabo obrode.

Navdušeno nam je nato pripovedoval o uspelem literarnem večeru, ki so se ga vaščani v velikem številu udeležili, kljub vsem grožnjam in podli propagandi kominformistov. «Tudi pri nas kominformisti vedno bolj izgubljajo teren, je zadovoljno končal naš pripovedovalec.

DEVIN

Pot nas je danes zanesla v Devin, zadnji večji kraj tega našega nesrečnega ozemlja. Tik blizu obzidja gradu stoji prijazna hiša, last trdnega in zavednega slovenskega kmeta Leopolda Legiša, ali Poldeta za prijatelje. Krepak stisk roke in vsedemo se v prijazno izbo, kjer nas začudi napis: Na upanje se ne da. Pozanimamo se in naš gostitelj nam pojasni, da je pravzaprav lastnik osmice (to je navadno soba, opremljena po gostilniško, kjer gospodar razproda z dovoljenjem oblasti svoj vinski pridelek) in preden bi trenil se znajde tudi na naši mizi prijazna, trebušasta steklenica. «Pa naj bo, da bo laže stekel pogovor», si mislimo in se pozanimamo: po stari slovenski navadi o vremenu: «Hudič je, hudič», pravi Polde, «poleti nas je morila suša, sedaj pa je toliko dežja, da niti ne utegnemo posejati žita in obrezati trte; niso zadostovali zavezniki, ki so igrali po naših najlepših njavah nogomet in hodili na popoldanski sprehod po naših rjivah s svojimi tanki, sedaj se je še vreme spravilo nad nas, pa tudi oblast: pod ranjkim Francem Jožefom so nas po tako obupni letini oprostiti davkov, sedaj pa so nam jih še povečali. Ni čudno, da smo od osmih kmetov danes ostali samo še štirje. V takih razmerah je pač nemogoče vzdržati, korist pa zanjejo tujci, ki pokupijo našo zemljo».

Tu smo prišli na boleče mesto našega znanca: «Slovenec sem in bom ostal do smrti», je dejal, «ne pa kot mnogi devinski sovaščani, ki, čeprav slovenskega rodu, vpisujejo svoje otroke v italijansko šolo in se sramujejo svojega jezika, ker se ga po njihovem ne izplača govoriti, ker je grd in ker nas je premalo».

Zato je devinski Slovence tem bolj navdušila vest, da bodo morda v kratkem v njihovi vasi dobili svoj dom kulture in zabave.

Ko smo zapustili Legišo, smo se pogovorili še z nekaterimi drugimi Devinci in večina ni bila nič kaj zadovoljna s poslovanjem občine. Nekateri zamerijo županu in veljakom, da niso poskrbeli za vodovod v vasi, drugi pa so rekli, da bi se lahko poskrbelo preko zime za otepšanje cest, kot so to n. pr. že naredili v Nabrežini.

Kaj pomeni vpis v seznam stalnega prebivalstva

Vojaška uprava je izdala ukaz, ki daje možnost začasno bivajočim ljudem na Tržaškem ozemlju (c. A), da se vpišejo v seznam stalnega prebivalstva. Ukaz med drugim določa tole: Vsakdo, ki je bil na dan 1. novembra 1950 vpisan najmanj eno leto kot začasno bivajoč v eni izmed občin v cona, se more vpisati v seznam stalnega prebivalstva te občine, če zaprosi za vpis v šestih mesecih od dneva, ko stopi ta ukaz v veljavo.

Ta ukaz so vsi italijanski šovinistični listi navdušeno pozdravili. Ze to nam dokazuje, da bo v glavnem koristil šovinistom. Res je, da gre pravzaprav za normalno upravno zadevo, ker je povsod navada, da se ljudje, ki

prebivajo daljši čas na določenem ozemlju, vpišejo v stalni seznam prebivalstva in bi s tem platili ne imeli ničesar oporekati. Res pa je tudi, da skuša v Trstu šovinistična reakcija vsako stvar spremeniti v svoj prid. Zato u. pravičeno sumimo, da gre za manever spriče bodočih upravnih volitev, da bi tako dobili zopet nove tisoče volivcev za šovinistične stranke. Zato ob tej priliki ponavljamo, da ti novi občani ne smejo dobiti pravice do vpisa v volivni seznam in da se uveljavi določba mirovne pogodbe, ki daje pravico do aktivne in pasivne volitve le onim, ki so bili pristojeni v Trst 10. junija 1940 oziroma, ki imajo po mirovni pogodbi pravico do tržaškega državljanstva.

STANOVANJSKA KRIZA in kako jo rešujejo

Povsod, kjer je avžjala vojna, obstaja stanovanjska kriza, vendarle je stanovanjsko vprašanje v Trstu še bolj pereče kakor drugod. Res je, da je večina porušenihi stanovanjskih stavb že obnovljenih in da so zgradili že precejšnje število novih hiš, toda pomanjkanje stanovanj je še vedno zelo veliko.

Glavni vzrok za to krizo je veliki nenaravni porast tržaškega prebivalstva v povojnih letih. Ze če upoštevamo samo anagrafske podatke, vidimo, da se je prebivalstvo po vojni zvišalo za 30.000 oseb. Vsi ti ljudje so se v Trst priselili od drugod. Med temi je mnogo takih, ki so naselili šovinistični propagandi in zapustili svoje rojstne kraje v Istri, še večje pa je število onih ljudi, ki so se naselili po Primorskem za časa fašizma iz potranjosti Italije in so še med vojno in po vojni raže za tekli v Trst, kakor pa da bi se vrnili pod svoj domači krov. Gre za razne učitelje, železničarje, uradnike, karabinjerje, kvesturine, financarje itd., ki so se vsi natepli v Trst in so tu ostali zaradi šovinistične politike italijanske vlade. Po priključitvi velikega dela cone A k Jugoslaviji so se tem ljudem pridružili še civilni policaji. Vsi ti ljudje imajo seveda prednost pred domačini pri dodeljevanju novih stanovanj, zlasti občinskih in v hišah IACP (avtonomna ustanova ljudskih hiš).

Vse to nam potrjuje tudi primer 24 italijanskih družin, ki jih je hotela te dni finančna intendantca preseliti iz bivših oficirskih stanovanj v Ul. Rossetti v druge manj udobne prostore, v njih dosedanja stanovanja pa vseliti angleške in ameriške družine, ki bivajo v zasebnih stanovanjih. Za te ljudi se je potegnil ves šovinistični in kominformistični tisk. Iz tega tiska pa je bilo razvidno, da gre za družine oficirjev in podoficirjev ovse italijanske jastice.

ne vojske, ki so ob razpadu te vojske leta 1943 presedlali v civilne službe in v njih ostali, namesto da bi se vrnili v Italijo in tam dalje služili v vojski. Toda te ljudi, kakor neštete druge, italijanska reakcija tu potrebuje za svoje umazane politične cilje, da bi bil Trst autanarissimo. Pomanjkanju stanovanj je poleg tega kriva tudi rekvizicija stanovanj po anglo-ameriških četah, toda glavni vzrok krize vsekakor ostaja nenaravno zvišanje prebivalstva. Za vojake in njihove družine so namreč zgradili že veliko število vil, hotel v Barkovljah itd.

Spričo te šovinistične politike so bili zaman dostej vsi napori za izboljšanje stanovanjske krize. Dostej se je namreč priselilo v Trst vsako leto več družin, kakor pa je bilo zgrajenih stanovanj. Iz statistike, ki jo je izdala občina, je razvidno, da je zaprosilo pri ekonomatu, stanovanjskem uradu, predsedstvu cone in ustanovi za ljudske hiše za stanovanja nad 12.000 družin, od katerih je bilo 15. novembra nerešenih prošenj za 9.139 družin. Med temi je 890 družin vojnihi oškodovancev, 252 družin, ki so jih sodno izgnali iz stanovanj, 192 družin, ki čakajo na izgon, skoraj 1.000 družin raznih beguncev, nad 3.200 družin, ki žive v podnajemu, 302 družini novoporočencev, nad 1.000 družin, ki imajo mnogo premajhna stanovanja za veliko število družinskih članov itd. Če upoštevamo, da je treba glede prošenj podnajemnikov število družin zmanjšati na polovico, ker sta skoraj v vseh primerih vložila prošnje posebej mož in žena, tedaj nam ostane nad 7.000 družin, ki potrebujejo stanovanje, od katerih je vsaj 5.000 nujnih primerov.

Za te ljudi bi bilo torej treba nužno zgraditi 5.000 ljudskih stanovanj in država bi morala za to miditi kredite. Dostej je vojaška uprava dajala za gradnjo stanovanj le 1 milijardo lir na leto, in sicer približno 600 milijonov za ljudske hiše, 200 milijonov za družne hiše in 200 milijonov za hiše, ki jih gradijo zasebniki. Vse to je seveda premalo. Samo za gradnjo ljudskih stanovanj bi morala dati oblast vsaj 1,5 milijarde

na leto, tako da bi zgradili letno okoli 1.200 stanovanj take vrste in bi se nekako v štirih letih poskrbelo za najnujnejše primere.

Najbolj žalostne so seveda stanovanjske razmere ljudi, ki prebivajo po raznih solah, bivših vojašnicah in drugih občinskih poslopijih. Tu žive razne družine, ločene druga od druge le od kake odeje ali v najboljšem primeru lesene ali zidane pregrade. V bivši šoli v Ul. Pallini živi tako 192 ljudi, v bivši otroški bolnici v Ul. Bosco nad 200 ljudi, v bivši vojašnici v Ul. Gambini 173 ljudi. Pri Sv. Andreju živi v bivši finacarski vojašnici večje število družin v obupnih pogojih in pripetile so se tam razne nesreče ter se je pred kratkim ubil tudi en otrok.

Za vse te velike potrebe pa se premalo gradi. Za najbolj nujne primere gradijo na Kolonkovcu 4 obzidane lesenjače, kjer bodo začasno namestili 64 družin, konec decembra bo dograjenih pri Sv. Savi 128 stanovanj, do maja meseca pa drugih 160 stanovanj. Poleg tega gradijo stanovanja razne zadrage, toda le za svoje člane. Hiše, ki jih gradijo zasebniki, pa za ljudi, ki živijo od svojih prejemkov kakor na primer za delavce in uradnike, sploh ne pridejo v poštev. Kdor se hoče vseliti v taka stanovanja, mora plačati lastniku od 350.000 do 550.000 lir za tako imenovani «fondo perduto» (izgubljeni sklad) in potem še visoko najemnino. Za stanovanje z eno samo sobo in kuhinjo zahtevajo 350.000 lir. Drugi zasebniki, ki gradijo stanovanjske hiše, pa prodajajo stanovanja v kondomini, nj, za kar so potrebni težki mi-

CENTRALNI ODBOR ZA NOVOLETNO JELKO

VABI

vse Slovence Tržaškega ozemlja na predstavo

«RDEČE KAPICE»

vesele pravljice v treh dejanjih, ki jo igra SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE IZ TRSTA v LJUDSKEM DOMU V TRSTU (Ulica Teatro Romano)

v soboto 9. decembra 1950 ob 16 in 20 uri

Vstop je dovoljen samo z vabilom, ki ga dobite v Ul. F. Severo 5 b; pri Osvobodilni fronti I. okraja, Ul. Machiavelli 13-II; SHPZ, Corso Garibaldi 4; na okrajnem sedežu OF v Skečnju; pri ASIZZ, Ul. R. Manna 29, Primorski dnevnik, Ul. Montecchi 6; v gostilni Ciri, Ul. S. Marco 21; v Dutkovi hiši v Nabrežini; v Sv. Križu pri Mariju Svabu štev. 343; na Opčinah na okrajnem sedežu OF.

lijoni. Zato so zasebno zgrajene hiše dostopne le petičnim ljudem.

Dosedanja stanovanjska kriza pa se bo še povečala. Z novim odlokom vojaške uprave bodo dobili tu stalno bivališče in s tem pravico do stanovanja v raznih ljudskih in občinskih hišah tudi nešteti priseljenci in esuli, ki so doslej imeli tu le začasno bivališče. Pri vsem tem pa je za nas Slovence glede stanovanjske krize še mnogo težje kakor za ostale. Slovence sploh ne dodelijo nobenega stanovanja, vsa nova stanovanja dobivajo namreč esuli, policaji ter razni

drugi priselci. Poleg tega pa vodijo pri gradnji novih ljudskih stanovanj še široko politiko: stanovanjske bloke gradijo v slovenskih predelih, kakor na primer pri Sv. Savi, pri Sv. Ivanu itd., da bi dali tem predelom čim bolj italijanski značaj. To je že stara politika, ki se vleče že iz časov fašizma. V tem pogledu naj nam bo za primer le Rojan, ki je imel pred prvo svetovno vojno izrazito slovenski značaj in ki so mu dali z gradnjo številnih stanovanjskih blokov za italijanske železničarje italijansko lice.

JUGOSLOVANSKO PODROČJE STO-JA

Z MNOŽIČNIM VPISOVANJEM V SIAU odgovarja istrsko ljudstvo na gonjo reakcije

Vse istrsko okrožje je dobilo te dni praznično lice. Povsod vise zastave, zidovi so okrašeni z zelenjem, dvigajo se slavoloki, po stelah vidimo številne živobarvne lepake. Istrsko ljudstvo se slovesno in navdušeno pripravlja na volitve odbora SIAU, ki bodo v nedeljo 10. t. m.

O teh volitvah je že mnogo pisal tržaški reakcionarni in kominformistični tisk. Zopet se je začela ponavljati obrabljena propaganda o terorju, o nasilju, pritisku, grožnjah itd. kakor za časa volitve v okrajne ljudske odbore. Zopet oglušno trobijo skozi svoje troben-te polno laži in klevet, da bi svoji javnosti prikazali, kako istrsko ljudstvo silno trpi. V svojem tisku so najprej pozivali ljudi, naj se ne vpisujejo v SIAU, ko so pa videli, da jim ljudstvo obrača hrbet, so menjali taktiko in pravijo, da vpis v SIAU ni sovražno dejanje proti CLN-u, češ da se ljudstvo itak vpi-suje pod pritiskom.

Istrsko ljudstvo pa se za vso to propagando prav nič ne zmeni. Plačani agenti se zaman trudijo, da bi ga odvrnili od prave poti. Večina ljudi se zaveda, kaj pomeni SIAU; ve, kaj je naprava za ljudska oblast in da je le ta oblast jamstvo za boljšo bodočnost.

Ce govoriš z ljudmi o reakcionarni gonji, o pritisku itd., se ti sme jejo. Nihče ne sili nikogar, naj se vpiše v SIAU. Vsak antifašist čuti že sam svojo dolžnost, in ve, kje je njegovo mesto. Kjer je še kak

človek v dvomu in omahuje, je naloga in dolžnost zavežnejših tovarišev, da ga prepričajo o pravilni poti. Zato so tudi smešne vse pravljice o neki «krušni izkaznici», češ, kdor se ne vpiše v SIAU, tega bodo vrgli iz službe. Ravno nasprotno, razni reakcionarji in plačanci CLN so prišli na volivne enote in so zaprosili za vpis, tam pa so jim vpis odklonili in jim dejali, da je mesto v SIAU samo za antifašiste, ne pa za nasprotnike ljudske oblasti in slovansko-italijanskega bratstva. Proti takim špekulantom na-

pride Italija, bomo že obračunali z vami! Tako smo opazili, da pisanje o nekem nasilju in pritisku v coni B velja prav za reakcionarje.

Zelo razveseljivo poteka vpis v SIAU zlasti v Izoli. V petek 1. decembra je napovedala tovarna Ampelea tovarni Arrigoni tekmovalnje, kje se bo več delavcev vpisalo v SIAU. Do ponedeljka 4. t. m. se je vpisalo v Ampeleji 100 odstotkov delavcev. Ljudstvo v Izoli kaže za volitve SIAU veliko zanimanje. Spoznalo je, da je vsak sovražnik ljudske oblasti in SIAU tudi njegov sovražnik. V Izoli se je vpisalo na novo nad 1.000 ljudi v SIAU. Pred prostori volivnih enot so bile v ponedeljek dolge vrste. V 10. volivni enoti se je vpisalo v SIAU tega dne v treh urah 110 ljudi. V vasi-cah okoli Izole pa se je vpisalo v SIAU od 95 do 100 odstotkov vo-livnih upravičencev.

Zelo dobro poteka vpisovanje v SIAU tudi drugod: v Piranu, Portorožu, Strunjanu itd. V Pomjanu je od 160 volivnih upravičencev 159 članov SIAU, v Fjerogi od 126 volivnih upravičencev 122 članov. Stoodstotno so se vpisali tudi v Smarjah.

Lepi uspehi so se pokazali tudi v predvolivnem tekmovalju. Prehodno zastavico so dobili v Sv. Antonu, kjer so opravili 3714 ur prostovoljnega dela. Dogradili in pokrili so glavno dvorano združnega doma, uredili čitalnico itd. V SIAU so se vpisali vsi. Isto velja tudi za Socerb. Tu so opravili okrog 500 ur prostovoljnega dela in zgradili vodnjak.

Navedli smo le nekaj števil, ki kažejo, kako se SIAU v Istrskem okrožju vedno bolj krepi, kako prodira ideja slovansko-italijanskega bratstva v zadnjem času zlasti med prebivalstvo obalnih mest, ki je bilo bolj pod pritiskom sovražne propagande. Te številke kažejo, da se temeljni reakcije v obalnih mestih med italijanskim življem podirajo, kar seveda silno jezi gospodo istrskega CLN. Toda ves njen bes je zaman, tej gospodi je odklenkalo in ljudstvo gre naprej po svoji poti.

Cvetke

iz tržaškega reakcionarnega tiska

«Z obvestilom o otvoritvi italijanske šole, ki je bila otvorna deset dni prej, so dale šolske oblasti v roke titofašistov sredstvo za izvajanje političnih spekulacij in sprožitev bobnajoče kampanje, za katero so titofašisti že vnaprej vedeli, da jim bo prinesla uspeha».

Tako je napisalo «Delos» ob otvoritvi slovenske nižje strokovne šole v Sv. Križu. Zdi se, da jim je skoraj žal, da so Križani dosegli slovensko šolo. Seveda, nerodno jim je, ker se oni za šolo niso borili in ker je imela veliko zaslugo pri stvari Osvobodilna fronta.

V zvezi z izjavo Sretena Zujoviča piše «Delos»: «Vsekakor mora biti Titov položaj v Jugoslaviji silno šibek, če je moral poklicati na pomoč človeka, ki je med prvimi napadel njegovo izdajstvo in iz katerega so z znanimi gestapovskimi metodami izsili izjavo, ki kaže na človeka z zlomljeno hrbtenico».

Se pred kratkim je bil Zujović za «Delos» heroj, mučenik, zdrava sila itd. Sedaj pa je postal brez hrbtenice. Le kaj so kominformisti toliko časa čakali, da so o Zujoviću spregovorili? Na Poljskem so ga najprej proglasili za mrtvega v Trstu pa ga blatijo. Vse to kaže njih silno zadržano in zagato in da adirektivam ni prišla pravočasno.

V «Demokraciji» je dr. J. Agneletto napisal članek «Mi in Jugoslavija». Članek je poln domisljivosti in nadutosti, saj hoče pisec deliti nekatere nauke Jugoslaviji. V članku med drugim zdemokratje velikodušno pozdravljajo ameriško pomoč Jugoslaviji.

Se pred kratkim so «demokratje» zahtevali, naj ZDA ne dajo Jugoslaviji nobene pomoči, če ne pristane na politične koncesije. Sedaj pa so spremenili svoje stališče in se nekam peregjo. To pač pomeni, da niso niti njihovi pristaži zadovoljni z njihovo umazano politiko do Jugoslavije. Toda vsi izgovori so zaman: volk ostane volk, četudi se preobleče v ovčjo kožo, oziroma jagjetovo.

O obsodbi tov. Laurentija, odgovornega urednika «Progressa», piše «L'Unita»: «S to sodbo bodo zadovoljni oboji titovci, ker bodo lahko kričali o fašističnem preganjanju, fašisti pa, ker se bodo lahko hvallili z novim dokazom, da so nasprotni titovcem. Toda gre za komedijo, ki ne more več varati nikogar».

Vedno ista pesem! Bi vendar lahko bili vsaj malo bolj izvirni. Ko vržejo proti našim ustanovam bombe, pravijo da smo jih vrgli mi, ali pa da smo jih anarohi, ko zažgejo v Beniciji kak naš sedež-smo ga zažgali mi, da se lahko proglasimo za žrtve. Ko nas sodišče obsodi, stori to na našo željo. Vemo, da kominformovalci postavljajo vse stvari na glavo, toda te pesmi o našem vitizmu in avtolezionizmu pa je že kar preveč. Italijani bi temu rekli ell troppo storpia.

Diego De Castro se je spravil tudi na gospodarska vprašanja. V «Giornale di Trieste» piše, da daje Italija letno STO-ju nad 20 milijard podpore. To podporo daje tudi s tem, ker ne gre v njeno blagajno denar, ki ga ljudje plačujejo za davke, ker ne pobira dohodkov od monopola, to je od tobaka, soli itd.

To je pa prav posebna logika. Po mnenju gospoda profesorja bi nas morala Italija opehariti za vse dohodke in bi se ji morali zahvaliti, da se velikodušno odreka temu, kar ji sploh ne pritiče. Poznamo upatriotičnega profesorjeva čustva, toda vse do neke mere!

Ali ste že naročeni na

LIUDSKI TEDNIK

Kronika

Novoizvoljeni sabor LR Hrvatske je potrdil prejšnjo vlado. Predsednik je dr. Vladimir Bakarič.

Delegacija FLRJ pri OZN, ki jo je vodil Edvard Kardelj, se je vrnila v Beograd.

«Stališče Jugoslavije predstavlja važen doprinos miru, je v pariškem centru za mednarodne odnose dejal francoski senator Hamon.

Stikarju Krsti Hegedušiču in kiparju Antonu Avguštinčiču postavljajo v Zagrebu ateljeje, ki jih jima bodo oblasti darovale kot priznanje z njihovo pomembno umetniško delo.

Za novega poslanika v Paragvaju je imenovan Marijan Stiličević, dosedanji poslanik v Argentini.

Komedijo «Izredna izdaja» bodo igrali v reškem gledališču v italijanski ni hrvaščini. Avtor Osvažilo Rammu je dobil zanjo nagrado kot za najboljšo delo italijanske manjšine v Jugoslaviji.

Predsednik Truman je poslal čestitke predsedniku Prezidijskega Ljudske skupščine FLRJ dr. Ribarju ob dnevu republike.

Nova tovarna steklene galanterije je začela obratovati v Sežani.

Največji turbinski cevovod za hidrocentralo v Zvoniku je izdelala zagrebška tovarna parnih kotlov.

Nov motorni žerjav «Veli Joža», ki ga imajo v ladjedelnici «Vikto Krstuloviča», je eden največjih v Evropi. Kot prvo delo je dvignil poplajeno 180 tonsko ladjo «Mornar».

V Ljutomeru so odkrili spomenik padlim borcem iz narodnoosvobodilne vojne.

Med drugimi je izpolnila letni plan tobačna tovarna v Ljubljani.

Muzej KPJ so odprli v Zagrebu na Pantovčaku, v katerem je zbrano gradivo konference KPJ za Hrvatsko iz l. 1928, katere se je udeležil tudi tov. Tito, ki je bil kmalu nato aretiran.

Moderno bolnišnico za kostno in sklepno tuberkulozo so slovesno odprli 3. decembra v Sempetru pri Gorici.

Zvezni strokovni svet za gradnjo strojev pri vladi FLRJ je ustanovljen.

50 risb iz Slovenije, Makedonije, Srbije in Hrvatske, ki so jih narisali otroci od 5 do 13 let, so poslali v Kairo na mednarodni natečaj, ki ga je organiziralo društvo prijateljev umetnosti.

Na ustanovno konferenco Mednarodnega društva univerz v Niču so odpotovali prorektor beograjske univerze, rektor ljubljanske univerze dr. Gorazd Kušej in rektorji univerz in Skopja, Zagreba in Sarajeva.

Pionirski dom so odprli na dan republike v Brezovici pri Ljubljani.

Pektin, ekstrakt, ki je potreben za predelavo sadnih tokov, so začeli izdelovati na Hrvatskem. Do sedaj so ga uvažali iz inozemstva.

Uredbo o prepovedi izvoza osnovnih živil je izdal predsednik gospodarskega sveta in zvezne planske komisije. Odredba velja do 1. julija 1951.

Saharin je po odločbi zveznega sveta za blagovni promet in v sporazumu z ministrstvom za narodno zdravje v prosti prodaji.

Leksikografski institut so ustanovili v Zagrebu. Zbral bo vse hrvaške znanstvene delavce in strokovnjake leksikografe, ki bodo sodelovali pri izdaji prvega hrvaškega leksikona.

Večjo količino kondenziranega mleka je poslala skupina italijanskih intelektualcev iz Torina, ki je v letošnjem letu obiskala Jugoslavijo, otroškim jaslim v Beogradu.

Graditelji velike koksarne v Ljanku pri Tuzli so 2. decembra zgradili poslednji kub. meter večnega letošnjega blaga.

Za proslavo 100 letnice velikega črnogorskega pesnika Njegoša so začeli s pripravami.

Manjša hidrocentrala je začela obratovati 29. novembra na reki Krupici v Hercegovini.

IZOBRAŽEVANJE DELAVCEV

Pogoj za razvoj socialistične industrije

Vse industrijsko razvite dežele imajo tudi visoko kvalificirane delavce. Ob strojih sede ljudje, ki poznajo osnovne pojme iz tehnike, mehanike in so tudi na primeren stopnji splošne izobrazbe. Taki delavci lahko z razumevanjem spremljajo delo svojega stroja, poznajo delovanje vsakega njegovega najmanjšega dela, tako da lahko v vsakem trenutku stroj razstavijo, če je potrebno, ga popravijo, očiste itd. Edino tak delavec lahko z uspehom in pravilno upravlja svoj stroj. Neizobražen ali celo nepismen delavec tega ne more doseči, pa čeprav ima najboljšo voljo do dela.

V kapitalističnih deželah, posebno v industrijsko razvitih, nepismeni delavec do stroja niti ne pride, ostaja vedno navaden delavec. V socialistični državi, posebno taki, kot je Jugoslavija, kjer je v razvoju dolgotrajen in kompliciran proces, v katerem prevzemajo delavci tovarne v svojo upravo, je izobraževanje delavcev toliko bolj potrebno. Delavec, za razliko od onega v kapitalistični deželi, ne dela samo pri stroju, temveč prevzema v upravljanje tvornice, on je njihov lastnik, pripravljen mora biti, da skupno z ostalimi delavci odloča o proizvodnji, o finančnem poslovanju tovarn, sodeluje v pripravljani načrtov proizvodnje. Od vsakega delavca posebej in od vsega delovnega kolektiva je odvisno uspešno ali pa slabo delo tovarne.

To so velike naloge, ki postajajo sčasoma vse večje in zahtevajo vedno bolj izobražen, tehnično sposoben kader.

Jugoslovska industrija stoji tudi pri tem problemu pred težko nalogo. Delavske vrste, ki so bile pred vojno majhne, se danes krepe predvsem z dotokom s podeželja. Ti delavci še niso na višini, ki je potrebna, da bodo lahko obvladali proces proizvodnje. To je težka deliščina težke preteklosti, ki jo je treba čimprej odstraniti. In čeprav je bilo po osvoboditvi na tem področju že mnogo napravljenega, je vendar treba to delo sistematično nadaljevati in ga poglobiti.

Ker je široko prosvetljevanje delavcev neobhodno zaradi hitrega tempa industrializacije Jugosla-

vije in predvsem zaradi novega načina socialističnega upravljanja tvornice in gospodarstva na splošno, je bilo potrebno najti novo pot, po kateri bo lahko nova delavska generacija v kratkem času dosegla višjo kulturno stopnjo in tehnično pripravljenost delavcev.

Na XIII plenarnem sestanku glavnega odbora Zveze sindikatov Jugoslavije so sklenili, da bodo ustanovili stopnje splošnega izobraževanja delavcev. To so pripravljali tečaji namesto dosedanjih analfabetskih tečajev, ki bodo trajali 6 mesecev. Nato 9 mesečni osnovni prosvetni tečaj, ki bi zajemal stov osnovne šole, nato bi delavci v šoli za splošno izobraževanje v dveh letih predelali snov nižje gimnazije in imeli pravico do nižjega tečajnega izpita. Kjer so pogoji, v večjih industrijskih centrih, pa bi odprli nižje in višje gimnazije privatnega značaja, dijaki-delavci pa bi polagali izpite na rednih gimnazijah.

Tako širok sistem dela za izobraževanje delavskega razreda bo omogočil, da bodo delavci uspešno upravljali zaupane jim stroje in vodili tovarne k novim zmagam.

NOVE ZMAGE delavcev v Jugoslaviji

29. november, praznik Federativne ljudske republike Jugoslavije so jugoslovske delavce proslavili z novimi velikimi zmagami.

V pogon je bila spuščena velika peč v Trebči, ki bo dvignila produktivno moč dežele. O pomenu visoke peči v Trebči smo pisali. Proizvodnja svinca se bo z njo povečala na 100 tisoč ton letno, a rudnik v Trebči bo prišel na četrto mesto v svetu v pridobivanju svinčne rude. V predelovalnem kombinatu Trebči bodo iz svinčne rude pridobivali svinco tudi iz ostalih rudnikov.

V Sisku je tudi začela obratovati nova visoka peč za topljenje železa s kapaciteto 140 ton. To je že tretja visoka peč v tem kombinatu (pred vojno je bila ena). Ko bo ta kombinat popolnoma končan, v njegovem sestavu bo tudi velika valjarana za izdelovanje cevi, potrebnih pri pridobivanju nafte in v ladjedelnstvu, bo to eno največjih podjetij v državi. Skupno s kombinatom v Zenici in Doboju, z razširjenjem železarn na Jesenicah, v Smederevu in Varešu, bo Siskak močna osnova celotne težke industrije.

Kolektivoma v Trebči in Sisku je maršal Tito poslal pozdravne proročaje ob njihovi veliki zmagi.

Graditelji velikega kombinata šamota v Arandjelovcu, ki bo proizvajal letno okrog 45.000 šamola in popolnoma zadostil domačim potrebam, so proslavili praznik republike tudi s puščanjem v pogon prve peči. Drugi dve pa bosta začeli delovati v naslednjih dneh. Delavci upajo, da jim bo uspelo, da bo ta moderni kombinat začel z delom v vseh oddelkih v prvi polovici leta 1950. Sedaj uvažajo šamot za potrebe težke industrije iz inozemstva za okrog milijon in šest sto tisoč dolarjev letno. Te dragocene devize bo država uporabila za uvoz drugih važnih industrijskih naprav.

S pomembnimi delovnimi zmagami so proslavili dan republike tudi drugi delovni kolektivi. Na desetine tvornice, rudnikov in ladjedelnice je pred rokom izpolnilo svoje letne obveze. Med njimi so ladjedelnice Uljanik in Martinščina, Jadranska industrija kamenja, livarna železa v Kikindi, rudnik Timav v Sloveniji, več kolektivov prekoceanskih ladij, itd. Največje uspehe so dosegli železniški kolektivi, ki bodo v letošnjem letu izpolnili svojo obljubo, ki so jo dali maršalu Titu, da bodo izpolnili petletko v štirih letih. Preko pet direktij v Jugoslaviji je izpolnilo petletni plan že pred 29. novembrom.

Kolektivi, ki še niso končali svojega letnega plana, vlagajo vse svoje moči, da ga izpolnijo pred koncem leta. Njihova borba bo prav tako veliko doprinesla, da bo Jugoslavija četrto leto petletke zaključila s čim večjimi zmagami.

VELIKI KOMBINAT V SISKU JE DOBIL NOVO VISOKO PEČ

Bolgarske note FLRJ

Bolgarija štiti ljudi, ki so že zdavnaj v Bolgariji

Informburojevci sovjetskih satelitskih držav so že zdavnaj prešli na odkrite provokacije, katerih cilj je, da ustvarijo neprijateljsko atmosfero med svojim in jugoslovskega naroda. Prednjačijo v tem bolgarski kominformisti, ki morajo prav zaradi tistih odnosov med bolgarskim in jugoslovskega ljudstvom, igrati danes vidno in posebno vlogo.

Ena izmed metod, ki se jih poslužuje Cervenkovljeva vladajoča skupina, so neštivilne note, ki jih pošiljajo Jugoslaviji, da bi jo tako pred vsem svetom, posebej še pred bolgarskim ljudstvom prikazali kot središče nevarnosti. S tem hočejo prikriti agresivno kombinacijo in politiko voditeljev Sovjetske zveze in njenih satelitov.

Da so te note brez vsake stvarne podlage, dokazuje članek v «Borbis», kjer pisec navaja imena ljudi,

Mestna partijska konferenca v Zagrebu

V Zagrebu je bila letna partijska konferenca. Odprli so tudi zgodovinski muzej KPJ na Pantovčaku, kjer je bila 1928 konferenca KPJ, katere se je udeležil tudi tov. Tito. Udeležencem mestne partijske konference je maršal Tito poslal pismo, v katerem se spominja kritičnih let jugoslovske partije 1927 in 1928, ko so frakcijski onemogočili množični razvoj KP Jugoslavije. Ta frakcijski boj je škodoval tudi sindikalnemu gibanju v neposredni borbi delavskega razreda. Bila je velika nevarnost, da bi se razcepilo revolucionarno sindikalno gibanje, ker ni bilo med vodilnimi ljudmi enotnosti.

Krivo pa je jugoslovska partija rešila, ker je prišla do pravilnega zaključka, da pride ozdravljenje partijskega organizma lahko le od spodaj, iz vrst partijskega članstva. Na osmi partijski konferenci je nastopila partija monolitno, noben odklon ni mogel več omajati delegatov pri sprejemanju sklepov. Od tedaj je partija dosegla zmago za zmago, zagrebška organizacija pa je veljala za najmočnejšo mestno partijo v državi.

Ob koncu pisma je maršal Tito pozval člane partije, naj čuvajo enotnost in naj se nadalje bore z najmočnejšim orožjem sivega komunista, z resnično teorijo marksizma-leninizma.

S svojim darom podprite sklad za novoletno jelko!

za katere intervenira bolgarska vlada v svojih notah, češ da so «bolgarski državljani in v zaporu».

Tako v nekaj notah letošnjega leta zahtevajo, da jugoslovske oblasti izpuste iz zapore Germano Canevo in Todorjko Kondovo, obe pa sta se izselili v Bolgarijo že leta 1949. Prav tako intervenira bolgarska vlada za Kirila Palčeva, Palčev in njegova žena, ki nista bila nikoli zaprta, sta prav tako že 1. oktobra 1949, leta z otrokom odpovala v Bolgarijo. Podoben je tudi primer Ivana Lazarova, Bolgarske oblasti so ga dvakrat «iskale», čeprav ni bil nikoli v zaporu, temveč je stalno učitelj glasbe na neki srednji šoli.

Nobenega dvoma ni, da bi bolgarska vlada ne vedela točno za vse tiste osebe, ki so prišle iz Jugoslavije v Bolgarijo. Jasno je, da je bolgarska vlada vsako tako osebo izkoristila za svojo obrekovalno gonjo proti FLRJ.

Po informburojevski logiki pa gre bolgarska vlada tako daleč, da si lasti pravico, da v svojih notah zahteva celo jugoslovske državljane Stefana Mitova in Angela Andonjskega. To pa že pomeni vmešavanje v notranje zadeve Jugoslavije.

V podobnem stilu «intervenira» bolgarska vlada za neke «begunce iz Egejske Makedonije». S kakšno pravico — o tem bolgarska vlada ne govori.

Znano pa je, gotovo tudi bolgarski vladi, da so oni bili prav v Jugoslaviji slovečansko sprejeti in da je jugoslovska vlada dala 300 milijonov dinarjev za namestitve teh beguncov. Medtem ko je emakedonsko vprašanje v Bolgariji aktualen problem, ker izvaja bolgarska vlada na Makedonci v Pirinski Makedoniji hud pritisk, igra Cervenkovljeva vlada hinavsko «zaščitniko makedonskih interesov».

Bolgarska vlada intervenira tudi za skupino ljudi, ki so v zaporu, ker so bili po nalogu iz Sofije voljeni in so sabotirali v podjetjih, kjer so bili zaposleni. Za vse te osebe je jugoslovska zunanje ministrstvo že dalo pojasnila bolgarski vladi. Toda bolgarsko ministrstvo zunanjih zadev ni upoštevalo nobenega jugoslovskega pojasnila, temveč gonilo naprej svojo, čeprav dobro ve, da morajo tuji državljani, ki uživajo gostoljubnost neke druge države, spoštovati njene zakone, in da mora imeti oblast enak odnos do njih, kakor do svojih državljanov, da mora vsakdo odgovarjati za prestopke, ki jih zagrešil.

Bolgarska vlada vse te stvari prav dobro ve in bi tako ravnala, če bi se to dogajalo v njeni državi. Toda tu je Jugoslavija in v borbi proti njej se lahko pregazi vse mednarodne zakone, le da je v prid kominformistični politiki.

Kominformistična zadrega

Zujovič je postal iz „simbola, heroja in mučenika“ najprej mrtvec, potem pa človek brez hrbtnice

Po izpustitvi Sretna Zujoviča in po njegovi izjavi v «Borbis», je informbirojevska propaganda širila vesti, da je Zujovič mrtev. Sirjenje te laži je v liniji protijugoslovanske propagande Kominforma, ki je hotel Zujoviča postaviti kot nosilca njihove politike proti politiki FLRJ. Kominform se je sedaj, ko je Zujovič sprevidel svojo napako, znašel v neugodnem položaju in tako enostavno začel trditi, da je Zujovič mrtev. «Heroja» Zujoviča, kakor so ga do nedavna imenovali kominformistična glasila, so sedaj proglasili kot mučenika, ki je postal simbol, s katerim bodo jugoslovanski narodi nadaljevali zmagovito borbo za mir in neodvisnost svoje domovine.

Te vesti so povzele tudi zapadne radijske postaje. Zujovič pa je hotel dokazati, da je živ in razkrinkati kominformistično propagando. Sklical je tiskovno konferenco, na kateri je bilo nad 40 tujih in domačih novinarjev, med njimi dopisniki Associated Press, United Press, Tass, Reuter, AFP, ANSA, ATI, dopisniki listov, «New York Times», «New York Tribune», «Neue Zuercher Zeitung», «Daily Telegraph», itd.

Dopisnik Tassa ni na konferenci postavil nobenega vprašanja, ker je bil «nepripravljen», kakor je izjavil ostalim dopisnikom.

Na različna vprašanja, ki so jih dopisniki postavljali na konferenci, je Sretna Zujovič odgovoril, da bi bilo dobro, če bi si tuji novinarji sami ogledali zapore in se tako prepričali, da je ravnanje z jetniki zelo dobro, zasleduje se smoter, da se dajo obtožencu vse možnosti, da neovirano razmišlja, da se dejansko popravi. Tudi zdravnik je dobil takoj, ko je zanj zaprosil.

Na vprašanje o razliki mnenj med vodstvom Jugoslavije in sovjetskimi predstavniki v zvezi z jugoslovansko armado ter o njegovem stališču je Zujovič odgovoril, da mora, žal, Jugoslavija še vzdrževati vojsko prav zaradi položaja v zunanji politiki. Imel je za potrebno, da zavzame Jugoslavija popolno soglasje z zunanjo politiko sovjetske vlade. Dogodki pa

so pokazali, da je bilo nasprotno stališče jugoslovanske vlade pravilno, sicer bi se FLRJ znašla v enakem položaju kot države Informbiroja.

Glede Hebranga je izjavil Zujovič, da je kominformistična propaganda povezovala z njim njegovo ime; tega pa ne želi, ker je bil Hebrang ustaški agent. Izkazalo se je, da prav take ljudi potrebuje kominformovska propaganda.

Svoji izjavi, ki jo je dal «Borbis», je Zujovič dodal, da je politika obrambe neodvisnosti države, ki je izvajala jugoslovanska vlada ne le pravilna, temveč lahko služi za zgled drugim državam, kako morajo postavljati vprašanje odnosov med manjšo, t.j. slabšo državo in močnejšo, ki skuša ogroziti neodvisnost manjše države. Jugoslavija ni le dala zglede, temveč je tako svoje stališče izrazila tudi na sejah Združenih narodov.

Zujovič je dopisnikom na njihovo vprašanje, če je v Partiji, izjavil, da še ni ponovno član Partije, kajti to si mora še zaslužiti, da pa je prepričan, da bo dobil mesto, da bo lahko delal in tako kolikor mogel, prispeval k zgraditvi Jugoslavije.

POGLED NA ROMANTICEN ZALIV NA OHRIDSKEM JEZERU

Ob Ohridskem jezeru

«Na Ohrid smo namenjeni. Greš z nami?» me je povabil v Bitoli tov. B.

Kdo ne bi šel z mladimi slovenskimi novinarji še posebno rad! V avtobusu smo bili na tesno. Nič ne del! Pokrajina je zanimiva: nizki griči, položna brda, raztegnjene kope, lepo zelene, polne sonca. Vijugaste, prašne ceste niso prav primerne za velika vozila. Vasi je le malo, včasih nam preseče pot droben poteček. Kmalu nato teče cesta nad globoko strugo, da smo v skrbeh, če se moramo srečati z majhnim kmečkim vozilkom. Ko smo spet v ravnini, nam govorijo koli in nasipi ob vodi, da ni varno tod spomladi, če se sprostijo hudourniki.

Navzdol in navzgor gre pot, na levi se zablesči sinja ravan. Izginja in se spet prikazuje v popoldanskem soncu. Prespansko jezero je tam. Na visoki ravnini smo, sredi sadovnjakov in vinogradov. To je Resen, Malokje dobiš takih češenj, jabolk, takega grozdja. Bogat kraj je to, z lepimi gospodskimi zgradbami. Včasih so tod gospodarili veleposestniki večidel Turki. Zda je prešlo bogastvo zemlje v roke ljudstva.

Pred nami je hrib, po pobočju posut s hišicami. Kakor čuvaj stoji nad jezerom. V Ohridu smo. Za jezerom je govorje Jablanica, ki se zrcali v temnih vodah. Ohridsko jezero nehoti primerjaš z našim Bohinjskim, ki je pa proti Ohridskemu pravi prillikavček. Nič manj kot 43 Bohinjskih jezer bi naredil po površini iz Ohridskega. Popolnoma na meji je. Gore na zapadu to je Albanija, zemlja Siptarjev.

Nekaj naših tovarišev se tako navduši, da v pristanišču takoj posedejo v motorni čoln in se odpeljejo čez plan. Nič čudnega, saj je še kraljevič Marko iz daljnega Prilepa prijahal na Ohridsko jezero napajat svojega šarca.

V pristanišču je več velikih, lepih zgradb. Če pa greš po ulicah v hrib, se ti zdijo vse te ohridske hišice samo začasne; šibki zidovi, lesene pregraje, majhna okenca. Le enkrat naj potegne burja z našega Jadrana sem čez, pa bo prizdignila ves Ohrid kot kloboček in ga nesla po zraku, kdo ve kam.

A burja ne more v Ohrid. Ko je v Bitolju -20 do -25 C, da vse polja od mraza, imajo ob Ohridskem jezeru 3 do 4 C toplote. Če zapade sneg, ga takoj vname jug. Poletj ni nikdar hude vročine; zato skrbi ljudska oblast, da bi se ti kraji preobrazili v turistovski predel, v letovišče. Če je podnebje tako ugodno, potem so

ohridske hišice že lahko take drobne igračke.

Ohridsko jezero je že od pamtiveka znano zaradi množine rib. Tudi s tem bogastvom je bilo združeno izkoriščanje človeka. Ribiške mreže so bile drage, zato jih siromašni ribiči niso mogli kupovati. Mreže so imeli «čorbadžije» - bogatini, ki so najemali ribiče, deset do dvanajst. Kar so delavci nalovili, je bila last bogatinov. Za svoje delo so prejemali bedne mezde. Ko je ribič zbolel, oslabeel ali ostarel, ga je bogatin odpustil in najel drugega.

Danes so ribiči na Ohridskem

velikih globlinah, kar donša mnogo dobička. Za globinski lov pa so potrebne moderne naprave, saj znaša največja globina jezera 285 m. Dolgo je Ohridsko jezero 30 km, več kot je od Ljubljane do Kranja.

Ohrid ima še posebno mrestilišče za gojenje rib. Ljudska oblast je to mrestilišče povečala. Zelo me je mikalo, da bi se vrnil iz Ohrida naravnost v Skopje, kamor je speljana železnica čez Strug, Kičevo, Gostivar, Tetovo. Krasen je svet tja gor proti Sar-planini. Toda pogled v vozni red mi je povedal, da vozi vlak

Jože Pahor

jezeru osnovali zadruga, ki niso več «čorbadžijske». Zadruga si tudi brez bogatinov lahko nakupijo mreže in drugega ribiškega orodja, a povrh še nepremočljivih ribiških oblek in obutve. Kar ujamejo rib, je last zadrug. Zadržniki so razdeljeni na brigade in skupine. Vsak dobi svoje delo in za delo plačilo, toliko večje, kolikor obilnejši je lov.

Lani so zadruga tako napredovale, da so začele loviti tudi v

približno 15 km na uro. Včasih tudi odloži potnike in jih pošlje naprej peš. Proga je namreč ožja od «uzane» (ozke), saj je tir le 60 cm širok. Železnico so zgradili v prvi svetovni vojni Nemci, ki so stali na solunski fronti. Takoj po vojni so šiptarski kačaki imeli to miniaturno železnico kot predmet donosnih roparskih napadov. Za osebni promet med Ohridom in zapadno Makedonijo do Skopja skrbi danes avtobusna zveza.

NAPREDEK KEMIJSKE INDUSTRIJE v Bosni in Hercegovini

Kemijska industrija Bosne in Hercegovine se po vojni raglo razvija. Tovarne so v letošnjem letu začele izdelovati vrsto proizvodov, potrebnih domači industriji.

NOVE LADJE

za jugoslovansko plovbo

Jugoslovansko ladjevje je bilo letos pomnoženo s petimi novimi preloceanjskimi ladjami: «Makedonija», «Reko», «Kosmaj», «Pulo» in «Zadrom». Sedaj je Jugoslovanska linijska plovba sklenila pogodbe še za zgraditev 10 novih preloceanjskih brodov in za obnovo 2 ladij. S temi ladjami se bo jugoslovansko ladjevje povečalo za 61 tisoč ton nosilnosti.

Dve največji preloceanjski ladji grade na Nizozemskem in bosta tako veliki kot «Makedonija» in «Srbija». Nosilj bosta imeni «Slovenija» in «Črna gora». Dolgi bosta po 150 metrov in imeli 9000 ton nosilnosti. Razvijali bosta brzino 16 motskih milj na uro.

Tovarna «Elektrobosna» v Jajcu že proizvaja aluminijev klorid za strojenje kož in cinkov klorid za impregniranje lesa. Sedaj pripravljajo tudi naprave za izdelovanje sode v paličicah in za proizvodnjo kovinskega natrija za laboratorijske analize.

Tovarna terpentina v Dobravu pri Višegradu je letos začela s proizvodnjo ekspres-laka za barvanje vozil. Ta produkt se hitro suši kakor tudi asfaltni lak za barvanje železnih konstrukcij in drugih železnih predmetov.

Tovarna za destilacijo lesa v Tesliću uspešno proizvaja katran, čisti krezol za dezinfekcijo in kredno usedlino, ki je važna surovina za izdelovanje zobne kreme. Tovarna v Tesliću bo v kratkem začela s proizvodnjo urotropina, ki se uporablja v medicini.

V podjetju kemijske industrije v Lukavcu je že vse pripravljeno za proizvodnjo aluminijev-klorida, klore in sode v luskah, ki se uporabljajo v industriji stekla in mila.

ROMINFORMIADE

MADŽARSKI BOKSIT NA MADŽARSKI LADJI POD SOVJETSKO ZASTAVO V ZSSR

Izkoriščanje madžarskega gospodarstva ni od včera. Po umiku nacističnih čet je Sovjetska zveza prevzela na osnovi odlokov potsdamske konference vso imovino hitlerjevske Nemčije in fašistične Italije v vrednosti 46,5 milijonov predvojnih poengov. Toda ne samo to; takoj po premirju z Madžarsko pred mirovno konferenco so sovjetske oblasti demontirale in odpeljale celotna podjetja v Sovjetsko zvezo. Tako so dobili hegemonisti ZSSR čvrsto kontrolo nad madžarskim gospodarstvom. Da bi pa Madžari mogoče ne mislili, da sovetji niso računarni, so jim poslali leta 1945 nekaj žita in pozneje nekoliko železniških kompozicij.

Pozicije Sovjetske zveze so se na Madžarskem vse bolj krepile, pogoji za izkoriščanje so bili vse bolj ugodni. Ustanovljena so bila mešana sovjetsko-madžarska gospodarska in transportna društva. Mešana društva sovjetsko-madžarska mešana društva za plovbo. Masvol, mešano podjetje za eksploatacijo nafte. Masoviet, mešano društvo za avionski promet, itd.

Madžarski primanjkuje rečnih plovnih objektov. Ze so mislili, da bodo povečali svoj plovni park, ko so dvignili potopljeni vlačilec in ga popravili. Toda sovjetske oblasti so vzele tudi ta vlačilec na račun reparacij in sedaj plove pod sovjetsko zastavo in imenom «Petropavlovsk».

Tudi madžarska industrija ne dela s polno kapaciteto. Tretjega novembra je javil «Sabad nep», glasilo madžarske partije delavcev, da slavi industrija aluminija «novo zmago» in izraz nesebične pomoči Sovjetske zveze. Veliki kombinat za predelavo boksita je začel obratovati. Celokupna madžarska propaganda pa je zamolčala pravi značaj podjetja in njegov sestav. Z ozirom na «sovjetske» potrebe in kakor je videti, da Madžarska nima potrebnih strokovnjakov in voditeljev, je za direktorja tega podjetja postavljen sovjetski državlján Gurkin, a kombinat je last madžarsko-sovjetskega mešanega društva, v katerega vloga, po preizkušeni praksi, Sovjetska zveza 50 odst. akcij, generalnega direktorja in nekaj strokovnjakov, a Madžari pa delovno silo, surovine in večno propagando o «sovjetskem nesebičnem pomoči». Sovjetska zveza je tako okrepila tudi svojo pravico do izkoriščanja madžarskega boksita. Madžarska propaganda pa molči o mešanem društvu za izkoriščanje boksita, ker madžarski delavci niso zadovoljni z izkoriščanjem njihove dežele.

IVAN CANKAR in Trst

IVAN CANKAR

Usode knjig Franceta Bevka pod fašizmom

Za literarno revijo »RAZGLEDE«, ki izhaja vsak mesec v Trstu, je za šesdesetletno velikega primorskega pisatelja Franceta Bevka napisal obširno razpravo njegov sod. lavec dr. Andrej Budal. Razprava je začela izhajati v 10. številki »RAZGLEDOV« in se bo nadaljevala v 11. in 12. številki. Kot prispevek k raziskovanju Bevkovega literarnega delovanja, objavlja »LJUDSKI TEDNIKA« sestavek dr. Andreja Budala o »Usodah knjig Franceta Bevka pod fašizmom«.

Francet Bevk je tu in tam že marsikaj povedal o usodah svojih knjig pod fašizmom in bi gotovo sam še marsikaj lahko povedal. Tu se hočemo kratko dotakniti nekaterih značilnih usod, kakor izhajajo še iz golega seznanja Bevkovih knjig in iz nekaterih spominov na preteklostna leta fašistične dobe.

Bevkove knjige so začele izhajati v Gorici l. 1921. Ko so tam izšle njegove »Pesmi«, v letu fašistične revolucije 1922 je izšel v Trstu »Gorici«. Do leta 1930 je sledilo v Gorici in Trstu petnajst knjig, ki so izhajale v dobi stopnjujočega se fašističnega raznarodovanja z raznimi ovirami in težkocami, vendar še smertni v čisto slovenski občini brez odličnih značilnosti tujega pritiska. V Trstu sta izdajali in zalagali knjige naša založba in književna družina Luč, tiskala pa jih je po večini tiskarna »Edinost«. V Gorici je bila izdajateljica in založnica književna zadruga Goriska Matica, tiskala pa jih je večina Narodna knjigarna, ki se je imenovala pozneje Odlikovano tiskarsko podjetje L. Lukičič v Gorici.

Medtem ko je raznarodovanje po uradni, v šolstvu in na drugih področjih naplo napredovalo, so knjige, kolikor so mogle izhajati, ohranile slovensko lice. Naslovi knjig in imena krajev, izdajatelj, založbi in tiskarni so bili še vsi slovenski. V odgovor na priliko primorskih Slovencev in jugoslovanskih študentov zoper načrtno raznarodovanje Slovencev in Hrvatov v Italiji so navajali fašistični državnik in fašistični časopisni pisar, ki so zavirale svobodo kritike, Cankar, ki jih je branil tudi nove poti, ki jih je utrla v ženskem pisateljevanju in jo zato tudi država podpira in pospešuje. Prilika je bila, da se fašistična mačka še zabava in poigrava s slovensko mislo, a si je že dotolila trenutek, ko jo pogoltni.

Leto 1930 se je izkazalo kot našim mejnim na področju slovenske knjige. V tem letu je izšlo na Primorskem pet Bevkovih knjig, štiri izvirne in en

(Nadaljevanje iz prejšnje št.)
Cebelice pesman brez s in c
 Zapisal ga je obkarak Kastelic, izšel je v Chelci in v Poozljah. Glasi se:

Cebelice pesman brez s in c
 »Brez cetov teče vir mu
 Hipokrene, in esov v pesmih njega
 »Zatorej nimajo nobene cene, zato so pesmi tiste brez solis.

V rokopiših in v Chelci je bil ne le naslov, temveč tudi situacija med pevcom, ki se sam hvali s pesmimi brez s in c, in kritikom nekoliko drugačna, bolj neposredna. Tako beremo v Chelci:

Pevcu brez s in brez c
 »Brez cetov teče vir mi
 Hipokrene, in esov v pesmah mojih
 Zatorej nimajo nobene cene, zato so pesmi tvoje brez solis.

Epigramtari na Jakobu Zupana. Tega čudskega, a iskrenega rodojblja je bolelo očitanje, da slovenski jeziki niso blagoslani zaradi preštetih slovkov in sumevec. Zato je zlagal pesmi brez teh glasov. Dve takšni pesmi je objavil v Hlirskem listu, eno v Chelci. Tako igralecne seveda ni moglo povzdigniti pesniške vred-

nosti njegovih verskih. Pravilno mu je tedaj Prešeren obrnil, da take pesmi nimajo nobene cene (c) ne soli (s).

Čudni dihur. Čudni dihur stoji v obeh Kastelcih, v Chelci, ni pa v Poozljah. Zato ga je treba šteti v Dohatku. Glasi se:

Čudni dihur. Čudni dihur stoji v obeh Kastelcih, v Chelci, ni pa v Poozljah. Zato ga je treba šteti v Dohatku. Glasi se:

V ljubljani je dihur, ki noč in dan piše, od sebe pa ne odmanja niti fige.

Sršen pika Cop. Pika Cop je poznal večkrat, strast za študij in knjige, ki si ga je zaslužil s posebnim jezikom — včasih je bil njegov govor poln pa za napak knjig. Cop tudi živel bolj zase ko za svet, vendar ni v pisanih samostojnih delih; docela mu je manj literarne ambicije, zato samostojno ni bil produktiven. Po preložitvi očitka Prešeren prijatelju, da velja bere in veliko zna, pa ni nič dal od sebe, da bi ga napisal. Tudi drugače je bil preložen Cop, naj kakor je bilo v pismu 5.11.1832, ki ga je prebrl kot

navogor izraz »čudni dihur«. da si je pismo drugače nemško. — Izraz čudni dihur sta rabila — pod vplivom Prešerovega epigrama, pa ne v zvezi s Copom — tudi dva Prešerova sodobnika, Sloimek in Celakovsky.

Od kod ima Prešeren to oznako, je težko reči. Najbrž gre za šaljiv zveček, rabljen v prijateljskem občebovanju. Duhur živi bolj zase, si kopeli v tihurni živez

Dr. Mirko Rupel

in je svojevrsten posebnec; Cop mu je podoben, ker se oteguje svetu, ker liči vñomer v knjižnici, si kopeli knjige ter zbira znanje. — Pintar je v LZ 1906 iskal drugačno, a prisiljeno in ne posebno prepričljivo razlago.

Po Copovi smrti je rahločutni Prešeren ta epigram izločil in ga ni objavil v Poozljah, da ne bi zasenčil spomina na drugega prijatelja.

Prepd pevcu, potlej homeopatu. Beremo ga pri Kastelcu, v Chelci in v Poozljah. Glasi se:

Prepd pevcu, potlej homeopatu. Prepd si pevcc bil, zdaj si homeopat;

popred si časa bil, zdaj ci življenja (at. V Chelci je stala precej drugačna stilizacija:

Prepd pevcu, zdaj homeopatu
 Popred si pel, zdaj pa homeopatiš,
 popred si čas, zdaj pa življenje kratiš.

Epigram meri na stolnega vkarja Blaža Potočnika, ki je v prvih buklicah Chelice objavil šest pesmi: Nebesa, Vodniku per Savici 1829, Zenjice, Slaba vinska letina, Zdravica, Dolenska. Potočnik je bil tudi vnet homeopat. Homeopatija je zdravljenje bolezni s sredstvi, ki bi morala v zdravem telesu povzročiti podobno ali enako bolezensko stanje, kakor ga opazujejo pri bolniku v tistem primeru; za ozeble sled n. pr. ni gorkota, marveč sneg in mrzla voda. Homeopatija se je pojavila ok. 1800 in se je kmalu razširila tudi po Slovenkem. Natančne podatke o homeopatiji pri nas vsebujejo homeopatska Pisma o homeopatiji, ki jih je izdal v Lipskem požunski zdravnik dr. Atomyr. Tu beremo, da je kljub mržnji zdravnikov naša homeopatija na Kranjskem pri obilnosti dosti iskrenih častilcev... V glavnem mestu Ljubljani sta zlasti dva moza pripomogla homeopatiji do veljave. Eden teh je pridigar v stolni cerkvi, Blaž Potočnik... Prišlo je tudi do spora med uradnimi zdravniki in homeopati, o čemer nas poučbe polemike v Hlirskem listu.

S svojim sršenom občita Prešeren Potočniku, da je prej kot pesnik s pesmimi kradel čas sebi in bralcem, zdaj pa kot zdravnik-homeopat krađe ljudem življenje. Vsekakor preostira sodba o pesniku, ki je zapel nekaj še danes živih pesmi, med njimi Dolensko. Tudi Cop je Potočnikove pripevke v prvih buklicah Chelice zelo ugodno ocenil. Prešerova ostrost izvira deloma tudi od tega, ker se je Potočnik odtegnil Prešerovemu krogu in se pridružil Metelku ne samo iz homeopatskega zanimanja, temveč tudi kot metelčar: njegove Svete pesni 1827 so izšle v metelčari.

Ob Prešerovemu epigramu se spomnimo Martialova. Ta rimski satirik iz 1. stoletja po Kr. si je privoščil zdravnika takole (prevod A. Sovreta):

Bil je padar nekot, sedaj je pogrebnik Dialeus; kakor je vajen bil prej, deva na oder i slej. In spet drugje je podobno zakrožil: Bil nedavno zdravnik, je danes pogrebnik Dialeus; kar pogrebnik počne, delal je zdravnik.

Ceprav ne gre za isto stvar, je očitna vzporednost v načinu zgradbe Martialove in Prešerove pušice (prej - zdaj). Martiala pa je Prešeren gotovo poznal.

Cebelarju. Ta epigram beremo pri Kastelcu, v Chelci in v Poozljah. Glasi se:

Cebelarju
 Zakaj pat muhe moj lovi Kastelec?
 Prodajal! misli jih nimes! Cebelic.

Puštica leti na Miha Kastelea, urednika Chelice. V Chelci je sicer njegovo ime bilo naznačeno samo z začetnico K., vendar je poznavalec domačega slovenskega jezika še več stvari, kdo je žrtev Prešerove satire. Predvsem je tu izraz emuhe lovitva. Ta fraza je izšla v Trstu in v Gorici po zmagi na slovenski knjižniški razpis, postanje fašističnega zvečana, ki je očitnejši. Slovenska knjiga je zmagala. Rešla se je ponizujih fašističnih vezi in izločila zopet v Trstu in Gorici brez siljenih nakaz, pristno slovenska po obliki in vsebini.

so rožo za ržico ji populili! V samoti po cvetu zdihuje bridko; cvetlice preproste, zmordaj naj vas to!

Takih svarečih in moralizirajočih pesmi in napisov ima Kastelec več, četudi sam ni bil ravno poklican za moralista, ker je bil prelahak. Prešerov epigram pomeni torej: svariš in moraliziraš, zraven pa sam ljube ko muhe toviš, namesto da bi bolj skrbel za Kranjsko Chelico. Besedna igra je se bolj zamotana, če vemó, da pomeni emuhe lovitva isto ko emuhe pastia ali emuhe imetia, »biti muhasta; potem, da je muha = čebela in da je bil Kastelec tudi čebelar ter se vnelo bavil s prodajo medu.

Kastelec je Prešerovo zbadljivo ime emuhe obrnil na svoje epigrame; medtem ko v prvih treh buklicah KC njegovi napisi nimajo skupne oznabe, so v četrth buklicah zbrani pod naslovom Epigrami, v petih buklicah pa po muho skupno ime »Muhe«. Ker je naša v nasproju s sršenom ali čebelico nadležna žival brez čela, bi to ime, preneseno na epigram, pomenilo nadležen, omladen napis brez ostrine, brez duha. Ali je bil Kastelec toli pozizen, da je sam nazval svoj drobiz Muhe? Mar je bil toli šegav?

Prepdgovor in zagovor. Ta epigram stoji v obeh Kastelcih v rokopiših, v Chelci (z naslovom Postscriptum) in v Poozljah. Glasi se:

Prepdgovor in zagovor
 Feriunt — summos fulmina montes
 Naj misli, kogar bi pušice te zadele,
 da na visoki vrh lete iz neba strele.

Drugi Kasteleev rokopiš in Chelica imata latinski citat pod imenom K opombo in s Horaciovim imenom, v Poozljah pa stoji ta citat takoj pod naslovom kot nekaj motto.

Epigram je pravzaprav prepsnetev latinskega izreka. Gre za citat iz pesmi, kjer Horac hvale in priporočila prijatelju Liciniju srednje pot kot najboljšo. V osvetlitev trditve, naj človek ne sili v skrajnosti, pravi, da viharji bolj pogosto kuzmajó visoko pinijo (kakor nizko), visoki stolpi se rušijo s hušjim udarcem (kakor nizki) in da strele udarjajo (te) v najvišje vrhove. Citat pri Prešeru (feriunt summos fulmina) ni čisto dobesedno in pomeni, da »strele zadesajo le najvišje goré«.

Konec na 12. strani

NAŠA NOVELA

KNJIGA

IVO ANDRIČ

Od takrat je izkoristil vsak trenutek samote ponoči in podnevi, da je skrivaj odpiral svoj kovček, videl knjigo in prečehval, če se je lepjenje posrečilo in če bi jo smel takšno vrniti knjižničarju. Večkrat je bila ta presoja povoljna, a še večkrat nepovoljna. In strah je rastele.

In prišel je tisti terek, poslednji terek v prvem semestru. Tisti dan je bilo treba vrniti knjižnice vse knjige, ki so bile izposojene v semestru. Kdor ni vrnil knjige, ni mogel biti ocenjen in ni prejel spričevala. V noči od porzedelja na terek ni deček tako rekoč nič spal. Nekajkrat je vstal, se ne slisalo spazih in kovčeka, vzel iz njega knjigo, si jo ogledal in prečel ter jo spet del v kovček, prepričan, da ne bo profesor ničesar opazil. Komaj pa se je vrnil v posteljo in začel razmišljati, so se spet pojavili dvomi. Dozdevalo se mu je, da so maežji od kleja tolikšni, da jih lahko vsakdo opazi. Nekaj časa je prebil v tej neodločnosti, potem pa ni mogel več vzdržati in spet je vstal, da stvar pregleda in se prepriča.

Nešetokrat si je v tej noči ponovil vse prizor o izročitvi knjige, kakršen je moral biti po njegovem mnenju. Stopil bo v knjižnico, ko bo v njej največ dijakov, tako da se profesor ne bo mogel mnogo ukvarjati z njim in njegovo knjigo. Vstopil bo z zavdušnim izrazom na obrazu, se priklonil in rekel: »Prosím gospod profesor, Toda ne, nič ne bo rekel, ker bi s tem opozoril nase, ampak se bo samo priklonil. Knjigo bo zavil v polo belega papirja in jo odvil tu vpričio profesora, da bo videl, kako skrbno je hranil knjigo. To je dobra misel, Da, a tedaj bo profesor vzel knjigo, jo odprl z naglo kretinjo, knjiga pa bo zahrčala in takoj pokazala nevesne in grobo zlepljena mesta. In tedaj, tedaj bo nastopil — sam pravzaprav ne ve, kaj bi moral nastopiti — a nastopilo bo tiho neznanó, pred enim trepete, ne spi, malo je in se slabo uči več mesecev, nastopilo grananje in ostre besede tistega strašnega človeka, nato zasliševanje, kazen in sramota in plačilo. Nastopilo bodo skratka vse one nedolocene, zamotane in množestvilne odgovornosti, ki jim ne upa niti v mislih pogledati v obraz, da bi jih preosodi, preosudi in izmeril, marveč se jim želi izogniti za vsako, čeprav najvišjo ceno.

Med umišljanjem najbolj čudnih procedur, ki jih bodo uporabili proti njemu z nekim posebnim namenom, grobo in brez milosti, je spet zaspal.

Bil je vlažen januarski popoldan. Deček je vzel knjigo iz kovčka. V motni svetlobi zimskega dneva je bila zdaj videti zakrpana, bedna in uničena, očitno in nepopravljivo. Pripravljeno na najhuje, je zavil knjigo v bel papir in se odpravil v šolo.

Smukal se je okrog knjižničarjev vrat, izpraševal tovariše, ki so prihajali ven, šel tiste, ki so vstopali, in ko je v nekem hipu opazil, da so vstopili trije hkrati, je potrkal in vstopil, ne da bi čakal odgova.

»To je torej tista soba, v katero bi bilo bolje, da ni nikoli vstopil, in to je torej tisti trenutek Zobje so mu škepetali in desna noga mu je neprijetno plesala. Skrivaj se je za omaro, ki so vstopili; pred njim in si prizadeval, da ne bi orgetal. Zatojpljen v svoje misli, se opazil ni, kako so drug za drugim izglnili tisti, ki so stali pred njim. In tako se je nenadoma znašel iz oči v oči z rdečelasim, slinim človekom, ki je toliko o njem mislil in sanjal v zadnjih petih mesecih. Profesor je bil zdaj očitno izpremenjen. Namršen in mrk, s temnimi podočnicami in nezdravo barvo lica, je naredil vtis zaskrbljenega in bolelega človeka.

Deček je pomislil, če je to slabše in nevarneje ali bolje zanj. Istosamo se je globoko priklanjal in mrmljal nekaj, kar bi moralo biti eposim gospod profesor, ter počasi in nerodno odvijal bel papir. Profesor, ki je bil pobit in slabe volje, ga se pogledal ni. Vzel je knjigo, udaril z njo po dlan levo roke, pogledal številko na hrbtu, nato je z rdečim svinčnikom prečkal dečkovo ime v seznamu, knjigo pa položil na druge, ki jih je dolje jemale. Profesor je iztegnil roko po naslednji knjigi, ne da bi dvignil pogled, deček pa je stal pred njim ko začaran. Sele ko ga je za njim stoječi tovariš odrlin in prožil svojo knjigo, se je odmaknil in šel k vratom z neodločnim korakom, počasi in previdno kakor v sanjah, v takih sanjah, v katere človek ne veruje niti v hipu, ko jih sanja. Po hrbtu ga je spreletavala zóna in bi je prepričan, da ga bodo poklicali po imenu nazaj. Tako je stopil ven. Pravzaprav so ga pahnili na plano dijaki, ki so vstopali in izstopali iz knjižnice.

Bil je kakor v sanjah, še vedno ga je obhajala groza in čakal je, bil prepričan, da ga bo nekdo poklical, niti se vrne. Tako je šel po širokem hodniku, na katerem je visela črna tabla z imeni srečnikov, ki so prejimali pisma in ki je zdaj ni niti pogledal. Napotil se je po obojni ulici, po molčnem, umazanem snegu. Ne, nihče ga ni poklical. Kaj se je zgodilo? Zgodilo se je največje čudo: to, da se ni nič zgodilo. Vse se je izvršilo naravno in preprosto, vse se je srečno in dobro izteklo. Ni več poškebovane knjige, niti strahu pred odgovornostjo in kaznijo. Vse čes svojega mučenja si je predstavljal in zamisljal vse mogoče rešitve do podrobnosti, samo ne je ne take. Napetost, ki je trajala in rasla v njem mesece, je zdaj hkrati popustila. Vsa hkrati je popustila. Kakor da ni nikoli bilo tistih strahov in stutenj in da ga niso nikoli mučili. Vse je hkrati, zabrisano in pozabljeno. Cutli je, da bi se moral veseliti, vrisati od veselja, ker se je vse tako nepričakovano dobro končalo. Da, moral bi se veseliti, morda se tudi v resnici veselil, toda v tej praznini, ki je nenadoma nastala v njem zaradi hitre in zadovoljive rešitve, ne more to veselje najti mesta in izraza.

Veseli se, a se vleče po ulicah ko pretepen, kakor po beznji. Prevzema ga občutek nerazumljivega gninjenja. V grobu mu sili tiho lhtenje in podrhteva pri šernem koraku. Tako je hodil, počasi in zmeden, prišel domov, v svojo sobo in prvič po tolikem času odprl svobodno in ne glede na nikogar, svoj kovček. Vrgel je nagel pogled na mesto, kjer je toliko mesecev ležala tista strašna knjiga, nato je zaprl kovček in zatopljen v misli sedel nanj.

Dolgo je tako sedel, zanešen, s sklonjeno glavo, s komolci oprtimi na kolena, s krčevito prepletanimi prsti kakor kakšen zrel, utrujen mož, ki se je decela vdal kratkim trenutkom počitka in zatijaja.

(Prevedel: IVAN VOJK)

Dr. Fran Petrič

pristaj tedanjih bojevitih umetnostnih smeri, znanih pod imeni kakadencia, fina de siecle, simbolizem, nova romantika, moderna in podobno.

Cankar je še tedaj dobro poznal Trst, to mesto velikih izkušenj njegovega ljudstva. Bil je doma z Vrhnike, trg, ki je ležal kot važna oporna točka ob sami glavni cesti proti morju in v stoletja živela od njegovega prometa. V mladosti je še gledal zadnje utrinek nekdanjega cvetočega cestnega prometa in tudi na svoji koži trpko prenašal boleč njegovega propada. Okoli domačega kraja ni bil poidejski in rodoviten, ampak kraški, zato je od tam odšel, za zaslužkom mnogo ljudstva v Trst, kjer so se vkrčnili na pekarskorske ladje, močje za Ameriko. Žene zlasti tudi za Aleksandrijo. V vsem tem je mladi Cankar spremljal skupno usodo žrtev gospodarskih izprememb v Sloveniji v zadnjih desetletjih predlogega stoletja, agrarnih kriz, ki so zadevale kmete in posestnike nerazvitosti industrije po omarjih mestih. Seznanjal pa se je

(Nadaljevanje prihodnje)

Dr. Andrej Budal

in da mora biti v Italiji vse italijansko. Leto za letom se je italijanski bol in bol širil po platinah slovenskih knjig in s tem napovedoval, da ni več daleč dan, ko se bo morala poslednja slovenska beseda načrtno umakniti naprej s platin, nato pa tudi z vake strani knjige same. Ko sem prišel do Bevkovih knjig, me je spekla in uprčal sem se: »Ali se je Bevk še prelevil v italijanskega pisatelja — uno scrittore isontino? Za fašiste prav gotovo. Šaj so njih znani slovenski pisatelji, da sta dialetto isontino in el dialetto carsico. Še zato dve italijanski narobeji, ker se govortva in Italiji, skupna mati teh narobeji pa da je latinščina. Če so primerjali in evražajo s »certantur«, se jim je treba edeti to zelo razjeto in sprejeto. Znano je, da se je fašistično jezikoslovje prav tako odlično izkazovalo v imenoslavlju. S tako znatnostno temeljito dokazuje danes profesor in rektor Cammarra, da je Trst v Italiji, pod italijansko suverenostjo, čeprav trdi 21. člen mirovne pogodbe z Italijo prav nasprotno. Tako je bila fašistična in tako je no vojašistična ananost.

V Gorici je izšla isto leto »Sigea« Bevkovega »Klorogaja« z oznabo: »Natisnita katoliška tiskarna - Gorizia«. Čeprav je uživala katoliška tiskarna zara, di tesnih vezi med Vatikanom in fašizmom večjo prizanesljivost fašističnih oblasti. Kakor omenjena tiskarna »Edinost«, se je morala Gorizia tudi v njej umakniti samostojanskemu L.

premagati prepričanje, da morate predstavljanj slovenski občinstvu v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

Bevkovi »Mojstveni« knjigi »Pesterna« in »Mojstveni« niti to, čeprav priložna na nacionalni strani predstavljanj sedem italijanskih besed, ampak izšla v Unione Editoriale Goriziana v Rim, znanaj je v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

Bevkovi »Mojstveni« knjigi »Pesterna« in »Mojstveni« niti to, čeprav priložna na nacionalni strani predstavljanj sedem italijanskih besed, ampak izšla v Unione Editoriale Goriziana v Rim, znanaj je v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

premagati prepričanje, da morate predstavljanj slovenski občinstvu v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

Bevkovi »Mojstveni« knjigi »Pesterna« in »Mojstveni« niti to, čeprav priložna na nacionalni strani predstavljanj sedem italijanskih besed, ampak izšla v Unione Editoriale Goriziana v Rim, znanaj je v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

premagati prepričanje, da morate predstavljanj slovenski občinstvu v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

Bevkovi »Mojstveni« knjigi »Pesterna« in »Mojstveni« niti to, čeprav priložna na nacionalni strani predstavljanj sedem italijanskih besed, ampak izšla v Unione Editoriale Goriziana v Rim, znanaj je v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

premagati prepričanje, da morate predstavljanj slovenski občinstvu v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

Bevkovi »Mojstveni« knjigi »Pesterna« in »Mojstveni« niti to, čeprav priložna na nacionalni strani predstavljanj sedem italijanskih besed, ampak izšla v Unione Editoriale Goriziana v Rim, znanaj je v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

premagati prepričanje, da morate predstavljanj slovenski občinstvu v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

Bevkovi »Mojstveni« knjigi »Pesterna« in »Mojstveni« niti to, čeprav priložna na nacionalni strani predstavljanj sedem italijanskih besed, ampak izšla v Unione Editoriale Goriziana v Rim, znanaj je v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

premagati prepričanje, da morate predstavljanj slovenski občinstvu v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

Bevkovi »Mojstveni« knjigi »Pesterna« in »Mojstveni« niti to, čeprav priložna na nacionalni strani predstavljanj sedem italijanskih besed, ampak izšla v Unione Editoriale Goriziana v Rim, znanaj je v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

premagati prepričanje, da morate predstavljanj slovenski občinstvu v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

Bevkovi »Mojstveni« knjigi »Pesterna« in »Mojstveni« niti to, čeprav priložna na nacionalni strani predstavljanj sedem italijanskih besed, ampak izšla v Unione Editoriale Goriziana v Rim, znanaj je v dvoje italijanski prevleki. Tako je v 1937 pevku »Bogoj« izšlo v slovenski strano, ki je v sedem italijanskih besedah dve slovenski.

NE ZANEMARJAJMO mlečnega zobovja

«Ali je res treba popravljati tu- di mlečno zobovje?» je eno izmed pogostih vprašanj, ki ga matere zastavljajo zobnemu zdravniku. To vprašanje nam zgovorno priča, da večina mater ne ve, da je treba skrbeti za zobovje svojih otrok. «Ali je sploh treba negovati mlečno zobovje, ki vendar izpade?» Vsaka mati bo morala na to vprašanje pritrudno odgovoriti, če le malo pomisli, kakšno vlogo ima mlečno zobovje. Pozanimajmo se torej malo natančneje za naloge, ki jih mora opravljati mlečno zobovje!

Mlečno zobovje opravlja pri o- troku nekako do dvanajstega leta starosti popolnoma isto vlogo kot stalno zobovje odraslega človeka. Dobro in temeljito mora zmlati in zdrobiti hrano, kar je potrebno, da se hrana v redu izrazi in prebavi. Zelodec nima zob in kar niso zmlela usta, zapusti telo neizrablje- no. V ustih se hrana tudi temeljito pomeša s slino. Slina naredi hrano spolzko in delno prebavi s svojimi fermenti škrob. Čim dlje časa dobro žvečimo, tem temeljiteje se hrana v ustih prebavi in izrazi. «Dobro prežvečeno je napol prebavljeno» pravi star izrek. Zobovje je pa tudi odločilne važnosti za pravilno go- vorjenje.

Imenovane naloge zobovja so pri otroku še zato posebno važne, ker mora otrok, če hoče dobro us- taviti, hrano izrabljati kar naj- bolj temeljito. Otrok mora v telesu razpoloženo ne samo nadomestiti, kar velja za organizem odraslega, temveč mora poleg tega tudi še na novo graditi svoje rastoče telo. Ker pričnejo otroci tudi v prvih letih svojega življenja govoriti, je izred- ne važnosti, da so vsi govorilni or- gani v popolnem redu, sicer nasto- pijo pri otroku občutne motnje v govoru kakor tudi druge napake in slabe navade.

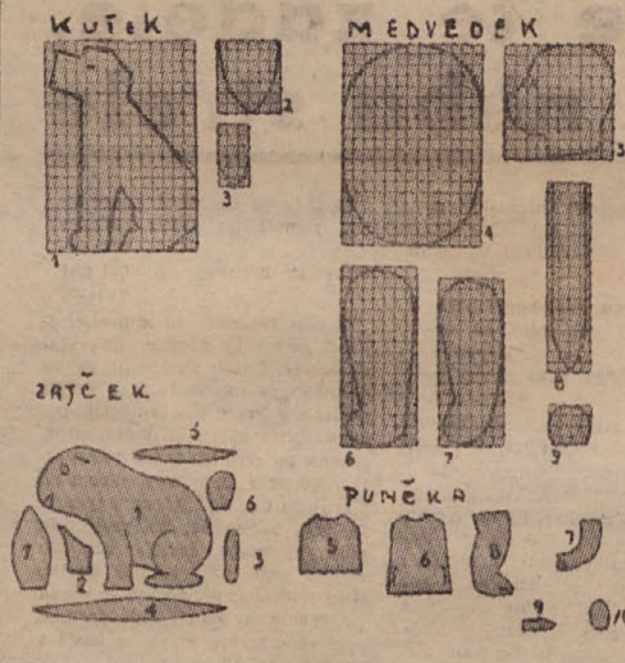
Mlečno zobovje pa ima tudi še druge naloge kot stalno zobovje odraslega človeka. Pri žvečenju namreč pritiska mlečno zobovje na čeljusti ter pospešuje na ta način rast čeljustnice in prav tako tudi pravilen razvoj v čeljustnicah skr- itega in šele razvijajočega se stalne- ga zobovja. Poleg tega morajo mlečni zobje čim dalje ostati v čeljusti in varovati prostor za stalno zobov- je, kajti če jih odstranimo prezgodaj, se rastoča čeljustnica tako razvije, da stalno zobovje pozneje v njej nima več dovolj prostora.

Vse te naloge pa mlečno zobovje opravlja le takrat, če je zdravo. Vsaka zobna bolezen, pa bodi samo neznatna in komaj vidna gniloba, delno ali popolnoma onemogoča iz- vrševanje teh nalog. Zato je nujno, da zobni zdravnik čimprej, zlasti pa še od tretjega leta otrokove starosti dalje, stalno kontrolira zobov- je. Čim se opazi prva okvara zobov- ja, jo je treba popraviti. Čim se to ne zgodi, bo bolezen napredovala,

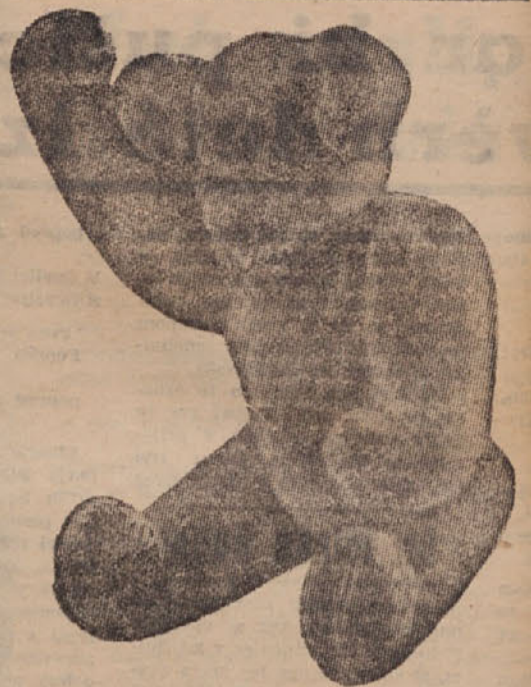
in prišlo bo, kakon se to dogaja pri odraslih, do vnetja «živca», nato do razpada tako imenovane zobne pulpe, nastale bodo različne kom- plikacije, kot na primer vnetje po- kostnice in končno bo izpadel zob predčasno. Če pomislimo še na dru- ge posledice, nam bo jasno, da mo- ramo mlečno zobovje pravilno ne- govati in pravočasno popravljati. Manjše zobne okvare povzročajo bolečine, če otrok zauživa prevročo, premrzlo ali pa presladko hrano. Če je okvara večja, otroci že težko žve- čijo ter požirajo le napol zmleto hrano, kar se kruto maščuje.

Skrbi torej, da bo tvoj otrok, čim bo star tri leta, pričel redno čistiti in negovati svoje zobovje ter usta, zlasti še vsak dan pred spanjem, najmanj vsakega pol leta pa ga pe- lji na pregled k zobozdravniku!

Dr. S. S.

KROJI IGRACK ZA NOVOLETNO JELKO

IGRAČE za novoletno jelko

Naše žene po vseh okrajih prid- no izdelujejo igračke za novoletno jelko. Zato jim hočemo tudi mi pripomoči z nekaj praktičnimi nasveti.

Kakor smo že pisali, so igrače veliknega vzgojnega pomena, zato jih moramo čim vestneje izbrati. Kadar pa jih izdelujemo sami, mo- ramo takemu delu posvetiti še večjo pažnjo. Tudi na roko izde- lane igračke morajo kar najbolj ponazarjati predmet. Če smo si iz- brali živali, pazimo, da bomo iz- brali tudi primerno blago in odgo- varjačo barvo. Kužek naj nikar

ne bo zelene barve, mačica pa ne rdeče, sicer bomo v otroški glavici popolnoma zmedli pojme.

Posebno veselje imajo otroci, zlasti deklice, z lutkami, s kateri- mi si potem ustvarjajo pravične svetove, pa tudi čisto vsakdanje dogodke. Da bodo te lutke naše malčke kar najbolj zadovoljile in tudi — vzgajale, jih pripravimo tako, da jim bodo otroci lahko menjali obleko. Zato naj ima vsa- ka lutka še 1 do 2 obleke, ki jih sešijemo iz različnih odpadkov in ki naj ponazarjajo različne pokli- ce — mornarja, kuharico in pd. — ali pa naj bo obleka oblačilo iz pravičnega sveta — Sneguljč- ca. Rdeča kapica itd. Z oblače- njem, slačenjem in zapenjanjem obleke pa si bo otrok pridobil spretnost, saj vemo, kako težko je otroka pripraviti, da se sam oblači. Po možnosti naj imajo lutke- pučke še odgovarjajoče pritikli- ne, kakor torbico, robček itd.

Priobčujemo vam nekaj krojev za kužka, medvedka, zajčka in punčka. Če imate že nekoliko spretnosti v šivanju, boste kroje znalo kaj hitro poljubno povečati. Vse dele vedno sešijemo skupaj na lični strani, pustimo le majhno odprtino, skozi katero dele naga- čimo, potem ko smo dele igrače obrnili. Za kužka in zajčka izberite žametno ali mehko sukneno blago, za medvedka pa naj bo blago, če je le mogoče, dlakavo (pliš); za oči uporabite gumbe ali pa jih kupite v trgovini. Brčice napravi- mo iz žime, medvedku in kužku pa sešijemo še smrček iz črnega sukanca.

Številke, ki jih vidite poleg na- risanih krojev, pomenijo pri kuž- ku: št. 1 trup, 2 uhelj, 3 repek; pri medvedku: 4 trup, 5 glava, 6 zadnji nog, 4 trebušni vložek, 5. zgornji del glave, 9 uhelj (prednje in zadnje noge našijemo na trup tako, da potegnemo skozi nje močno vrvico, ki jo potem zavozlamo); pri zajčku: št. 1 trup, 2 notranji del sprednje noge, 3 notranji del zadnjih nog, 4 trebušni vložek, 5. zgornji vložek, 7 uhelj. Da stoji uhelj pokonci, moramo pri zajčku vdeti žico.

Za punčko priobčujemo le kraj za trup, glavo moramo kupiti. številke pomenijo: 5 prednji del, 6 zadnji del, 7 roka, 8 noga, 9 zgornji del copatke, 10 podplat. Životek sešijemo vse naokrog, pu- stimo odprt le spodnji del, pri no- žicah napravimo pri prstih vsivek, obšijemo noge in roke, izpustimo le gornjo stran in nagatimo. Noge zapremo zgoraj tako, da položimo šiv na šiv, da so ploščate in jih vsijemo v životek. Roke zapremo zgoraj na okroglo z nevidnimi šivi, napravimo s šivi pratke in pri- šijemo roke na životek. Končno prišijemo še kupljeno glavo. Za trup izberimo vedno le svetlo rož- nato blago. Seveda ji moramo se- štiti tudi spodnje krilo in hlačke. Spodnje krilo naj potem otrok zavezuje na ramenih, v hlačke pa vdenimo elastiko.

ZDRAVILNA RASTLINA OREH

Moda je hud gospodar. Ubogati jo je treba, če nočeš biti čudak in svojevrstnež. Tako ukazuje moda, da moraš biti poleti lepo rjav. Gorje, če si poleti belec. Kakšna čast pa, če si lepo zagorel še v drugih letnih časih. Zato se pa ljudje trudijo na vse načine, da bi čimprej bili lepe zagorele polti. Eno izmed sredstev, ki baje pomaga do lepe bronaste barve, je orehovo olje. Saj ste jih že videli, tam na obali, kako se mažeje z vsemi mogočimi mazili. Sicer to olje ne zasluži prav imena orehovo olje. Orehovo olje bi bilo pravza- prav olje, ki bi ga iztisnili iz ore-

hovich jedrc. Toda to olje, s katerim se mažejo pristaši diktatorske mode, je le olje, v katerem so se kuhale zelene lupine nezrelih orehov. Tako olje potemni in daje nekaj temnega tudi polti.

Saj ste kdaj že luščili in odstranje- vali zelene lupine raz orehe. Se spomnite, kakšne prste ste imeli! Crne. In to koliko časa. Prav isto je tudi, če mečkate zelene orehove liste. Zelene lupine in listi imajo v sebi neko snov, ki ji učeni pravijo juglandin in ki na vlažnem zraku potemni. Se ni dolgo tega, ali pa še mogoče dandanes ko so ponekod bar- vali volno s to barvo. In kako drži ta barva na volni, posebno če jo še utrdje z železno galico.

Toda zaradi vsega tega ne omenja- mo oreha med zdravilnimi rastlina- mi. Z listi in zelenimi luščinami ore- hov zdravijo s pridom škrofulozo, želodečni in črevesni katar. V ta na- men kuhajo iz teh orehov čaj, ki ga pijejo bolniki. Oni pa, ki imajo izpu- ščaje po telesu in stare rane, ki se nikakor nočejo celiti, pa jim pripo- ročajo, naj se pridno kopajo v kopeli v katero so vrgli orehove liste ali pa zelene luščine. Pa mora biti do- sti tega zelenja, vsaj kilogram na kad.

Da krepki prebavne organe, je sploš- no znano. Vem, da ste že vsi videli žganje četudi še ne pili, v katerem so se namakali mladi nezreli orehi z zelenimi luščinami vred. Grenka pičaja je to in svojevrstnega, žlahtnega vonja in zelo cenjena.

Seveda listi orehom odpadejo. Ti- sti, ki te liste cenijo, si jih naberejo tam junija meseca, ob suhem vreme- nu. Dobro jih posuše in še bolje spravijo, da imajo to dobroto vedno pri rokah, kadar je le treba.

Mladi zeleni orehi imajo v sebi ogromno vitamina C. To je onega, ki preganja hudo bolezen škorbut in zaradi katere si tako želimo svežega sadja in zelenjave. Ta vitamin ne prenese toplote. Zato pa jemo sveže sadje in surovo zelenjavo. V teh je ta tako potrební vitamin nepokvar- jen in poln moči. Ponekod so ga ljudje bolj učenih kemičnih analiz in formul in razlagani že davno spozna- li. Cujte. Po Balkanu je ponekod na- vada, da vlagajo mlade zelene ore- ve v med. To je posebna slaščica. Med — naravna čista sladkoba iz raznovrstnega cvetja in v njej mladi orehi — grenki in svojevrstni prijet- no dišeči. Pa kaj vse to — vitamin C je v njih. Vložili so jih surove, nič kuhane v med. Vsi vitamini so ostali nepoškodovani. Si predstavljate vred- nost te slaščice?

Iz orehovich jedere ne iztiskajo več olja. To je zelo okusno in dobro olje. Včasih, ko se ga je še dobilo, so mazali z njim hrastave otroke. Kar bežale so pred njimi hraste. Tudi so se mazali z njimi oni, ki so imeli sončne pege.

Kako so žele te bežale. Kogar se razburjajo sončne pege, pa ne ve iz- roda, naj zmečka nekaj orehovich jedere.

T. P.

Iz stare jopice kopalne hlačke

Iz stare na stroj pletene volnene jopice sešijesh, če si spretna lahko za sinka ali hčerkico kopalne hlačke. Odstrani rokave, zarobi, v ovratni rokav všij kvadrat, pas zavijaj na znotraj in vdeni elastiko. Iz rokavov pa sešijesh za deklico životek in naravnice.

Iz starih nogavic vrečice

Stopalo odstriži, nogavico obrni, jo pri stopalu trdno zveži, nato obrni in vrečica je gotova. Take vrečice ti bo- do vedno pri roki prav, saj lahko spraviš vanje čevlje, razne krtače, krpe, če so manjše, gumbe itd. Lahko pa iz starih nogavic sešijesh za tvoje solarče- ke za doma praktična varovala za ro- kave. Na obeh koncih vdeni elastiko in naj ta polovični rokav sega od za- pestja preko komolca.

Limone in pomaranče v kuhinji

IZVLEČEK IZ LIMONINE LUPINE

Olupi na tanko dve večji, sveži in zreli limoni. Daj nato lupine v suho steklenico, dolij 1/4 l francoskega špirta in dobro zamaši steklenico. Po 15 dneh izvleček precedi in vlij v drugo suho steklenico, ki jo prav ta- ko dobro zamaši. Tak izvleček limo- nine arome potem dodajš po kapljicah raznim sladkim jedem in pd. Ta- ko si boš vedno pomagala iz zadre- ge, če ne boš imela pri roki limone.

OCVRTE POMARANČE

Napravi najprej tekoče testo iz 1-2 jajc, 8 polnih žlic bele moke, 4 žlic vode, 1 žlice oljčnega olja, 2 žlic ru- ma ali konjaka in ščepeca soli. Testo dobro stepi, da bo gladko, potem pa pusti, naj počiva pol ure na toplem. Olupi medtem tri sladke pomaranče, odstrani koščice in belo kožico, raz- deli jih na krahle, potresi s sladkor- jem in pusti za pol ure na hladnem.

Segrej mast ali maslo, da bo zelo vro- če (ne sme se pa kaditi!) in ocvri v njem pomarančne krahle, ki si jih prej pomočila v testo. Potresi s sladkor- nim prahom in ponudi še vroče.

POMARANČNI KIPNIK Z MANDELJNI

Ostrgan hlebček belega kruha namoči v mleko, na pomaranči pa obdr- gni 3 koščke sladkorja, pomarančo nato ožmi v skledico. Razgrej za 1 jajce prešnega masla, prideni kruh, žlico pomarančnega sladkorja, prece- jen sok pomaranče ter prepraži. Ko se ohladi, primešaj 2-3 rumenjake, 5 dkg olupljenih in drobno zrezanih mandeljnov, 6 dkg sladkorja, sneg 2 beljakov, 1 peščico drobtin in 1/4 žli- ce moka. Daj v pomazan pekač in peci. Ko je že skoraj pečen, ga lahko namažeš z razredčeno marelično ma- melado in peci še 1/4 ure.

Na isti način pripraviš tudi limo- nin kipnik, le da vzameš namesto po- maranče limono in dodaš nekoliko več sladkorja.

Prezimovanje žitaric

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Ugotovili so, da mora žito v jeseni pripraviti zalogo sladkorja, ki mu poveča odpornost za zimo, da potrebuje zato nekaj časa in da se žito tem bolj privadi na mraz, čim počasneje pada toplota. Žito preživlja na jesen čas, ko se pripravljajo za zimo, to je čas prekaljevanja. Žito se za zimo kali, utrjuje, jekleni. Žito preide več stopenj prekaljevanja; v začetni stopnji se nabira sladkor in kopiči v rastišču. V drugi stopnji odhaja voda iz celice, ko se delajo med celicami kristali leda; celični sok se zgošča, plazma postane gnetljiva. Tretja stopnja je pa čas prezimovanja v ožjem smislu besede, to je prenašanje mraza.

Žito se najbolj prekali, kadar toplota v jeseni počasi pada; kadar je splošno vsaj 15 do 20 dni povprečna dnevna temperatura okoli 6°C, ako torej toplota niha med 10°C in 0°C; kadar poteka znižanje temperature od povprečno 6°C do -4°C prav tako počasi v teku 10 do 15 dni; kadar ostane odslej naprej temperatura vso zimo tja do spomladi pod ničlo. Navzdol lahko pade do -20°C, celo 22°C brez posebne škode za žito.

Žito dobro prezimi, ako ni zemlja prevlažna, pa tudi ne prerahla, ako je rastišče dovolj zavarovano pred mrazom in vetrom. Rahla in prevlažna zemlja močno poveča usodni učinek mraza.

To so idealni pogoji za prekaljevanje in prezimovanje žita. Čim bolj se dejanski pogoji neke jeseni ali zime oddaljujejo od te norme, tem slabše je za ozimino.

V prvi stopnji prekaljevanja, ki poteka pri povprečni toploti 6°C rajugodneje, žito v listju usvaja sladkor in ga kopiči. Ker sta rast in dihanje slabotnejša zaradi hladu, sladkorja preostaja. Ves ta presežek gre v rastišče. S padanjem toplote seveda pojenjuje tvorba sladkorja. Ker je pa tudi poraba manjša, ga še nekaj preostane za zalogo. Najbolje poteka prekaljevanje v jasnih, sončnih jesenskih dneh, kadar je podnevi od 5 do 10 toplota, ponoči je poraba neznatna, pa ga ostane precej za zalogo.

Samo prekaljevanje poteka na svetlem v že ozelenelih rastlinah, še bolj v že razraslih, nikakor pa ne v kalčkih, niti v kakah. Ozimino so pred razrastjo občutljivejše za mraz. Obrasle ozimine torej lažje prenesejo mraz. Razrast je viden znak, da je prva stopnja rastlinskega življenja pri kraju, da žito stopa v stopnjo zimskega mirovanja (anabioze) in hkrati v toplotno stopnjo jarovljenja.

Prva stopnja prekaljevanja traja 15 do 20 dni. Nekateri sorte hitro nakopičijo potrebno zalogo sladkorja, druge potrebujejo dalj časa. Očaja, druge sorte ga kopičijo hitreje, močneje in v ugodnih razmerah tudi dlje. Zaloga sladkorja v rastišču ozimne pšenice lahko znaša 41-52 odst.

Sposobnost za prezimovanje je v tesni zvezi z jarovljenjem. Ozimnost, to je ozimni način življenja, je dedna lastnost. Izrazito ozimne sorte, potrebujejo za jarovljenje 50 do 60 dni, izrazito jare sorte pa le 15 do 20 dni, v sredi pa stoje presevske, sorte, ki jih lahko seješ spomladi ali pa jeseni.

Dokazali so, da je sposobnost prekaljevanja znatno manjša, ako so rastline prvo dobo jarovljenja že preživele, pa so v svetlobni stopnji. To je zelo važno. Pri nas je nevarno, da nove sorte pšenice prežive že v teku razmeroma toplega novembra in decembra dobo jarovljenja in da pridejo v zimo ravno, ko so v svetlobni stopnji življenja, to je usposobljene za nadaljnjo bujno rast in razvoj, torej v stopnji, ko rastlina ni odporna proti mrazu. Naše stare sorte so izrazito ozimre, imajo dolgo dobo jarovljenja, pa se tega ni bati. Pri novih sortah nam je pa prav to neznano.

Sposobnost dobrega prezimovanja je torej dedna lastnost. Rastline s to sposobnostjo na jesen hitro nakopičijo večje množine sladkorja v celičnem soku. Velikega pomena je pa vreme na jesen, ko se rastline utrjujejo za zimo. Vrnevali človek ne more uravnati. Lahko

pa marsikaj stori, da olajša žitu prekaljevanje, če mu poveča odpornost. Kaj naj ukrenemo v ta namen?

Sejati je treba odporno sorto. Z novimi sortami bodimo previdni. Stare sorte poznamo, novih ne. Nove sorte je treba preizkusiti.

Najmanj prizadeže zima enakomeren posevek. Le enakomerno debelo seme, dobro, zdravo in razkuženo seme, s sejalnimi strojem sejano, enakomerno kali, dela enakomerne posevke, erako krepke in odporne.

Lepo zravnana njiva, izdatno pognojena, pred setvijo pazljivo obdelana, omogoča enakomerne posevke. Zemlja mora biti dovolj zgodaj obdelana, da se usede. Setev mora biti dovolj zgodra, da se žito lahko do zime utrudi, da prekali.

Ko mraz pritiska globoko pod ničlo, mora žito že preživeti dobo prekaljevanja. Tedaj mu mraz ne bo mogel do živega. Pozno sejano žito tedaj pozebe.

CIKORIJA

TO JE CIKORIJA. PA NE TISTA, KI JO NAŠE MAME DAJEJO V KAVO! TO JE ZELO OKUSNA ZELENJAVA, POSEBNO CE JE PRIPRAVLJENA V SOLATI. SEVEDA JO JE TREBA NAJPREJ SKUHATI IN SELE POTEM ZABELITI. V TRSTU JE TUDI PRI MARIKATERI SLOVENSKI DRUŽINI STALEN GOST V KUHINJI, CEPRAV JO DRUGOD PO SLOVENSLEM NE POZNAJO IN SO JO TUDI MED NAS ZANESLI LE NASI SOSLEDJE

JESENSKO ORANJE

Naši kmetovalci premalo izvajajo jesensko praho, čeprav jim to delo vedno priporočamo. Kaj je temu vzrok?

Nekateri imajo praho za zelo koristno, drugi pa so prepričani, da zemlji škoduje, nekateri pa menijo da je uspeh jesenske praha odvisen od vremena preko zime.

Razumljivo je, da si naš preprost kmetovalec, ki se opira na svoje lastne izkušnje z jesensko praho, navadno ne more predstavljati, niti razložiti, kakšne spremembe v zemlji povzročajo jesensko prašenje in od kakšnih činiteljev je odvisen uspeh ali neuspeh tega dela.

Da nam bo stvar popolnoma razumljiva, moramo začeti prav od kraja. Iz česa nastane pravzaprav rodna zemlja?

Naša rodna zemlja je nastala in še nastaja v prvi vrsti iz kamenja. V teku dolgih tisoč let je namreč tudi mnogo kamenja preperelo, to se pravi, zaradi vplivov vode, zraka in toplote se je kamenje razdrobilo v kamerni drobit, prod in pesek, deloma pa se je tudi ob medsebojnem drgnjenju obrabilo. Kamenje še vedno prepereva, saj vemo, da voda ob nalivih še vedno nosi z gora kamenje in pesek, katerega potem spotoma odlaga kot naplavinno. In če vzamemo kepo ravnadne rudniške zemlje ter si jo natančno ogledamo ali jo mehanično preizkusimo, opazimo, da sestoji njen pretežni rudniški del iz debelejših in drobnejših (peščenih) ter koloidnih delcev, nastalih iz raznih kamenin; njen manjši organski ali humusni del sestavljajo strohnjeni in delno razkrojerji

delci rastlinskega in živalskega izvora. Prvotna zemlja, ki je ostala tam, kjer je preperela iz kamenja in naplavljenega zemlje, to je take, ki jo je voda od daleč nanesla, ima zelo različne lastnosti.

Tudi voda ima velik pomen pri tvorbi rodnih tal. Težko je namreč verjeti, pa je vendarle res, da vsebuje tudi čista voda sorazmerno mnogo kislin, ki kamen razjedajo in se z njegovimi sestavljenimi deli spajajo v nove. To tudi zemljo rahlja. Vemo, da ima zmrzujoča voda tako silno moč, da razžene vse, kar jo ovira in da pri tem, ko zmrzuje, širi svojo prostornino. Zato voda, ki pronikne v tla in jih prepoji, razžene tudi najbolj zbita in izvožena tla, ako zemlja zmrzne.

Ne smemo pozabiti tudi na zrak, ki ima na tvorbo in spreminjanje zemlje izredno velik vpliv. Saj vemo, da je zrak nosilec toplote in mraza, da zrak oz. veter izsušuje zemljo ali oddaja svojo vlago. Zrak omogoča obstoj in razvoj neskončno majhnih živil: bitij, ki zemljo presnavljajo, kakor zopet obilica zraka v zemlji druga živa bitja zavira v razvoju.

Nazadnje omenimo še ogenj, ki tvori zemljo samo v širšem smislu; če zamreč označimo z besedo »gorenje« vse presnavljanje živga stvarstva, vse to, kar navadno imenujemo življenje. V resnici namreč ni med gorenjem drv v peči, med dihanjem ljudi in živali pa med vretjem mošta in gnitjem krompirja ter trohnenjem lesa nobene bistvene razlike. Tako se pri gorenju kakor pri dihanju, vrenju, gnitju in trohnenju snovi spreminjajo, povsod se pri tem presnavljanju razvija toplota, razlika je le ta, da pri gorenju to presnavljanje lahko vidimo »ogonj«, pri ostalih podobnih pojavih pa ne.

Predvsem pa je važno, da je zemlja rodovitna samo do reke meje, do katere sega življenje, to se pravi, do koder lahko v zemlji živijo živa bitja, trohni in se presnavljajo odmrle rastline ter živalski ostanki in odpadki. Zato je zelo poseben ljudski izraz za to plast zemlje: »živica«, kakor tudi za spodnjo zemeljsko plast, kamor življenje ne sega: »mrtevica«.

Po vsem, kar smo do sedaj ugotovili, nam ne bo težko določiti, kakšen namen ima jesenska praha. Rodna plast zemlje, živico poglobiti in ustvariti pogoje, da postane zemlja bolj živa, t.j., da bodo mala živa bitja v njem lažje živele, da se bodo rastlinski in živalski ostanki in odpadki (ki jih v navadnem življenju imenujemo gnoj), v njem lažje razkrojili in presnavljali in da bodo rastlinske korenine lažje črpale hrano iz tako pripravljene zemlje.

Pri navadnem obdelovanju zemlje namreč orjemo desetletja in desetletja vedno enako globoko. Posebno

na težkih tleh se zato napravi pod plastjo orne zemlje ali živice, t.j., na površini mrtevica, od dolgoletnega oranja zglijena ploskev, skozi katero zrak ne more pronikati. Pa tudi dobro zmrzniti ne more zemlja globlje kot do te ploskve, kajti nepropustna ploskev brani mrzlemu zimskemu zraku v globino, s čimer onemogoča tudi življenje malih bitij, ki napravljajo zemljo rodovitno.

Tako smo spoznali, da jesenska, oziroma zimska praha mora biti za zemljo koristna le v primeru, ako zrahljamo pri tem zemljo globlje kot pri navadnem oranju in tako zgradimo zglijeno nepropustno ploskev pod navadno brazdo.

Nadaljevanje prihodnjic

Gnojenje vinogradov

Vinogradniki dobro vedo, da je gnojenje trtam koristno in nujno potrebno. Vendar pa je pridelek odvisen tudi od množine in kakovosti gnoja. Gnojilca na primer poveča pridelek, a ga obenem tudi poslabša. Prav tako je dokazano, da dosežemo večji in boljši pridelek, ako damo trti vsega, kar potrebuje, to je fosforne kisline, kalija in dušika in če pognojimo v izdatnejši meri s tistimi hranilnimi snovmi, ki jih v zemlji primanjkuje.

Redilne snovi predvsem dušik in kalij ter v manjši meri fosforne kisline so predvsem v listih in poganjkih. Ako bi torej pustili v vinogradu vse trtno listje in vse poganjke in jih podkopali, ne bi bilo potrebno skrbeti za gnojenje. Ker pa spravimo pri obrezovanju iz vinograda po navadi vse odrezane poganjke, mora vinogradnik skrbeti za pravilno gnojenje, da tako poveča in izboljša pridelek.

Mnogo poizkusov je pokazalo, da vsebujejo fina vina več fosforne kisline in več dušika kot navadna vina. Z omenjenimi snovmi bogati mošči tudi redneje in pravilneje povro.

Posebno dobro moramo pognojiti trti, kadar go napade peronospora. Po peronospori napadeni listi takoj odpadejo in tudi les ne dozori. Ako hočemo trte spraviti naslednje leto k polni moči, jim moramo pravilno in izdatno gnojiti, ker bo sicer pridelek reven.

Naši vinogradniki gnojijo predvsem s hlevskim gnojem, katerega raztrosijo okoli 400 stotov na hektar površine. Vpliv tega gnojenja se pozna 3 do 4 leta. S takim gnojenjem spravimo v zemljo približno 200 kg dušika, 250 do 300 kg kalija in 120 do 150 kg fosforne kisline. Ko smo gnoj enakomerno raztrosili po zemlji, ga podkopljemo z motiko ali podorjemo. Paziti

Snažen hlev je zrcalo živinorejca

Snaga v hlevu je eden glavnih pogojev za uspevanje in umno negovanje živine. Mnogo starih predodgov v tem pogledu je že izgubilo in se umaknilo pravilnemu naziranju o vzdrževanju hlevov, a vendar jih je še nekaj, ki kvarno vplivajo na našo živinorejo.

Kakor za človeka tako je zrak nujno potreben tudi za živino, ki diha kakor mi. Zaradi tega ne smemo imeti živine zaprte v hlevih, lejer je slab zrak, okužen po bacilna in nasicen s smraom. Ze v mrzlem zimskem času moramo vedno paziti na to, da pride v hlev namesto težkega, okuženega zraka, svež in zdrav zrak. Če ne zračimo hlevov ob gorkih pomladanskih ali ob vročih poletnih dnevih, živini samo škodujemo.

Kali raznih boleznih so vedno pripravljene napasti živce živali. Če to ni popolnoma zdravo, se more le s težavo ubraniti napadom. Lahka sprejemljivost bacilov pa povzroča boleznih večkrat s smrtim izidom.

V hlevih je torej treba zraka in snage; nikdar naj ne bo ležišče živine zamazano. odpadke odstranimo čim prej mogoče, voda mora imeti prost odtok do gnojilne jame, tla naj bodo vedno dobro pometena in po možnosti potresena z živim apnom, ki zadržuje izhlapevanje amoniaka. Živino moramo vedno čistiti in česati vsak dan. Če se živina vrne z dela vsa potna, jo dobro osušimo in zdrgnemo s slamo. Ta posel je lahek in koristen za žival, obvaruje živino pred prehladom in pred raznimi pljučnimi boleznimi, ki večkrat povzročijo živinorejcu mnogo stroškov ali celo pogin živali.

Snažnost kože omogoča hitro odstranjevanje vseh snovi po vseh kožnih luknjicah. Te snovi bi drugače morale odhajati po drugih telesnih delih v njihovo veliko škodo. Razni poizkusi so dokazali, kako velike važnosti je negovanje in snažanje kože. V zamazani koži se plodijo večkrat cela gnezda nevarnega mrčesa, ki kvarno vplivajo na razvoj živali.

moramo, da ne pride gnoj v neposredno dotiko s trtnimi koreninami in da ni gnoj plesniv. Gnoj moramo tem globlje podkopati, čim bolj suha in puša je zemlja.

Najprimernejši čas za gnojenje s hlevskim gnojem je sedaj v jeseni, ker potem ima gnoj dovolj časa, da se predela in spremeni v take snovi, ki jih trta lahko sprejme.

Trtam gnojimo lahko tudi z umetnimi gnojili, a moramo paziti, da damo trti vse tiste redilne snovi, ki jih potrebuje. Ako bi imela zemlja precej ene od redilnih snovi, potem damo z umetnimi gnojili tiste redilne snovi manj.

Gnojenje z umetnimi gnojili je predvsem primerno pri zanemarjenih trtah, potem pri tistih, ki so oslabele zaradi hudih napadov strupene rose. Pravilno pognojene trte se kmalu okrepe in hitro rodijo, ker so redilne snovi umetnih gnojil lažje dostopne koreninam kot pa organska gnojila (hlevski gnoj).

Popolno gnojenje z umetnimi gnojili pa opravimo s fosforne kisline, kalijem in dušikom. Fosforne kisline dodamo v obliki superfosfata, dušik pa lahko v obliki apnenega dušika, žveplenokislega amoniaka ali čilskega solitra. Vsa gnojila razen čilskega solitra moramo podkopati že jeseni, potem ko smo jih enakomerno raztresli med vrstami trt ali nekaj pedit od trte. Čilski soliter pa trosimo šele spomladi, in sicer v več obrokih; prvič, ko se ima popje razviti.

Vpliv fosfornega gnojenja se pri trti pozna. Fosforne kisline predvsem zaustavljajo kapanje, poveča in izboljša pridelek, vina pa se izboljšajo, ker vsebujejo več fosforne kisline.

Kalij vpliva ugodno predvsem na zorenje trtnega lesa, a tudi na sestavino mošta.

Nadaljevanje prihodnjic

OBVESTILA KMEČKE ZVEZE

Na razglasni deski tržaške občine v Ul. Malcanton 3 je objavljen seznam lastnikov zemljišč, ki pridejo v poštev za razlastitev zaradi zgraditve industrijskega pristanišča v Zavljah. V seznamu so:

Sancin Brunone pok. Antona, Flego Danilo pok. Lovrenca, Milavec Josip od Ivana, Sancin Katarina pok. Franca, Sancin Marija, poročena Sancin, Sancin Ivan pok. Ivana, Batič Armando pok. Izidorja, Sancin Andrej, Sancin Mihael (Tok), Flego Karel pok. Josipa, Sancin Jakob pok. Tomaža, Sancin Peter pok. Petra, Sancin Jakob, Sancin Ivan, Sancin Mihael, Vekjet Ana roj. Godina, Vekjet Franc pok. Antona, Klun Ezelinda por. Ciarman pok. Uršule, Crismani Josip Karj pok. Jakoba, Zuljan Antonija, poročena Sancin.

Opozorjamo, da bo ta seznam na vpogled samo do 18. t.m. Po tem roku ni možna več nobena pritožba. Za vsa potrebna pojasnila naj se privede obrnejo na Kmečko zvezo v Trstu, Ul. F. Filzi 10. I.

Tajništvo KZ

Novi roman slovenskega naroda

DOBERDOB

PREŽIHOV

VORAN

Poslednje skodele in žlice so razdraženo zaropotala na police.

Nato se je takoj oglasilo v baraki druge stotnije: «Skobir sedi...»

Takoj nato je zašumelo v baraki tretje stotnije: «Zakaj sedi naš tovariš Skobir...?»

A v baraki četrte stotnije je že odmeval klic: «Skobir mora ven...»

Vse taborišče je zajel en sam krik: «Skobir mora ven...!»

Iz barake se je šum preselil na dvorišče, kjer je bilo vedno več soldatov, ki so grozeče strmeli proti stražnici. Malo prej še razžaljeni obrazi so zdaj zadoživeli ognjevit, borben sijaj, ki je z vsako minuto maraščal. Nekdo je vpil tako glasno, da se je čulo do stražnice:

«Zakaj ne izpusti Rogelj Skobirja?» Četovodja Rogelj je namreč medtem prevzel poveljstvo bataljonske straže. Takoj sta se oglasila Grum in Učakar:

«To ni samo Rogljeva stvar, to je naša skupna stvar!»

«Tako je, gremo tja in ga osvobodimo...!»

Tedaj se je oglasil Palir:

«Čemu to? Nekaj naj nas gre k Roglju, pa ga bo izpuštil.»

«Možina in Hafner naj gresta!»

Razen Možina in Hafnerja so odšli na stražnico tudi Palir, Demark in Grum, ostalo moštvo pa je zbrano pred barakami opazovalo, kaj se bo zgodilo.

«Po Skobirja smo prišli, Lojze!» je počasi dejal korporal Hafner.

«Soldati ga hočejo imeti zunaj.»

Četovodja Rogelj, ki je ob nastopu službe našel Skobirja na stražnici, ni bil iznenaden in je nasprotno kaj takega že pričakoval. Smuk ga je bil dobro informiral o vseh okoliščinah Skobirjeve aretacije.

«To sem že sam mislil, je dejal in se počohal za tilnikom», toda hotel sem pričakati novega bataljonskega inspekcijona lajtnanta Domina, da bi z njim spregovoril pametno besedo. Ta je le malo bolj uvideven, kakor pa Seunig.

«Moštvo je tako razburjeno, da se iskra lahko vsaki čas vname, je menil Možina z mežikajočimi očmi.

«Da...»

Vsi so se kakor v zadregi čohali za ušesi in nekaj časa nemo gledali drug drugega, kakor bi jim nekaj ne šlo v račun. Sem od barak pa so udarjali vzkliki:

«Skobirja ven, Skobirja ven!»

«Če to napravimo, potem moramo napraviti še drugi korak. Drugače nam bo slaba pesel!» S temi besedami je četovodja Rogelj odšel po Skobirja.

«Seveda ga bomo napravili...» je dejal Možina, ko se je pokazal Rogelj z oproščenim jetnikom med vrati. Vzeli so smejočega se Skobirja v sredo in zapustili stražnico. Zunaj jih je pozdravil vihar navdušenih klicev:

«Živijo Skobir...! Zivela svoboda...! Ne bodo nas ne, Janezov ne...!»

Le za las je manjkalo, da se tleča žerjavica že takoj po kosilu ni vnela. Vsi, ki so bili na upor kolikor toliko pripravljeni, so se oddahnili, kajti predčasen izbruh bi jim lahko vse pokvaril. Zato so tembolj napeto čakali večera.

Mogoče bi kljub vsem željam in vsem tihim pripravam posameznih puntarjev ne bilo prišlo do judenburskega upora, ako jim ne bi prihajali na pomoč nepredvideni primeri. Kakor je malo prej Seunig skoraj zanetil prvo iskro upora, tako je drugemu plamenu dal povod zopet taisti Seunig. Moštvo je imelo zadnji popoldan Karlovega tedna prosto ter je bilo prepuščeno lastnim mislim in čustvom. Povrhu je bil bataljon še neposredno pred odhodom na bojišče. Zavest posameznikov, kakšen korak je bil storjen z osvoboditvijo Skobirja, je nevidno in naglo osvajala tudi soldaško množico in kmalu je zavladala po taborišču uporniška tveganost: «Kaj nam pa morejo, saj itak ne moremo več nazaj...» Uporniška misel je rasla kar sama od sebe ter si utirala pot tudi do še bolj bojazljivih src...

V tako viharno razpoloženje je popoldne stopil Seunigov sluga Namerst s štirimi zvrhanimi skodelami ostankov

Iz ofičirske kuhinje. Namerst je skoraj vsak dan nosil take ostanke, ki bi jih po naročilu nadporočnika Seuniga moral dati psi Nori, rajši k svoji stotnji in jih razdeljeval svojim mnogoštevilnim prijateljem. Med tem ko so ga drugokrat že težko pričakovali in so ga vedno takoj obkrožili tovariši, polni skomin, se je danes zgodilo nekaj čisto drugega. Namerst je ni utegnil odložiti skodel na svoje ležišče, ko so ga obstopili Ivač, Grahovina, Demark in še nekateri drugi ter ga rezko nagovorili:

«Kaj nosiš tukaj?»

«Ali je to za Seunigovo psico...?»

V hipu so pregledali vsebino in se prepričali, da sta dve skodeli polni dišeče juhe, ena svinjske pečenke in četrta prikuhe. Njih oči se topot niso zadržale v posodo, kakor drugokrat, temveč so takoj odskočile kakor bi v skodelah zagledali vse kaj drugega in ne dišeče jedi. Koj nato so njihovi obrazi osupnili in se napolnili s čudnimi potezami.

«Počasi, počasi, saj itak ni za vse», je kot navadno začel monjati Namerst in bahavo gledal vedno večji krog radovednih in lačnih tovarišev. Toda danes je Namersta čakalo veliko razočaranje; namesto milih, prosečih oči, ki jih je bil drugokrat vajen, je videl same tope, očitno sovražne poglede streljati v prineseno jed. Celo nekaj njegovih ožjih znancev, ki so bili navadno deležni njegove darljivosti, se ni zmenilo za jed.

«Torej je le bila svinjska pečenka...» je siknil nekdo.

«Bila, a ne za tebe, ampak za Noro...»

«Ha, ha... ali vidite?»

Zloben smeh se je dvignil iz gruč in pihnil po prostoru kakor strujen beizg. Kar nenadoma je Demark zgrabil za skodelo s pečenkami, Grahovina pa za ono s prikuho in preden je Namerst utegnil kaj reči, sta že odkorakala med ogradi, moleč posodi daleč pred seboj:

«Poglejte, tovariši, tu je svinjska pečenka! Poglejte malo sem... natančno pogledajte...!»

Za njima je šla vsa gruča, tako da je Namerst ostal sam. Nosača menaže sta razkazovala prečudno kosilo po vsej baraki in skoraj brez prestanka sta peli nujna suha, rezka glasova:

«Poglejte, tovariši, to je svinjska pečenka...! Poglejte, to je Namerst orel psi Nori...!»

Skupina, ki ju je spremljala, je strupeno dodajala:

«Odprite oči, prijatelji...! Ali vidite? To je kosilo za cesarski teden... Skoda, da nismo psi, ampak ljudje! Fej je bodi...! Kako dolgo bomo še čakali...?»

Preden je skupina prišla na drugi konec barake, se je najmanj petkrat povečala, a prvotni vzkliki posameznikov so se spremenili v grozeče godrnjanje. Ob pogledu na zapeljivo jed so se vojakom krčili gladni želodeci, vendar so se skomine sproti preobračale v trpkost in razžaljen ponos ter se zlivale v srd in sovraštvo do življenja, kateremu so zapisani, in do tistih, ki so jih v tako življenje uklenili. Srca so s težkim utripanjem prisluškovala enakomernim, zateglim glasovom:

«Vojaki, sem pogledajte... tu sem pogledajte...!»

Iz barake prve stotnije sja se Demark in Grahovina napotila v sosedno barako, kjer je bila druga stotnja, spremljevalci pa za njima. Kakor prvo so demonstranti Karlovega kosila spravili na noge tudi drugo stotnjo.

«Poglejte no sem, malo sem pogledajte...!»

Za nosačem skodel je hodila vedno večja procesija, ki je vedno hrupneje pristavljala:

«To ni za vas, dragi tovariši — to je za psico Noro...! Ali smo že ljudje ali nismo več...? Kako dolgo bomo še držali roke križem...?»

Iz barake druge stotnije se je hrupna procesija napotila v barako tretje stotnije, odtod pa v barako četrte stotnije. Povsod je povzročila nov, še večji hrup: besede, ki so se vedno ponavljale: «Sem pogledajte, tovariši...», so vedno huje rezale v srca lačnega moštva. Naposled je bilo vsako prilivanje novega strupa nepotrebno, kajti moštvo je demonstrantom že od daleč vzklikalo:

«Da, saj vemo, za kaj gre! Za naš godlja, za oficirje pečenka...! Kaj za oficirje, za pse, za Noro, za Noro...»

Pri četrth stotnji je nastale že taka gneča, da so de-

monstranti običali v njej. Moštvo ostalih stotnij je napolnilo barako do zadnjega kotička in vihar, ki je razgrajal v njej, je grozil, da jo bo vsak hip razgal. Splošni trušč je pogoltnil rezko geslo: «Poglejte no malo sem...!» ki je doslej enakomerno kapalo v razjarjenja srca. Moštvo drugih stotnij je že vedno sililo v prenapolnjeno barako, ker pa v njej ni bilo več prostora, je ropotalo pred vhodom in kmalu so po taborišču odmevali sami uporni vzkliki:

«To je škandal, kako ravna jo z nami. Nam pomije, psom pečenke...! Dovolj je tega tudi za nas...! Ali je to za Karlov teden...! Nikamor ne gremo več...! Janezi — nikamor več...!»

Bolečina nezadovoljstva se je naglo spreminjala v žareč plamen bojevitosti, sovražstva, upornosti. Sredi gneče sta Demark in Grahovina treščila skodele ob prag, toda njih žvenket je brez odmeva utonil v topotu deseterih in deseterih razbesnelih kvedrov, ki so jih z vsebino vred poteptali v tla. Ko ni bilo od posode več sledu, so težke noge še vedno suvale in teptale...

Ce se je prvi val uporniškega ognja ob aretaciji Skobirja že polegel, se to drugič ni več zgodilo. Razjarjenost moštva je vedno bolj naraščala; kakor bi iskalo izhoda iz tesne zagate, je moštvo valovilo od ene barake do druge in dajalo duška svojem razpoloženju. Ko se je na taborišče začel vlegati prvi mrak, je vihar že nevarno pljuskal ob taboriščno ograjo. Kakor nalašč tudi popoldne ni bilo na spregled nobenega oficirja, kajti tudi ti so si privoščili prost popoldan. Kakor v pričakovanju nečesa velikega, je moštvo skoraj polnoštevilno ostalo v taborišču. Včasih se je zdelo, da se bo vihar polegel. Tedaj so ga neutrudljivi prostovoljni kurirji znova razpihovali po barakah. In kjer je za kratek čas nastal mir, mu je kmalu sledil še hušji hrup.

«Nikamor več, nikamor več! Domov gremo! Zivela svoboda, dovolj je krvi...»

Nekateri, med njimi posebno infanterist Grahovina, so trosili še udarnejša gesla:

«Dol z oficirji, dol Möbius, dol Seunig...! Lačni smo! Nad magacin, nad magacin...»

Ponekod so se slišali tudi že klici:

«Kje je Hafner, kje je Možina...? Kje ste, da odrinemo?»

Kadar se je polegel vihar upornih klicev, je takoj zadonela pesem iz stoterih grl, pesem, ki je objemala, navduševala, podžigala tudi tiste, ki se dotle še niso mogli popolnoma vneti in predati sproščenim čustvom. Glad in druge težave so bile pozabljene, vse misli so se obrnile proti enemu samemu cilju, ki se je bliskal pred njimi v nejasni, a topli in mamljivi svetlobi. Tam je bilo zapisano: «Domov, domov! Dovolj je krvi, dovolj je stradanja.»

Hafnerju, Možini in tovarišem so žarele oči, videč, kako raste plamen navdušenja kar sam od sebe. Razpoloženje je zorelo in se bližalo trenutku, ko bo treba dati le še znamenje. Pomisleki največjih črnoglednikov, ki so dvomili, da bo v danem trenutku mogoče spraviti množico pokonci, so se razpršili. Lice navdušenega in optimističnega korporala Hafnerja se je smejalo:

«Ali ste videli, ali vam nisem pravil? Ljudje so z nami...»

Zmenili so se s komandantom straže, da z mrakom ne pusti nikogar iz taborišča, razen tistih, ki opravljajo posebne naloge vodstva. To je bilo potrebno, ker so nekateri vedno pogosteje letali v mesto po pijačo, drugi pa izginjali iz taborišča kar na lastno roko. Z nočjo je bila stvar upornikov tako zazorela, da je bilo treba izreči le še zadnjo besedo, odkrito in resno, kajti odločilna ura se je naglo bližala...

Palir, Demark, Stefanič, Grum, Skobir in še nekaj njihovih tovarišev so neumorno hodili od barake do barake in podžigali ljudi, ki so jim treskajoče vedno temnejša in grozeča, breje megle so zakrile že poslednjo zvezdico na nebu. Toda medtem ko je taborišče od zunaj vedno bolj oklepala tesnoba, se je njegovo razburjeno srce čedalje bolj širilo. Kjer koli so se pokazali Palir in tovariši, povsod jih je sprejelo hrupno vzklikanje:

«Kruha, kruha...! Mi smo lačni... Dovolj je vsega...!»

«Kaj pa še čakamo...?»

«Počakajte, vse ob svojem času, vse po načrtu...!» so jim odgovarjali puntarski kolovodje.

Najbolj privlačno je znal govoriti Palir, ki se je tá večer dvignil čisto iznad sebe. Kjer koli se je pojavil še kak pomislek ali kak dvom, ga je Palir znal razpršiti.

V baraki druge stotnije so bili še nekateri dvomljivi, ki so bili sicer za udar, vendar so trdili, da je treba še malo počakati, dokler se ne bi videlo, kaj bo...

Palir se je povzpela na posteljo in začel govoriti:

«Prijatelji, soldati! Ali naj še čakamo, odlagamo...? Doslej smo čakali in kam smo prišli? Doživljamo to, da mečejo psom našo hrano, nam pa dajejo pomije, mrhovino, erkovino... Ali ste videli danes? Na lastne oči ste se lahko prepričali, zakaj nas komanda ima. Ali je še kak izhod razen enega samega: konec vojne! Ni ga...! Vojna...! Soldati! Kaj je vojna napravila iz nas? Doberdob, slovenskih fantov grob... Pohabljenec je napravila iz nas, razdrta je naše domove, razbila je naše družine in iz samih solz, ki to vojno objokujejo, bi pri nas lahko napolnili blejsko jezero, na vsem vsetu pa cela morja... Poglejte ta je izgubil v vojni nogo, oko, a doma je izgubil ženo, mater, sestro, ki je morda zaradi koččka kruha morala postati vlačuga. Poglejte mene, zdrav sem odšel na vojno, toda v njej sem si nakopal bolezen, da morda nikoli več ne bom zdrav... Vojna dela iz nas živino...»

Kakor udarci kladiva so padale njegove besede po baraki. Večina ni strnila z očmi, le redkih glay se je kakor pod težko vestjo sklanjalo na prsi. Pri bataljonu je bilo znano, kakšno bolezen ima Palir, in zato je njegovo priznanje in samoobsojba tako močno zgrabila srca, da je zavladala grobna tišina. Neznana, velika bolečina je zdaj zagrizla še huje, kakor poprej enakomerno ponavljanje Demarka in Grahovine: «Tu sem pogledajte, soldati, da boste videli, kaj ste...»

Ob 150. obletnici rojstva Franceta Prešerna

Nadaljevanje s strani 8-9

Podoben epigram ima tudi Schlegel, a Prešeren ga je spoznal šele potem, ko je svojega že spesnil. Vendar je vzporeditev zanimiva: obema je kumpoval Horac. Schleglov se glasi (v prevodu A. Sovreta):

Le kar je slavno, sodi v epigram, vrhove zgolj pogaaja strele plam: zato, če Muza zbode vas za šalo, vzemite, prosim, to za čast in hvalo.

Z epigramom se torej Prešeren zagovarja, češ če je koga zadel, naj se zaveda, da ni vsakdo vreden njegovih puščic, tisti pa, ki ga je zadel, nekaj pomeni. To je pesnik človekoljubno zapisal v opravičilo za svojo kritiko in v tolažbo tistim, ki jih je zadela in bi mogli zato biti užaljeni. In res je Prešeren s temi puščicami marsikomu pripomogel, da njegovo ime ni šlo v pozabo.

Cebelice pevcem letnih časov.

Tudi ta epigram je nastal v Celovcu in je ohranjen v drugem Kastelčevem načrtu, v Cbelici in v Poezljah. Glasi se:

Cebelice pevcem letnih časov

Kdor govoriti kaj ne ve, on vreme hval' al toži;

kdor pevec peti kaj ne ve, od letnih časov kroži.

Prvotni zapis je bil takšenlej

Pevcu letnih časov

Kdor kaj ne ve kremljat, urreme hval' al toži,

kdor peti kaj ne ve, od letnih časov kroži.

Puščica meri na tiste pevce KC, ki so opevali letne čase. In res beremo v prvih bukvicah kar zavrstjo: Spomlad, Poletje, Jesen, Zima (avtorji: Holzappel, Kosmač, Zupan, Kosmač) in razen tega še Kastelčev «Poletni večera». Vsem tem pesnikom dopoveduje Prešernov epigram, da je njih petje o letnih časih kakor govo-

ričenje o vremenu, torej prazno in odveč.

Prešeren sam je sodil o Sršeni, češ da se je z njimi prenačil in da imajo komaj želo kakega brencija. Janez Cop je bil drugačnega mnenja, ko je pisal bratu Matiji: «Prešeren s svojimi Sršeni strašno udriha». Kako so se odzvali napadenci? Vsi z molkom, nekateri celo z užaljenim molkom.

Nam pa pričajo Sršeni, kako resno se je Prešeren ukvarjal s slovstvenimi vprašanji. Ni samo grajal, predvsem spodbujati je hotel tovariše, ko jim je dopovedoval, da se je treba za poezijo resno truditi. Brezobzirno pa je pikal tiste, ki so hote ali nehoti ovirati mlado slovensko slovstvo v njegovem razvoju. Tudi ti drobni sadovi Prešernove Muze nam kažejo razgledanost, samozavest in veličino našega pesnika prvaka.

Prešernova proslava v Trstu

manifestacija kulturne povezanosti zamejskih in svobodnih Slovencev

Literarni večer slovenskih književnikov v Trstu ob proslavi 150 letnice Prešernovega rojstva pomeni za tržaške Slovence najlepši kulturni praznik, ki smo ga v zadnjih letih doživeli. Predstavili so se nam najvidnejši pisatelji in pesniki sodobne slovenske književnosti s svojimi deli ter nas tako neposredno seznanili z literarno ustvarjalnostjo svobodnega matičnega naroda.

Uvodne besede je spregovoril France Bevk. Prikazal je Prešerna kot tvorca književnega jezika, kot našega prvega pesnika, predvsem pa kot našega jasnovidnega vodnika v prihodnost. Iz svojega literarnega dela pa nam je Bevk prebral črtico «Pravica», v kateri izraža vero v življenje našega mladega naroda.

Miško Kranjec nam je občuteno prebral svojo pristržno novelo «Stara jablanca», v kateri opisuje pretresljivo zgodbo dveh ljudi, ki ju je ljubezen vezala od najnežnejših otroških let do njune tragične smrti, ko sta padla kot žrtvi okupatorja.

Iz Kosmačevega dela je odlomek «V žagih» prebrala članica SNG Lelja Reharjeva. V tem delu nam Kosmač prikazuje trpljenje primorskega ljudstva pod fašizmom.

Svoji globoko doživeti pesmi iz narodnoosvobodilne borbe je živo in občuteno recitiral Mile Klopčič; s svojima prevodoma iz Puškina pa je dokazal, da je tudi odlični prevajalec tujih pesniških umetnin.

Kot izrazit lirik se nam je predstavil Peter Levac, ki nam je s prijetnim glasom lepo podal 4 učinkovite pesmi, ki so nastale v času po osvoboditvi.

Matej Bor, katerega pesmi Tržačani precej poznajo z naših tržaških prireditev, je temperamentno recitiral 4 partizanske pesmi.

Cim so se slovenski književniki pojavili na odru, jih je občinstvo, ki je do kraja napolnilo dvorano, navdušeno pozdravilo. Pozorno je sledilo njihovemu predvajanju in od točke do točke se je stopnjevalo slovesno razpoloženje, ki je ustvarjalo občutek, da smo tesno povezani s kulturo in napredkom svobodne domovine ter da nas vsiljena meja ne more ločiti od matičnega naroda.

Občutili smo tudi, da so kulturni stiki čim bolj potrebni, ker se bo na ta način vez utrjevala in pomagal, da se bomo zamejski Slovenci lahko s njimi vzporedno razvijali.

Primeren zaključek literarnega večera je bil nastop pevskega zbora «Slavko Skamperle», ki je zapel 2 Prešernovi pesmi.

Slovenski književniki so tudi v Borštu in Nabrežini priredili literarni večer, ki je najbolj uspel, čeprav so si kominformisti prizadevali, da bi ga preprečili.

SLOVENSKI KNJIŽEVNIKI NA LITERARNEM VEČERU V TRSTU: CIRIL KOSMAC, PETER LEVAC, MIŠKO KRANJEC, FRANCE BEVK, MILE KLOPČIČ, MATEJ BOR

Miha Maleš razstavlja v „Scorpionu“ v znamenju utrjevanja kulturnih stikov med Trstom in Slovenijo

Izmed obširnega Maleševih dela je bilo tokrat za razstavo izbranih 50 del, vseh grafik, večinoma motivov iz makedonske folklorne, pa tudi ilustracij za knjige.

Miha Maleš se je rodil 6. januarja 1.1903 v Jeranovem pri Kamniku. Po srednji šoli je obiskoval umetnostno akademijo v Zagrebu, na Dunaju in v Pragi, kjer se je specializiral v grafiki. Lahko rečemo, da je Miha Maleš poleg Jakca eden naših najboljših grafikov, ki se pozikuje v vseh tehnikah, v linorezu,

MALES: PRODAJALKA LONCEV

lesorezu, ujedanki, suhi igli, litografiji in monotipiji.

Iz 1.1929 so Rdeče lučke ali risbe o ljubezni, iz 1.1935 Golnik, 1936 Sence ali knjiga lesorezov in linorezov, 1937 ilustracije Prešernovega «Sonetnega venca». V monotipiji in litografiji izvršuje predvsem grafike velikega formata s cvetličnimi motivi, živalskimi podobami, portreti.

Značilno za Maleša je izražanje s čisto, mojstrsko izvedeno črto, s katero nam umetnik ustvari v nekaj potezami jasen lik, ki res prija estetskemu čutu, n. pr. v Makedonkah ali v Makedonski nevesti. Pri tem načinu pridejo tudi žive, pestre barve narodnih noš bolj do izraza.

Cisto drugače je izvršena akvainta Kmetice iz Egejske Makedonije. Tu opažamo neko plastičnost, ki je pri Malešu redka. Kovac iz Kropce je izvršen s finimi, tenkočutnimi potezami.

Tudi knjižne ilustracije so izvedene le z jasnimi, izrazitimi črtami, ki učinkujejo zelo prepričevalno.

Iz večine Maleševih del je čutiti neko pesniško razpoloženje; predvsem ljubi motive iz narodnega življenja, motive kmetic, preprostih deklet, narodnih plesov, godcev. V teh delih res zaživi ves. pestri svet ljudskih običajev v barvah in črtah, ki so za izražanje tega sveta najbolj primerne.

Upamo, da ne bo ta Malešev obisk pri nas zadnji in da se bodo kulturne vezi med Trstom in Slovenijo v bodočnosti še poglobile.

Umetnik, ki je po svojih razstavah znan prav tako v Jugoslaviji kakor na Češkem, v Italiji (Florenca) nič manj kakor v Združenih državah (Filadelfija) na Poljskem kakor na Nizozemskem in Finskem, med Svedji in Angleži prav tako kakor med Rusi, zasluži, da si ga tržaško občinstvo pozorno ogleda, da se poglobi v njegovo motivno bogastvo in prodre z umevanjem v njegovo zakladnico estetskih vrednot.

S. BUDAL

RAZGLEDI

Izšla je 10. številka tržaške revije Razgledov, ki obsega obširno razpravo dr. Budala iz življenja in dela Franceta Bevka. Boris Pahor je prispeval novelo «Laneni kosmiči v laseh», dr. Vlačimir Bartol o cenovni premieri SNG «Umika», Fr. Stele pa kritiko razstave slik ter grafičnih del tržaških umetnikov v Ljubljani. Razgledu prinašajo tudi poročila o občnem zboru SHPZ in kulturnem življenju v Mariboru, kot prilogi pa podoba 60 letnika Franceta Bevka in dva prizora iz Božičeve drame «Umika».

M. MALES: MAKEDONEC

IVAN LEVAR

Dne 28. novembra je umrl eden največjih slovenskih gledaliških umetnikov, član Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani, redni profesor akademije za igralsko umetnost in predsednik Društva slovenskih dramskih umetnikov Ivan Levar.

Pokojni Levar se je rodil 8. septembra 1888 na Rakeku. Na Dunaju je absolviral akademijo za glasbeno in gledališko umetnost ter bil leta 1912. angažiran kot prvi bariton v Moravski Ostravi, nato pa v Aachenu. Od 1914 do 1918 je bil član Opere v Zagrebu, od 1918. do 1924 pa je deloval v Operi v Ljubljani.

Leta 1924 se je odločil za dramo, kjer je deloval do svoje smrti.

Svetovni razgled in bogato znanje, ki si ga je pridobil na svoji dolgi umetniški poti so mu pomagali, da je dvignil ljubljansko dramo na visoko umetniško raven. Kot odlični dramski umetnik je ustvaril nešteto nepozabnih likov. Najbližji so mu bili silni značaji, zato je bil idealen junak v klasični drami. Poleg Othelje je izoblikoval več junakov iz Shakespearovih del: Macbeth, Hamlet, Romeo in Julija, Zlmska pravljica, Vihar, Ukročena trmoglavka, Kralj Lear. Iz stare klasične drame je igral Jazona v Medeji in Kinezija v Aristofanovi «Lizistrati». Igral je tudi Goethevega Oresta (Ifigenija) in Fausta, Balzacovega Mercadeta in Rostandovega Cyranoja, dalje Ibsenove junake, Tolstojca, Cankarja, Krležo, (Gospoda Glembajevi in V agoniji).

Njegova zadnja vloga je bil Herman v Kretovih «Celjskih grofi».

Nešteto zaslug si je Levar pridobil s svojim neutrudnim delom na Akademiji za gledališko umetnost v Ljubljani kot odlični vzgojitelj in učitelj mladega gledališkega rodu. Z Ivanom Levarjem je za Antonom Verovškom ter Ignacem Borštnikom padel tretji stebel slovenske odrske umetnosti, zato ne pomeni Levarjeva smrt samo težke izgube za ljubljansko Dramo, pač pa za vso slovensko kulturo.

RAJ PRIPRAVLJA Slovenski knjižni zavod

Še letos bo Slovenski knjižni zavod izdal vrsto knjig domačih in tujih avtorjev, prozo, poezijo in dramatiko.

Med domačimi pesniki pripravljata za izdajo svoje pesnitve Matej Bor in mladi pesnik Jože Smit. Matej Bor bo izdal zbirko svojih novih pesmi ter dramsko pesnitev «Bele vode». Jože Smit pa bo svoje pesniške prvence zbral v zbirki pod naslovom: «Srce v besedi». Seboj bogata bo pripovedna proza domačih pisateljev. Anton Ingoič bo izdal svoj novi roman «Štavka», v katerem obravnava borbo mariborskih tekstilnih delavcev pred drugo svetovno vojno. Ilika Vaštevova, avtorica romana o Prešernu je napisala nov roman iz časa francoske okupacije. Roman, ki nosi naslov «Upor» je že v tisku. Ob novem letu bo s knjigami Prešernove knjižnice prišel v roke naših bralcev roman Miška Kranjca «Pod Zvezdo», ki predstavlja nadaljevanje lani izišlega dela «Pisarna». V romanu prikazuje pisatelj življenje v Prekmurju v novi Jugoslaviji. Da utreže ljubiteljem lepe knjige, bo Slovenski knjižni zavod oskrbel drugo izdajo romana «Deseti brat» z Gasparjevimi ilustracijami. Prva izdaja pred tremi leti je zbudila splošno pozornost. Med knjigami, ki jih Slovenski knjižni zavod pripravlja za prihodnje mesece, bodo tudi izvorna dramska dela domačih avtorjev. Te dni je izšla drama Mire Pucove «Operacija», katere uprizoritev v ljubljanski drami je bila letos spomladi toplo sprejeta. Prav tako je izšla Linhartova «Zupanova Micka», skupaj s Smoletovim «Varhom». Obe knjigi sta opremljeni z uvodom in komentarjem. Lojz Krajgher avtor drame «školjka» je to svoje delo po osvoboditvi predelal. In predelana drama, opremljena z obširno avtorjevo uvodno besedo, bo že kmalu na našem knjižnem trgu. V tej zvezi naj omenimo še scenarij za drugi slovenski umetniški film «Trsta», ki ga je napisal France Bevk in ki bo kmalu izšel v knjižni obliki.

Od del jugoslovanskih pisateljev bo Slovenski knjižni zavod še letos izdal več knjig, med njimi Ignjatovičev delo «Vasa Rešpekt», izbrane črtice Venčeslava Novaka ter tretji del znanega Dedijerovega dnevnika. Prav tako je v pripravi zbornik novel sodobnih hrvatskih pisateljev, v katerem bodo objavljena zgolj dela izšla po osvoboditvi.

Med prevodi iz tujih literatur je močno pomembna izdaja celotnega romana Alekseja Tolstojca Peter Veliki. Prva dva dela bosta ponatisnjena, tretji pa je sedaj prvič preveden. Zanimanje bo vzbudil tudi prvi roman v slovenskem prevodu iz sodovnega kitajskega življenja v času narodno-osvobodilne borbe. Roman, ki nosi naslov «Sonce nad reko San Ganj» je napisal sodobni kitajski pisatelj Din Sin. Prav tako pripravlja Slovenski knjižni zavod knjigo, ki bo vsebovala izbor najboljših proze znamenitega pisatelja Anatola Francea. Nadalje bo izšel prevod sodobnega poljskega romana «Hudobčeva dotra», ki ga je napisal Josef Morton. Pomembnejša knjiga bo izbor Eckermanovih pogovorov z Goethejem.

Razen navedenih je omeniti tudi dela, ki bodo izšla v poljudnoznanstveni in zdravstveni knjižnici. Med njimi bodo pomembnejša naslednja dela: Weule: Kulturne prvine človeka, Dank: Kitajska skrivnost, Lavo Čermej Josip Stefan, veliki slovenski fizik, Milan Černelec: «Kri-tekoče čudo». Končno ne smemo pozabiti tudi knjig Prešernove knjižnice, ki bodo ob novem letu v rokah bralcev. Poleg Kranjčevega romana, nadaljevanja Iljin-Segalovega spisa «Kako je človek postal velikan» ter bogato ilustriranega koledarja, bodo letos izšle Tolstojeve povesti in spis Antona Melika o uspehih naše petletke pod naslovom «Naša velika dela».

Vse navedene knjige bodo, v kolikor bo to je mogoče, izšle še v tem in pa v začetku prihodnjega leta. Sicer pa ima Slovenski knjižni zavod tudi za leto 1951 obsežen načrt.

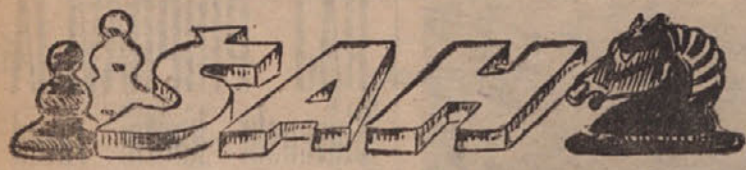
KULTURNA KRONIKA iz Slovenije

V počastitev 150-letnice Prešernovega rojstva je bila v Ljubljani vrsta kulturnih prireditev. V prostorih mestnega muzeja je Prešernova spominjska razstava, ki so jo odprli 2. decembra. Istega dne zvečer je bil koncert na katerem sta zbor in orkester Slovenske filharmonije izvajala škerjančev Sonetni venec. Naslednjega dne, t.j. v nedeljo 3. decembra, pa je bila v veliki Unionski dvorani akademija s slavnostnim govorom, recitacijami in glasbenim spovedom. V počastitev Prešernovega rojstva bo izšla tudi miniaturna izdaja Prešernovih pesmi, nov zvezek Biografskega leksikona, ki bo ves obravnaval življenje in delo Prešerna in končno še težko pričakovani Prešernov album. Izdaja je bila napovedana že pred dvema letoma, vendar se je delo zavleklo in bo tako ta edinstvena knjiga izšla šele sedaj. Knjiga bo vsebovala preko 500 slik in risb, upodobitev Prešerna samega, ljudi s katerimi je pesnik občeval, krajev, kjer je živel in delal ter raznih dokumentov, tako njegovih rokopisov kot posameznih

izdaj poezij. Poleg slik bodo v knjigi obširne opombe, ki bodo pojasnjevale slikovni del. Gradivo za knjigo je zbral dolgo vrsto let pok. profesor Kidrič, ki je napisal tudi del opomb, vendar dela ni dovršil, tako da so morali to storiti drugi.

Ljubljanska opera pa je pred kratkim uprizorila kot prvo noviteto v letošnji sezoni Mascagnijevo Cavallerio rusticano in Leoncavallove Glumače. Povsem na novo nastudirani operi, z novimi solisti, novo inscenacijo in novo opremo sta doživeli na ljubljanskem odru, kjer že delj časa nista bili uprizorjeni, velik uspeh.

Na Dunaju so odkrili spominjsko ploščo pesniku Francetu Prešernu ob 150 letnici njegovega rojstva. Spominjsko ploščo je odkril dunajski župan Koerner na poslopju bivšega inštituta, kjer je bil Prešeren vzgojitelj. Pri odkritju je pevski zbor Slovenske prosvetne zveze iz Koroške zapel več slovenskih pesmi. Svečanosti se je udeležilo okrog 150 ljudi.

Ekipno šahovsko prvenstvo FLRJ

Na ekipnem šahovskem prvenstvu FLRJ, ki je bilo pred dnevi zaključeno v Zagrebu, je zmagal beograjski šahovski klub BUSK «Vidmar» pred Mladostjo iz Zagreba, Partizanom iz Beograda in ljubljanskim Krimom. Z irjemo Gligoriča, Pirca in Trifunoviča, ki igrajo na mednarodnem turnirju v Amsterdamu, so sodelovali vsi najboljši jugoslovanski mojstri, med njimi Kostić, ing. Vidmar, Puc in Nedeljković. Igralo je osem moštev, med katerimi so prva štiri dobila pravico, da igrajo prihodnje leto v prvi ligi brez predhodnih teženj.

Letošnja borba je bila zelo ostra. Ekipe so se borile za vsake po točke, ki so tudi odločale pri končnem plasmaju. Razočaral je ljubljanski Krim, ki je pred tekmovaljem veljal kot favoriti.

Prinašamo partijo med dekanom jugoslovanskih mojstrov Kostičem in med mladim, nadarjenim Fudererjem.

22. —, Te8—e1; 23. Tal—e1; Ld6—e7; Ld4—f6; Le7—f6; Bell je končno dobil kmeta na b4 ali je nasprotniku prepustil močno orožje 2 lovcev.

25. Dh4—b4; h7—h6. Crni kmeta na b2 ne sme vzeti, ker bi po Te7, Db8 bel s Sa4 napadel 2 figuri.

26. Lb3—a4!! —. Bell ne sme igrati e3 zaradi d4! Zato krije kmeta z damo. Lovca na a4 kontrolira polje e8.

26. —, d5—d4; 27. Db4—d2, —. Prepreči navarno grožnjo De 7—f4 z Lf6—e5. Bell ima s kmetom več težave. Crna lovca sta izredno nevarna.

27. —, Lf6—e5; 28. Sb6—d7, —. Skakač je na damskem krilu odigral svojo vlogo in mora sodelovati. Vendar poteza ni najboljša, ker bo lovec e5 silno močan. Igrati bi moral h2—h3.

28. —, Le5—h2; 29. Dd2—d4; Lh2—g3; 30. Te1—d1, Kg8—h8.

SICILIJANSKA IGRA

Beli: Kostić Crni: Fuderer

1. e2—e4, c7—c5; 2. Sg1—f3, d7—d6; 3. d2—d4, c5—d4; 4. Sf3—d4; Sg8—f6; 5. Sb1—c3, Sb8—c6; 6. Lf1—c4, —. Običajna je poteza Le2, ki preprečuje črnemu skok na polje g4 ali tudi poteza v partiji ni slaba. Kostić se rad poslužuje originalnih potez, zahtevajoč od nasprotnika popolne samostojnosti.

6. —, e7—e6; 7. 0—0, a7—a6; 8. Lc4—b3, —. Slej ko prej mora lovec stran s tega polja, ker ga namerava črn napasti z b5 ali Sa4.

8. —, Dd8—c7; 9. Lc1—e3, b7—b5; 10. Sd4—c6, —. Beli skakača zamenja, da ne bi skočil preko a5 na e4, od koder bi napadel močnega lovca na e3 in kmeta na b2.

10. —, Dc7—c6; 11. f2—f3, —. Običaj je, da beli v sicilijanski igri napada črno kraljevo krilo s f4, črni pa hoče zbliti ost belega napada z igro na damskem krilu. V sistemu, ki ga Kostić igra, ta napad ne gre in f kmet mora kriti kmeta na e4.

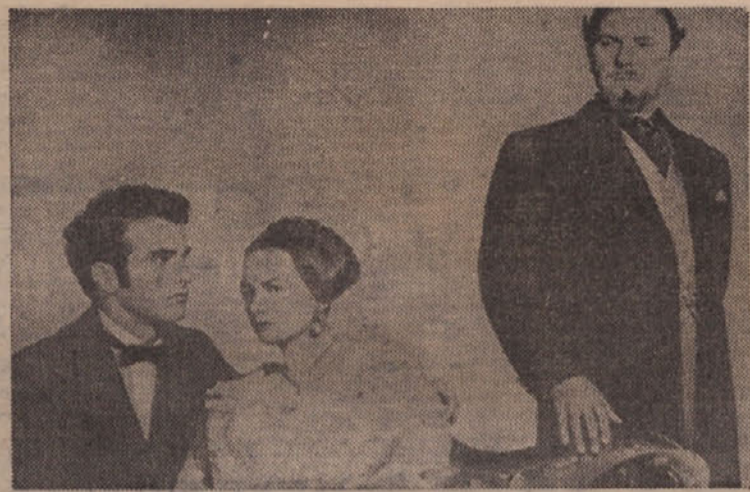
11. —, Lf8—e7; 13. a2—a4, —. S tem napadom oživi beli konja na e3.

12. —, b5—b4; 13. a4—a5, 0—0. Ne sme vzeti konja, ker bi z La4 izgubil damo.

14. Sc3—a4, Lc8—b7; 15. Sa4—b6, —. Beli skakač je zasedel lepo mesto v črni poziciji.

15. —, Ta8—d8; 16. Dd1—e2, d6—d5; 17. e4—d5; e6—d5; 18. Le3—d4, —. Nevarni izollrani kmet je blokiran.

18. —, Le7—c5; 19. De2—f2, Lc5—d6; 20. Kg1—h1, Dc6—c7; 21. Df2—h4, Tf8—e8; 22. Tf1—e1, —. Beli ne vzame skakača na f6, ker bi za z kmeta padel h2 kmet. Beli je dosegel že nadmočno pozicijo.

GLAVNI IGRALCI V FILMU «DEDIČNA» MONTGOMERY CLIFT, OLIVIA DE HAVILLAND TER RALPH RICHARDSON

Pretilo je Sd7—f6; 31. b2—b4, Lb7—c6; 32. La4—c6; De7—c6; 33. c2—c4, De6—a4; 34. c4—c5, —. Edina poteza.

34. —, f7—f5; 35. Kh1—g1, h6—h5; 36. Kg1—f1, Da4—b5; 37. Kf1—g1, Db5—e2. Oba nasprotnika sta bila v časovni stiski, ker je bila kontrola pri 40. potezi. Crni preti Lf2—Df2; Dd1+ itd.

38. Dd4—d2, Dc2—e7; 39. Kg1—f1, Dh1—h4; 44. Dg1—d4, —.

Komaj je beli še našel najboljšo obrambo. Po Dh1+ bi se branil z Dg1—, 40. —, Dh4—e7; 41. f3—f4, De7—h4; 42. c5—c6, Dh4—h1+; 43. Dd4—g1, Dh1—h4; 44. Dg1—d4, —.

Ne gre Td4 zaradi Te8 grožnjo mata na e1. Nastala je kritična situacija Kdor koli bi pričel igrati na zmago bi zašel v matno mrežo. Zato sta se tu oba divja nasprotnika s ponavljanjem potez sporazumela za remis.

Ing. Šiškoek Boris

PO TRŽAŠKIH KINEMATOGRAFIH

„DEDIČNA“

Ko je režiser William Wyler končal svoj film «Najlepša letas», se je lotil režije filma «Dedična», ki je poleg več odlikovanj dosegel tudi najvišjo hollywoodsko filmsko nagrado «Oscars». Dejanje filma, ki je posneto po delu pisatelja Henryja Jamesa, poteka pred sto leti v New Yorku in nam prikazuje tragično usodo bogate dedične Katarine.

Katarina boječe in ne posebno lepo dekletu, se zaljubi v mladega Morrisa Townsenda, ki se poteguje za njeno roko. Katarinin oče, znamenit zdravnik, pa ne mara Morrisa za zeta, ker vidi v mladeniču brez službe in denarja le lovca na doto. Katarina se upre očetu in sklene zbežati z Morrisom. Pripravljena na beg, ga čaka, toda njega ni, ker mu je povedala, da jo je oče razdedinil. Katarina globoko razočarana se zapre vase. Preteče nekaj let. Katarinin oče umre in Morrison sevrne ter skuša znova prevarati jo s svojimi ljubavami. Katarina na videz pristane, ga povabi za večer, toda ko pride, najde vrata zaklenjena: trka, prosi in roti, toda Katarina ga ne usliši....

Da je film žel toliko uspehov, je nedvomno pripomogla tehnična

stran filma, odlična režija in igra, manj pa vsebina, ki je morda preromantična; dekletu, ki zaradi osebne tragedije zasvoja ves svet in se odpove življenju. Kot omenjeno, pa ima film več odlik, med katerimi posebno izstopa igra. Vse občudovanje zasluži zlasti Olivia de Havilland, ki je ustvarila nepozabno tragično figuro. Pretresljivo prikaže trdo mladost dekleta, ki ni nikdar okusilo nesebične ljubezni, nato njeno kratko dobo sreče v upanju, da je našla zaželenega moža in končno, kako odmirajo v Katarini vsi žuti, kako se zakrknje celo za tistega, kateremu je zaprjala z vsem srcem. Vsi prehodi Katarininih duševnih pretresov so naravnost mojstrski.

Tudi ostali igralci niso zaostajali. Tako je n. pr. Katarininega očeta dr. Avgusta Sloperra s psihološko rafiniranostjo odlično igral Ralph Richardson, Morrisa pa dobro predstavljala mladi ameriški igralec Montgomery Clift. Prav tako se odlikuje v vlogi Katarinine tete Mirian Hopkins. Primerno razpoloženje v filmu ustvarja lepe glasbene spremljave «Dedična» je eden najboljših filmov, ki smo jih gledali v zadnjem času.

Filmska KRONIKA

V ateljih Jadran filma so začeli izdelovati po scenariju Vekoslava Kaleba nov umetniški film «Mestna vrata». Film režira I. Simatović.

***

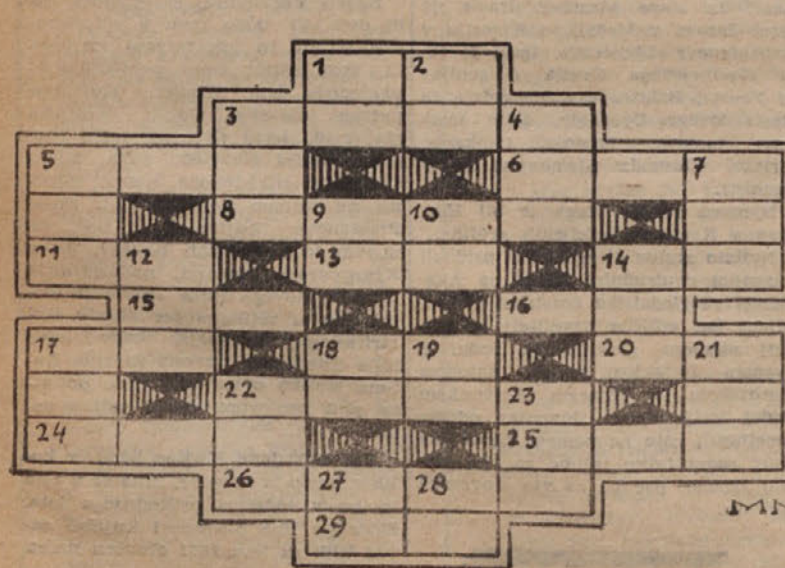
Alf Sjoeborg, ki velja danes za največjega švedskega režiserja, je začel snemati film po Strindbergovi drami «Froken Julie», medtem ko pripravlja drugi važni predstavnik švedske kinematografije Ingmar Bergman glasben film «Poletna šala». Na splošno preživlja švedski film krizo; na leto predvajajo namreč okrog 300 filmov, od teh le 35 domačih. Zanimivo, da so leta 1945 izdelali doma 45 filmov. Švedski filmi bi po svoji kvaliteti vsekakor zaslužili, da jih pogosteje in v večji meri prikazujejo po svetu.

***

Centralna jugoslovanska kinoteka bo v začetku decembra predvajala stare neme filme. Tako bodo ljudje lahko videli film «Beograd 1904», ki je zanimiv dokument starega Beograda, dalje film «Požar na Balkanu», ki so ga snemali Francozi in ki govori o borbah v prvi svetovni vojni na Balkanu ter o umiku jugoslovanskih vojakov na Krf te še film o sultanu Rešadu, ki ga je snemal najstarejši jugoslovanski filmski snemalec Manaki 1911 leta, ruski film «Oče Sergej» s slavnim igralcem Ivanom Možuhihom in končno še nekoliko filmov Ch. Chaplina.

UGANKE ZA BISTRE GLAVE

Zlogovna križanka

VODORAVNO: 1. otok v Tihem oceanu; 3. se ukvarja s stanjem v svetu; 5. muza gledališča; 6. izraz v zoologiji; 8. južnoitalijanski ples; 11. jugoslovanski narodni heroj; 13. oče; 14. južni sad; 15. puščava v Aziji; 17. vrsta pokrivala; 18. zabavišče; 20. del telesa; 22. preklestvo; 24. vrsta papirja; 25. starogrški kipar; 26. trinoštvo; 29. možko ime.

NAVPIČNO: 1. kitajski dinar; 2. nabijač (množ.); 3. koliba; 4. afriška žival; 5. otočje v Tihem oceanu; 7. rezerva; 9. prečen drog; 10. sorodnica; 12. jeza; 14. smešna postava; 17. bajno bitje iz slovanske mitologije; 18. država Vzhoda; 19. glasbene potreščine; 21. vrsta grmljave; 22. za vse uspešna sredstva; 23. tajna družba; 27. krščanski turški podložniki; 28. boginja zmage.

Strifot; 8. evo — ano — mak; 9. nav — lope; 10. jezen — major.

NAVPIČNO: a. stremljenje; b. trema — Avrel; c. Anka — oaze; č. rja — pes — vez; d. Malta; e. tovarno; f. ak — Livno — Martin Spak; g. vas — Aci — lar; h. Alma — moja; i. dirke — napoj; j. A. A. (Anton Aškerc); e. in 6. Tovarno delavcu.

Rešitev

VODORAVNO: 1. in 11. Stara navada železna srajca; 2. trnje — kalin; 3. Reka — smrt; 4. Ema — molako; 5. ma — Pavla — en; 6. delavcu; 7. JA — širni — N. S. (Niko

PREGLED ODDAJ V TEDNU

od 18.12.50. do 24.12.50.

Poročila v slovenščini vsak dan ob 7.00, (ob nedeljah ob 7.30, 13.00, 19.30 in 23.05.

Poročila v italijanščini vsak dan ob 6.45, (ob nedeljah ob 7.15), 12.45, 19.15 in 23.00

Poročila v hrvaščini vsak dan ob 18.45.

Pregled tiska v italijanščini vsak dan (razen nedelje) ob 14.30.

Pregled tiska v slovenščini vsak dan (razen nedelje) ob 14.45.

Politične aktualnosti v italijanščini vsak torek, sredo, četrtek in petek ob 17.30.

Jutranja glasba vsak dan ob 6.30 in 7.15 (ob nedeljah ob 7.00 in 7.45).

PETEK: 8.12.50.

12.00 Opoldanski koncert, 13.15 Poje pevski zbor «Tone Tomšič» iz univerze v Ljubljani, 13.50 Nova Jugoslavija: Crna gora (slov.), 14.00 Mali orkester radia Ljubljana pod vodstvom Pina Musarja, 18.00 Sportni pregled (ital.), 18.15 Koncert pianista Marjana Lipovška, 19.45 Sindikalna ura (ital.), 20.00 Uganite kaj igramo (slov.) 20.30 Slušna igra (ital.), 21.30 Znani instrumentalni solisti pred mikrofonom, 22.00 Ljudska univerza: Tisoč let slovenske zgodovine (slov.).

SOBOTA: 9.12.50.

12.00 Operna glasba, 12.15 Pevski koncert tenorista Nadalina Giuseppe-a, 13.45 Kulturni pregled (ital.), 17.30 Gospodarski pregled (ital.), 18.00 Plonirska ura (ital.), 18.30 Sergej Rachamaninov: Romeo in Julija (uvertura), 19.45 Partizanski napvi, 20.00 Hrvatski kulturni pregled (hr), 20.30 Hrvatske pesmi, 20.45 Politični pregled (slov.), 21.00 Veder sobotni večer (slov.), 22.00 Cloveštvo na pohodu (ital.), 22.15 Večerni koncert.

NEDELJA: 10.12.50.

8.30 Kmetijska ura (slov.), 9.30 Kmetijska ura (ital.), 10.00 Folklorna glasba, 10.45 Oddaja za Bujsčino (hrv.), 11.15 Slavni solisti pred mikrofonom, 11.45 Našim ženam (sl.), 12.00 Glasba po željah (slov.), 13.15 Mladinske skladbe, 13.30 Plonirska ura: O prvem preletu Rokavskega preliva (slov.), 14.00 Glasba po željah (it.), 17.00 Oddaja za podeželje: Veseli prizor: Slušna igra K. Grablješek: Za svobodo in kruh; Retaža: Slička iz naših vasi (slov.), 18.30 Chopinove etuda, 19.00 Kaj smo vam pripravili (it.), 19.45 Pester koncertni spored, 20.45 Politični pregled v italijanščini, 21.00 Iz znanih oper, 22.00 Sportni pregled (ital.).

SONEDELJEK: 11.12.50.

13.15 Koncert sopranistke Vande Gerlovič, 14.00 Igra vaški kvintet, polje Božo in Miško, 17.30 Sportni pregled (slov.), 18.00 Iz znanstvenega sveta (ital.), 18.15 Operna orkestralna glasba, 20.00 Johannes Brahms: Simfonija št. 4 v E-molu op. 98, 20.45 Iz istrskega okrožja (slov.), 21.00 Vesela ura (ital.), 22.00 Večno branje: Iz Cankarjevih del (slov.), 22.15 Pester večerni koncert.

TOREK: 12.12.50.

12.30 Bedrih Smetana: Češki pleš, 13.15 Koncert tenorista Brajnika Mirola, 13.45 Glasba po željah, 17.40 Nekaj domačih melodij, 18.00 Ljudska univerza (ital.), 18.15 Iz romantične glasbene zakladnice, 19.45 Kulturni pregled (slov.), 20.00 Opera.

SREDA: 13.12.50.

13.15 Koncert sopranistke Slavice Batistuta, 13.45 Gospodarski pregled (slov.), 14.00 Mali ansambel radia Ljubljana pod vodstvom Pina Musarja, 18.00 Z našim ljudstvom (it.), 18.15 Iz del Fridericha Chopina, 19.45 Nekaj poskočnih na harmoniki, 20.00 Samospeve W. A. Mozarta poje Stefka Kruljc, 20.30 Radijski obzornik (ital.), 20.45 Čajkovski: Odlomki iz baletne suite «Hrestač», 21.00 Literarna oddaja Stefan Zweig: Guvernanta (slov.), 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (ital.), 22.10 L. v. Beethoven: Simfonija št. 3 v ES-duru «Eroica».

CETRTEK: 14.12.50.

11.00 Oddaja za istrske plonirje (ital.), 12.30 L. M. Skerjanc: Concertino za klavir in orkester, 13.15 Pevski solisti in ansambli, 13.45 Naša dežela (ital.), 14.00 Koncert violinista Mirana Viherja, pri klavirju Marjan Lipovšek, 18.05 Dvorak: Simfonija št. 5 v e-molu op. 95 (iz novega sveta), 19.45 Glasba po željah (ital.), 20.30 Poje komorni zbor iz Trsta p. v. Ubald Vrabca, 21.00 Radijski obzornik (slov.), 21.15 Iz opernega sveta, 22.00 Izbrane strani jo virtuozil,

LJUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik
KAVS FRANC

Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, Ulica Montecchi 6

Širite
Ljudski tednik

RAZČIŠČEN POLOŽAJ V ISTRSKEM OKROŽJU

Arrigoni skoraj prvak

Visok poraz Mezgeca

Eno samo tekmo so odigrali v nedeljo v tržaški skupini. Na stadionu 1 maja sta se srečala nasprotnika, ki sta oba še imela teoretične izgleda za končno zmago in tako upanja pač za dostujejo, da postane igra zanimiva. To se zgodi navadno in nedeljska izjema pač verjetno samo potrjuje to pravilo. Mezgec in Sv. Justa sta nas tokrat razočarala in predvedla igro, ki je razočarala številne navijače, ki so kljub neprijetnemu dežju prihiteli na igrišče.

Ta želja po čimprejšnjem koncu je posebno očitna pri Comissu, tako da se ga naveliča gledati celo kapetan moštva in ga pošlje v slačilnice, česar ne bi storil, ako bi pričakoval resnejšega odpora od nasprotnika. Od tu naprej je boljje molčati; deset igralcev Sv. Justa je še vedno preveč za nasprotnika s tako slabo obrambo kot je bila v nedeljo Mezgečeva; še žoge se poloti lenoba igralcev. Počasi se kotili od luže do luže, boljje povedano, iz luže v lužo, dokler sodnik na vsesplošno za-

dovoljstvo ne naznani konca. V istrski skupini pa še vedno nič novega. Arrigoni je v nedeljo samo potrdil svojo kandidacijo za nastov najboljšega na našem ozemlju; vsi naklepi Meduze niso nič opravili proti boljšemu nasprotniku. Izid je bil 3:1. Zanimiv je bil medmestni derby med Piranom in Novim gradom. Igra je bila zelo lepa, vsekakor med najlepšimi letošnjega prvenstva. Aurora ni imela posebnih težav z Brtoniglo, medtem ko so si Strunjančani čisto po nepotrebnem zapravili prve točke tega prvenstva.

MET KOPJA

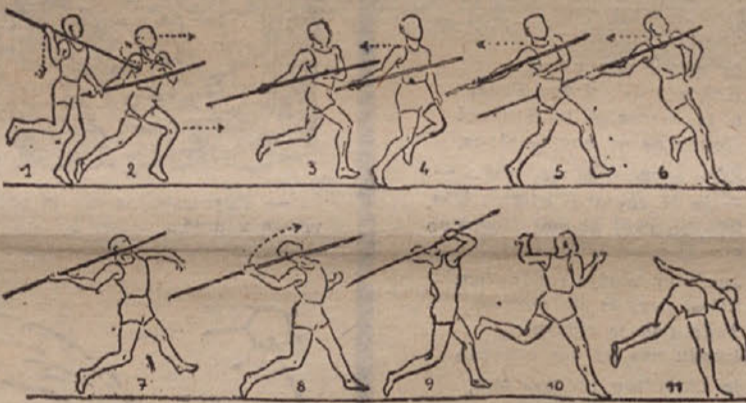
Med discipline, ki zahtevajo največ tehničnih priprav spada brez dvoma tudi met kopja. Zato ni čudno, da pri nas nimamo kvalitetnejših kopjašev, ki bi bili sposobni vsaj povprečnih rezultatov. Z našim člankom seveda ne bomo odkrili Amerike, morda bomo pa le komu dali vsaj začetne napotke pravih metanja.

KAKO DRŽIMO KOPJE?

Dva sta načina: 1. Roka je nagnjena naprej; kazalec in palec oklepata kopje pred ročajem, ki je iz vrvice, ovite okrog orodja; na ročaju pa slone ostali trije prsti. 2. Pri drugem načinu, katerega je

DRUGI KORAK: Prvi korak je dolg, medtem ko so ostali nekoliko krajši na korist hitrosti. Ko smo se dotaknili po prvem koraku zemlje z desno nogo, imamo telo zaradi forsiranega koraka nekoliko nagnjeno nazaj; telo ostane v tej legi, dokler kopja ne vrzemo; ta drža je potrebna, da je kopje usmerjeno pravilno in nima premajhnega odklonskega kota. Ko se z levo nogo dotaknemo zemlje, je drugi korak končan.

TRETI KORAK: Desna noga se dotakne tal s peto; telo se nagne še bolj nazaj in ramena se zaobrnejo še za nadaljnih 10 st. proti

uporabljal tudi svetovni prvak Nikkanen, stiskata kopje palec in sredinec, medtem ko prstanec in mezinec ležita na ročaju, kazalec pa je stegnen nazaj in naslonjen na kopje.

FAZE META

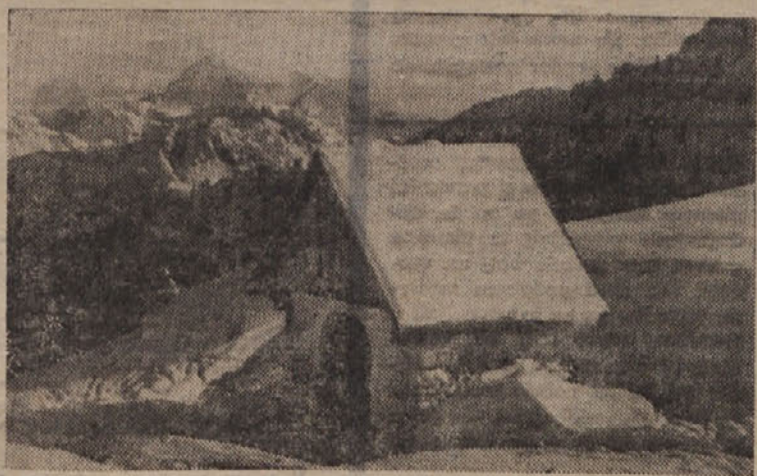
Vzamemo si kakih dvajset do trideset metrov zaleta in si v mislih zaznamujemo točko, kakih devet do deset metrov pred mestom, od koder bomo kopje vrgli. Do te točke tečemo s kratkimi in hitrimi koraki, s telesom lahko nagnjenim naprej. Paziti moramo, da pridemo do zgoraj omenjene točke z levo nogo, nato pa začnemo z gibi, ki jih kažejo naše slike.

PRVI KORAK: Telo je nagnjeno naprej, močno se odrinemo z levo nogo, nato močno dvignemo desno koleno, tako da naredi noga pristljeno dolg korak. Desno roko pustimo, da pade tako, da bo za telesom. Pogled sledi smeri meta, prav tako bokli in z njimi tudi noge, ramena pa se zaobrnejo proti desni za 60.70 st. (Slika 1 in 2).

desni. Roka in z njo tudi kopje se prične dvigati.

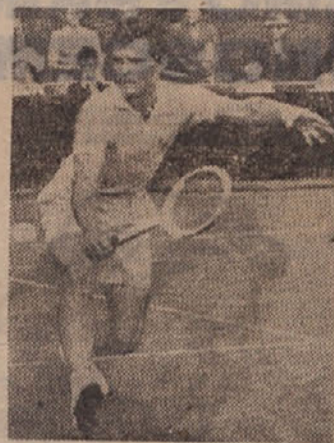
CETRTI KORAK: Ker se je brzina povečala, je pač težko držati zadnji, korak kratek; če nam uspe, je vendar zelo dobro, ker v tem primeru sodelujeta pri odzivu obe nogi. Desna roka se dviga še nadalje, pri čemer ji pomaga rama. Lok, orisan z desno roko, ki drži kopje, naj bo čim večji in širši. Kot plod vseh teh priprav sledi met; v trenutku, ko kopje zleti v zrak, se dvigne s tal tudi leva noga. Metalec je zato prisiljen na menjavo nog; zemlje se dotakne torej desnica, atlet pa mora sedaj z rokami loviti ravnotežje, da ne prestopi, s čimer bi bil seveda diskvalificiran.

Vsak metalec naj se zaveda, da je uspeh meta odvisen od prvega koraka, dalje, da je v naslednjih korakih nemogoče kontrolirati svoje gibe, ker je hitrost precejšnja. Z dolgotrajno vajjo bodo postali metalci ti gibi avtomatični, brez česar pač ni uspeha.

STE ZE PRIVLEKLI SVOJE EMUCI S PODSTREHE; PA GOJZERICE, SE NE VALJAJO MORDA V KAKI OMARI MED STARO KRAMO, ZELJNE MASTI BOLJ KOT GOBE DEZJA? V TRSTU JE SE DEZ, A PLANINE SO ZE VSE PRAZNICNE IN NAS VABIJO IZ DALJINE

Šport po svetu

PATTY, KI GA VECINA IMA ZA NAJBOLJSEGA IGRALCA SVETA

Jugoslovanski športni tekmovalci in vidnejši funkcionarji so zadnje čase zelo razpoloženi za sestavljanje raznih lestvic. Tako je prinesel beograjski «Naš šport» razgovor s teniškiimi reprezentanti Mitičem in Branovičem, v katerem navajata najboljše evropske in svetovne teniške

igralce letošnjega leta. Enodušno sta proglasila za najboljšega posameznika letošnjega leta Američana Pattyja, ki bi mu sledili Sedgmann, Drobny, Larsen. Za nas je zanimivejša evropska lestvica, ker so na njej igralci, ki so nam zemljepisno, pa tudi po raznih časopisnih vesteh, precej bližje. Mitičeva rang lista: Bergelin, Johansson, Davidsson (vsi Švedska), Von Kramm, (Nemčija) Washer (Belgija), Cucelli (Italija), Mottram (Anglija), BRANOVIC (Jugoslavija), Bernard (Francija) Nielsen (Danska). Branovič pa misli takole: Bergelin, Davidsson, Johansson, Von Kramm, MITIC, Washer, Nielsen, Cucelli, Mottram, Destremeaux (Francija). Mnenji nista objektivni samo v toliko, v kolikor sta imela sveti strah pred opredelitvijo svojega mesta na lestvici. Ko smo že pri tenisu, lahko povemo, da je teniška zveza Jugoslavije razveljavila kazen, ki jo je dala hrvaška zveza Mitiču in Paladi. V italijanskem časopisu ste mogoče čitali alarmantne vesti, ki so se tikale tega kaznovanja; vse kaže, da gre samo za napačno razburjanje hrvatskega odgovornega foruma.

Druga zanimiva izjava, ki smo jo čuli v zadnjih dneh, je prišla iz ust zveznega sodnika in bivšega dolgoletnega reprezentativca Lea Lemešiča. Po njegovem je najboljša nogometna reprezentanca na svetu moštvo Brazilije, sledijo Avstrijci, Urugvajci in Angleži. Tu se je dični sodnik ustavil, verjetno ni hotel nadaljevati, da bi mu kdo rekel, da se lastna hvala pod mizo valja. Za konec je še povedal, kako si on predstavlja najboljšo enajstorico sveta: Williams (Anglija), HORVAT (Jugoslavija), Juvenal (Brazilija), Bauer (Brazilija), Varela (Urugvaj), Dickinson (Anglija), Gigghia (Urugvaj), Zizinho (Brazilija), Ademir (Brazilija), Mannion (Anglija), Finney (Anglija). Horvata so dali v svetovno reprezentanco tudi drugi podobni sestavljalci, nekateri pa so vidjučili tudi Mitiča.

ZIZINHO, EDEN NAJUSPESNEJŠIH IGRALCEV SVETOVNEGA PRVENSTVA V BRAZILIJ

moštvo, ki je remiziralo z Jugoslavijo z izjemo srednjega napadalca Lofthousa ter Hancocksa. To nam kaže, da imajo Angleži veliko število nogometišev sposobnih, da vsak čas oblečejo dres državne reprezentante. Vendar jim to dejstvo pač ne bo zboljšalo volje po porazu proti skopuškim bratrancem Skotom.

Veliko zanimanje je vladalo v Trstu za tekmo med domačo Triestino in Milanom iz istoimenskega mesta. Zmagali so gostje s 4:3. Navijači domačinov in pa lokalni patrioti trdijo, da gre zmagi gostov na rovaš sodnika Galeatija, ki je prisodil enajstmetrovko na škodo Triestine. Med objektivneži pa se stalno širijo govorice, da je poraz plod mnogo slabše igre Tržačanov. Drugi, skoraj senzacionalen rezultat je nedvomno poraz Juventusa po Interju. Domov so odšli z bremenom treh težkih golov in z žalostjo gledali za upanje na končno zmago, ki je ba- je odplavalo po vodi.

Kljub temu, do so mnogi proglasili Williamsa za najboljšega vratarja sveta, ga Angleži vendarle niso uvrstili v svoje moštvo, ko so igrali pred nekaj dnevi proti Skotski. Zamenjali so vse

Na prvem letošnjem večjem in mednarodnem smučarskem tekmovanju na Zugspitzu je v slalomu zmagal Avstrijec Pravda, pred Gartnerjem (Italija) in Melterjem (Nemčija). Sočelovali so avstrijski, nemški, italijanski in ameriški smučarji.

Zalosten je bil pretekli teden za slovenske nogometišev, ki se bore za Titov pokal. V osmini finalnega tekmovanja sta izpadla še ljubljanski Odred in Sobota iz Murske Sobote, Ljubljanači so izgubili s 8:1 proti Crveni zvezdi; bolj častno se je odrezala Sobota, ki je dobila v Splitu s Hajdukom kar 15 golov. Cas-

piši pravijo, da splitski napad ta dan ni bil ravno v formi, Sobotačani pa da so se branili zelo dobro. Kaj bi se zgodilo, da bi domačini bili razpoloženi, gostje pa ne preveč? Ostali izidi: Dinamo - Podrinje 6:0, Partizan - Proleter 5:1, Radnički - Budućnost 4:0, BSK - Napredak 1:0, Tekstilac - Vardar 2:0.

Avstrijska namiznoteniška federacija je prosila jugoslovanskega mednarodnega igralca Titorja Harangoza, da bi prevzel trening njihovih ping-pongašev. Jugoslovani je povabilo sprejel. Je to prvi primer, da je jugoslovanski trener vabljen v inozemstvo.

NAŠ INTERVJU

Pri moštvu Sv. Justa

Vse je bilo v nedeljo blatno. Zamazani so bili igralci, zapazan je bil sodnik in še vratar Sv. Justa, ki je ob pričetku tekme pritekel na igrišče ves dekliško bel, je opustil vse težnje po estetski popolnosti. Bil je prav tako črn, kot je bilo črno njegovo in tudi razpoloženje vse dvaindvajsetorice, ki se je pehala in vdirala čisto do kolena v prijetno - toplo blato.

Sodnik je žvižgal, vratar Kontovela se je s čudovito resigniranoostjo že osmič ali devetič, ne vemo natančno, pa saj ni važno - sklonit v svojo mrazo in zabrisal žogo proti centru igrišča, ko smo opazili ob robu igrišča možaka, ki je živahno sledil smeri žoge in opominjal ter rotil svoje benjamince. Je to človek srednjih let z zavihanimi hlačami, kot je to navada pri lokalnih trenerjih, naš stari znanec Moratto, oče, mati, trener, maser in voditelj enajstorice Sv. Justa. «Kako je kaj?» ga pobaramo. «Denar, denar...» zazvdihne, kako bi imel na razpolo-

ENAJSTORICA SV. JUSTA

go tedensko vsaj kakih dvatisoč koric, da bi jih lahko dali nekaterim igralcem v zameno za zamujeno nedeljsko delo, pravi «cukerček» bi bilo potem to moje moštvo. Denar, da, denar, to je večni problem; nekaterim borba za kruh ni v nedeljah ne da počitka. Tudi Morattu bi bil prav hudičevu potreben, dolgo časa je že brezposeln in prav občudovanja je vredno njegovo navdušenje za šport, ko ima vendar toliko skrbi, saj skoraj ne ve, kaj bo jutri jedel.

«Kako pa kaj z igralci, kdo bi bil najboljši?», hazardiramo vprašanje, vedoč v naprej za odgovor. O svojih dečkih pač ne bo slabo govoril; da so vsi pridni, požrtvovalni nam je povedal, med vsemi bi pa vendarle bil najboljši Comisso, ki mu ponuja Livorno, ki je eden med najstarejšimi italijanskimi klubi z občudovanja vredno tradicijo, skoraj dva milijona, pa vendar noče zapustiti rodnega predmestja Sv. Ivana.

Pri Sv. Justu sta harmonično zaruzena mlačost in izkušnost; približno polovico moštva sestavljajo stari, preizkušeni borci, ostali pa so talentirani mladi fantje, polni elana. V tem je skrivnost uspehov tega moštva, ki čez tri tedne ustanovljeno pred starimi meseci, žanje toliko uspeha.

KOMINFORMOVSKIM KULTURONOSCEM

Prešernovo proslavo v Borštu, združeno z literarnim večerom slovenskih književnikov, so skušali motiti kominformistični pretepači s kaposkvadro Blažinom na čelu.

Kar noč' te vi umeti k svoji škodi
kar ne dopade vaši slepi buči,
častili bodo pozni to narodi.

(Iz «Nove pisarije»)

Razgovor v Washington

«Ne razumem te, dragi Attlee; ti bi res hotel, da pride do novega Monakovega, kakor tvoj prednik Chamberlain».

«Ravno ti bi me najbolj moral razumeti, dragi Truman. Saj si Američan. Vj Američani se vendar kot prvi držite gesla: Kupčija je kupčija!»

HALO, tukaj J...anez, ali ste že dobili moje anonimno pismo?

SE ZA ENO LUKNJO

Tržaškim delavcem so od bornega zaslužka odrgali še tistih 48 lir, ki so si jih pridobili z zadnjo stavko. To je posledica navezave z Italijo.

DELAVEC: Pogledj Vidali, spet ste nam požrili del plače!
VIDALI: Kaj bi tisto, bratec! Glavno da si navezan na madrepatrio ....

Med vrstami

JASNA BESEDA. Italijanski pisatelj Curzio Malaparte je imel s svojimi deli «Kaputi» in «Pelle» velik uspeh. V njih opisuje življenje v Italiji med zadnjo vojno. Obe deli bosta izšli zdaj v nemškem prevodu. — V pogovoru z urednikom nekega nemškega lista je Malaparte izjavil, da bo odstopil vse avtorske pristojbine nemške izdaje svojih knjig skladu za vzdrževanje grobov nemških vojakov v Italiji. Ti vojaki so po njegovem mnenju branili in ohranili Italijo. Dodal je dobesedno:

«Če bi bil jaz maršal Kessel-

ring, bi bil porušil do tal vso Italijo od najsrajnejše južne točke čevlja tja do Alp, da tako enkrat za vselej poučim Italijane o dolžnosti, da se je treba zvesto držati zavezniških dogovorov».

MED VRSTAMI: Mož rabi presneto jasne besede in tu res ni mogoče čitati med vrstami. Ta Malaparte bere levite svojim rojakom kakor pred 150 leti Bonaparte. Zaleglo bo najbrže ravno toliko

KONEC IMPERIJA. Mussolini-jeva Italija je imela v načrtu zgraditev štirih velikih bojnih oklopnih. Od teh so bile tri, in sicer «Duilio», «Cesare» in «Roma» dograjene ter so v vojni do-

PEPI

Pepa moja! V kratkem času bo hudič prišel po svoje. In ne misli, da je morda takšno samo mnenje moje. Prav nasprotno. Zdaj že straši s to prerokbo tudi vera, kajpada, katoličanska. Potlej, ko so vrgli s tira svet z atomsko energijo že posvetni učenjaki, nam groze z začetkom konca zdaj še črni pobožnjaki.

Vernikom kričijo z tece, naj začnejo pokoriti svoje mastne, grešne vampe, ker bo treba kmalu iti k zadnji sodbi, kjer bo pela druga muzika svinjarjem, požeruhom, oderuhom in lažnivim pridigarjem.

Meni torej se ni bati ne trpljenja in ne pekla, saj gavam že vse življenje, revna, suha kakor prekla pač nikogar ne odiram. Kar se pridigarjev tiče pa sem čisto sporazumna, da jih predse bog pokliče in navije jim ušesa. Kakor vidiš, draga Pepa, v tej nesnažni konkurenci človek se ne znajde zlepa. Zdaj tekmujejo med sabo — in to ravno v svetem letu, kdo bo prej pognal človeštvo gor k nebeškemu očetu.

Jaz sem vražje radovedna, komu prej se bo obneslo. Toda eno je sigurno: kmalu nas bo vse razneslo in človeštvo bo spoznalo, da so končno vsi enaki fajmojštri kot diplomati. Ti nemarni volkodlaki se pač šalijo po svoje s tem, da eni nam grozijo pokončati svet z atomi, drugi z versko coprnijo.

Jaz ne vem, Pepina moja, kdaj se bodo izmodrili in spoznali, da je bolje, če bi se za mir potili, zlasti danes, ko smo komaj strašno vojno preživeli. Toda ti prekleti norci zopet znova so začeli s hujskanjem in strahovanjem. Vendar se ne boj, Pepina, vse te njihove prerokbe niso vredne buče vina in zato se ne vznemirjaj. Torej zdravo! Pa kaj pridi k meni, kajti zadnje čase se te prav nikjer ne vidi.

Mihec in Jakec

MIHEC: Na Koreji je te dni padla temperatura do 40 stopinj pod ničlo. To mora biti grozno.

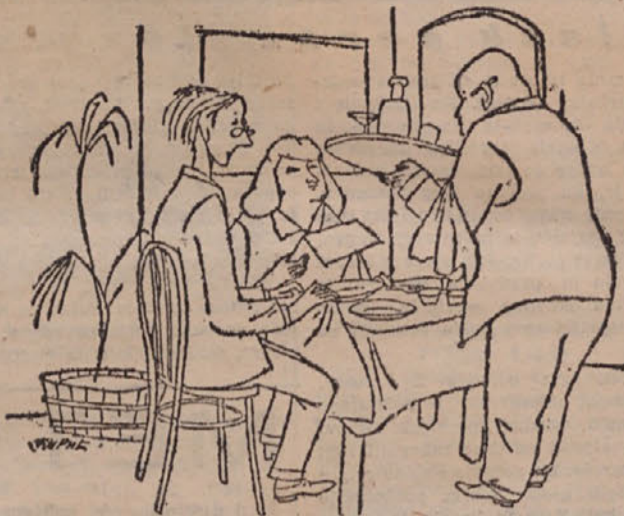
JAKEC: In vendar postaja vsak dan bolj vroče!

živele konec premaganega orožja. Četrto oklopnico s ponosnim imenom «Impero» pa so še nedograjeno prepeljali iz Taranta v Trst, kjer je bila bolj na varnem. Tik pred podpisom mirovne pogodbe pa so jo prepeljali v Benetke, zopet bolj na varno. Tam bi bila morala čakati bolj-ših dni, ki pa nočejo priti. Zato je bilo zdaj sklenjeno, da ladjo razrušijo in prodajo kot staro železo.

MED VRSTAMI: Libija je šla, Somalija je šla, Eritreja je šla in z njimi ves imperij. Naj gre torej še «Impero»! Vse v — staro železo!

Humor drugih

V VARŠAVSKI RESTAVRACIJI

— Oprostite, golobov ni več. Veste, pri nas smo imeli «kongres miru».

«Jež» Beograd

KADAR JE BOLAN DRZAVNI URADNIK

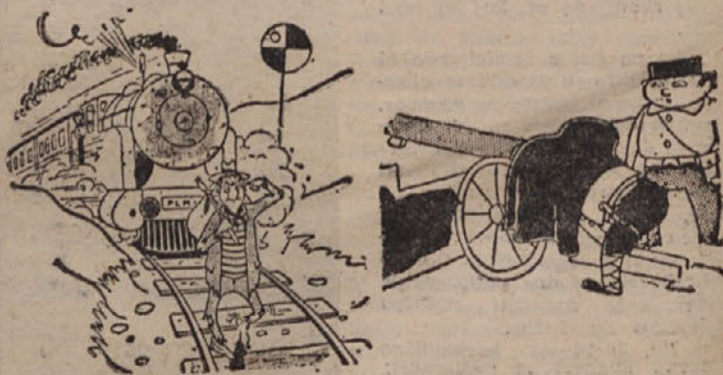
— Vi potrebujete mir in počitek. Svetujem vam, da se čimprej vrnete v urad...

«Candido»

Dovolite, gospodična, da vam ponudim dežnik...

«Le Herisson» London

V ušesu mi žvižga. Gotovo me Fotograf služi pri topničarjih kdo obrekuje...

(Ici Paris)

«Marius» Paris